

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HEMŞİRELİĞİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ERGENLERDE SİBER ZORBALIK, SİBER MAĞDURİYET,
DEPRESYON VE BAŞETME İLİŞKİSİ**

ÜMMÜ BOYAR
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
PROF. DR. HÜLYA ARSLANTAŞ

AYDIN-2023

TEŞEKKÜR

Yüksek lisansa başladığım ilk günden itibaren mütevazı kişiliğine hayran olduğum, bilgileri ve deneyimleri ile yol gösteren, ilgisi ve sonsuz sabrıyla değerli zamanını paylaşarak tezimin bütün aşamasında hep yanımda hissettiğim değerli tez danışmanım Prof. Dr. Hülya ARSLANTAŞ'a şükranlarımı sunmaktan büyük mutluluk duyuyorum.

Yüksek lisans ders dönemim boyunca göstermiş oldukları sabır, özveri ve anlayış ile bana yol gösteren değerli hocalarım Prof. Dr. Fatma DEMİRKIRAN'a, Dr. Öğr. Üyesi Hatice ÖNER'e, Dr. Öğr. Üyesi Mehtap KIZILKAYA'ya çok teşekkür ederim.

Tez çalışma dönemimde bilgisi ve tecrübesi ile bana yol gösteren, desteğini hep hissettiğim Arş. Gör. Dr. Rûveyda YÜKSEL'e teşekkürü borç bilirim.

Yaşamım boyunca var olmamı sağlayan, sahip olduğum bütün başarılarımın yegâne mimarları olan, eğitim hayatım boyunca kendilerinden ödün vererek maddi ve manevi desteklerini sonsuz hissettiğim, haklarını asla ödeyemeyeceğim çok değerli annem Leyla ÖGEL'e ve çok değerli babam Ali İhsan ÖGEL'e minnettarım. İyi ki varsınız...

Her koşulda yanımda olan, hayatımı paylaştığım, yüksek lisans eğitimimde desteğini ve güvenini asla esirgemeyen, her vazgeçtiğimde yüreklendiren, tez çalışmamı hazırlarken her aşamada bana yardımcı olan sevgili eşim Tolunay BOYAR'a sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca desteklerini eksik etmeyen Denizli Güney İlçe Entegre Hastanesi'nde beraber çalıştığım arkadaşlarıma da çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	vii
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ÖZET	x
ABSTRACT	xii
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	4
2.1. Ergenlik	4
2.1.1. Ergenlik Evreleri.....	4
2.1.1.1. Erken Ergenlik Dönemi	5
2.1.1.2. Orta Ergenlik Dönemi	5
2.1.1.3. Geç Ergenlik Dönemi	6
2.1.2. Ergenlerde Psikososyal Gelişim	6
2.1.3. Ergenlerde Bilişsel Gelişim	7
2.2. Zorbalık	7
2.3. Siber Zorbalık.....	9
2.3.1. Siber Zorbalık Çeşitleri	12
2.3.2. Siber Zorbalığın Etkileri.....	14
2.4. Siber Mağduriyet	15
2.5. Depresyon.....	15
2.6. Baş Etme.....	16

2.7. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Depresyon ve Başetme İlişkisi	19
2.8. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Depresyon ve Baş Etme Konusunda Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar	20
2.9. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Depresyon ve Baş Etme Konusunda Yurtiçinde Yapılmış Araştırmalar	21
2.10. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Depresyon Olgularında Psikiyatri Hemşiresinin Rolü.....	22
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	24
3.1. Araştırmanın Şekli	24
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri	24
3.3. Araştırmanın Zamanı	24
3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	24
3.5. Araştırmaya Alınma ve Dışlanma Kriterleri.....	25
3.5.1. Araştırmaya Alınma Kriterleri.....	25
3.5.2. Araştırmadan Dışlanma Kriterleri	25
3.6. Veri Toplama Araçları.....	25
3.6.1. Sosyodemografik Özelliklere İlişkin Soru Formu.....	25
3.6.2. Siber Zorbalık Ölçeği (SZÖ).....	26
3.6.3. Siber Mağduriyet Ölçeği (SMÖ).....	26
3.6.4. Beck Depresyon Envanteri (BDÖ).....	27
3.6.5. Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği (BÇTDÖ).....	27
3.7. Araştırmanın Soruları	28
3.8. Verilerin Toplanması.....	29
3.9. Verilerin Değerlendirilmesi	30
3.10. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	30
3.11. Araştırmanın Etik Yönü	30
4. BULGULAR	32

5. TARTIŞMA	56
5.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasının Tartışılması.....	56
5.2. Katılımcıların Anne Eğitim Durumu, Baba Eğitim Durumu ve Aile Tutumlarına Göre Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasının Tartışılması	60
5.3. Katılımcıların Bilgisayar, Sosyal Medya Kullanımı ve İnternet Kullanım Amaçlarına Göre Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasının Tartışılması	61
5.4. Katılımcıların Çökkün Mutsuz Hissetme, Uzmana Başvurma, Baş Edebilme Durumu, Siber Zorbalığa Uğradığını Ebeveynlere Söyleme ve Siber Zorbalığa Uğrama Sonrası Yardım Alma Durumuna Göre Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasının Tartışılması.....	64
5.5. Katılımcıların Siber Zorbalık Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği ve Alt Ölçek Puanları Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkinin Tartışılması.....	66
5.6. Katılımcıların Siber Mağduriyet Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği ve Alt Ölçek Puanları Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkinin Tartışılması.....	69
5.7. Katılımcıların Beck Depresyon Envanteri ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği ve Alt Ölçek Puanları Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkinin Tartışılması.....	71
5.8. Katılımcıların Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Beck Depresyon Toplam Puanları Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçlarının Tartışılması.....	75
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	77
6.1. Sonuç	77

6.2. Öneriler.....	83
KAYNAKLAR	84
EKLER	96
Ek 1. Sosyodemografik Özelliklere İlişkin Soru Formu	96
Ek 2. Siber Zorbalık Ölçeği.....	99
Ek 3. Siber Mağduriyet Ölçeği.....	101
Ek 4. Beck Depresyon Envanteri.....	102
Ek 5. Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği (COPE).....	106
Ek 6.Veli Onam Formu.....	110
Ek 7. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Etik Kurul Yazısı.....	112
Ek 8. Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğü Kurum İzin Yazısı	113
Ek 9. Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği Kullanım İzni.....	114
Ek10. Beck Depresyon Ölçeği Kullanım İzni	115
Ek11. Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği Kullanım İzni.....	118
BİLİMSEL ETİK BEYANI	119
ÖZ GEÇMİŞ.....	120

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BÇTDÖ	: Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği
BDÖ	: Beck Depresyon Ölçeği
SMÖ	: Siber Mağduriyet Ölçeği
SZÖ	: Siber Zorbalık Ölçeği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların sosyodemografik özelliklerinin dağılımı.....	32
Tablo 2. Katılımcıların anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, aile tutumu dağılımı (n=445).....	33
Tablo 3. Katılımcıların bilgisayar kullanma süresi, sosyal medya kullanım zamanı ve internet kullanım amacının (ders çalışma, film izleme, sosyal ağlar, eğlence, alışveriş, müzik ve haber) dağılımı (n=445).	34
Tablo 4. Katılımcıların siber zorbalığa uğraması sonucunda çökkün mutsuz hissetme, uzmana başvurma, baş edebilme durumu, siber zorbalığa uğradığını ebeveynlerine söyleme, siber zorbalığa uğrama sonrası yardım alma dağılımı (n=445).....	35
Tablo 5. Katılımcıların demografik özelliklerine göre Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları bakımından karşılaştırılma sonuçları (n=445).....	36
Tablo 6. Katılımcıların anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve aile tutumlarına göre Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları bakımından karşılaştırılma sonuçları (n=445).	39
Tablo 7. Katılımcıların bilgisayar, sosyal medya kullanımı ve internet kullanım amaçlarına göre Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları bakımından karşılaştırılma sonuçları (n=445).	42
Tablo 8. Katılımcıların çökkün mutsuz hissetme, uzmana başvurma, baş edebilme durumu, siber zorbalığa uğradığını ebeveynlere söyleme ve siber zorbalığa uğrama sonrası yardım alma durumuna göre Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları bakımından karşılaştırılma sonuçları (n=445).	46

- Tablo 9.** Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği, Başa ıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği ve Başa ıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği alt ölçek toplam puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler..... 49
- Tablo 10.** Katılımcıların Başa ıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği ve alt ölçek toplam puanları ile Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği ve Beck Depresyon ölçeği toplam puanları arasındaki korelasyon analizi sonuçları. 51
- Tablo 11.** Katılımcıların Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği ve Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasındaki korelasyon analizi sonuçları. 55

ÖZET

ERGENLERDE SİBER ZORBALIK, SİBER MAĞDURİYET, DEPRESYON VE BAŞETME İLİŞKİSİ

Boyar Ü, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Programı, Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 2023

Amaç: Bu çalışma Denizli Merkezefendi ilçesindeki lise öğrencilerinde siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve başetme ilişkisini belirlemek amacıyla kesitsel olarak yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma evrenini Denizli ili Merkezefendi ilçesindeki ortaöğretim kurumlarında bulunan 5686 öğrenci, örnekleme ise 466 öğrenci oluşturmuştur. Kayıplar nedeniyle 445 öğrenci ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada veri toplamak için Sosyodemografik Özelliklere İlişkin Soru Formu, Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler; kategorik değişkenler için sayı ve yüzde, nicel değişkenler için ortalama±standart, minimum, maksimum ve range olarak verilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile kontrol edilmiştir. Ölçek toplam puanlarının bağımsız gruplar arası karşılaştırmalarında Mann-Whitney U testi, Kruskal-Wallis H testi ve Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Ölçek toplam puanları arasındaki ilişkiler Spearman Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. $p<0,05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların sosyodemografik özellikleri incelendiğinde % 58,4' ünün ($n=260$) kadın, % 41,6' sının ($n=185$) erkek olduğu, yaş ortalamalarının ise $15,99\pm 1,13$ olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların cinsiyet, okul türü ve gelir düzeylerine göre Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Sırasıyla: $p=0,003$; $p<0,001$; $p=0,049$). Katılımcıların okul türüne göre Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,001$). Katılımcıların cinsiyetine göre Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,001$). Yapılan korelasyon analizinde Başa Çıkma

Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanı ile Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı arasında negatif yönde zayıf düzeyde ($r = -0,103$; $p = 0,031$), Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı arasında negatif yönde orta düzeyde ($r = -0,562$; $p < 0,001$), Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı arasında pozitif yönde zayıf düzeyde ($r = 0,209$; $p < 0,001$) ve Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -0,374$; $p < 0,001$).

Sonuç: Çalışmaya katılan erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla siber zorbalık davranışı gösterdikleri, öğrencilerin yaşları arttıkça siber zorbalık davranışının da arttığı, siber zorbalığa uğrayan kız öğrencilerin daha fazla depresyon yaşadığı, kız öğrencilerin daha fazla baş edebilme durumu olduğu, yaş arttıkça baş edebilme durumunun da arttığı bulunmuştur. Anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu ilkökul ve altı olanların daha az siber zorbalık yaptıkları daha fazla siber mağduriyet yaşadıkları, bilgisayar kullanımı 5 saat ve üzeri olanların siber zorbalık davranışı göstermelerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çalışmaya katılan ergenlerin büyük çoğunluğunun kendini çökkün ve mutsuz hissettiği bulunmuştur. Ergenlerin siber mağduriyetleri arttıkça başetme becerilerinin azaldığı belirlenmiş olup siber mağduriyete uğrayanların daha çok dini başetme yöntemini kullandığı bulunmuştur. Ayrıca siber zorbalık yapan katılımcıların daha az siber mağduriyet yaşadıkları saptanmıştır. Öğrencilere siber mağduriyete uğramaları durumunda ne tarz başetme yöntemlerini kullanacakları ve hukuksal yollar konusunda eğitimler verilmesi önerilir.

Anahtar Kelimeler: Başetme, Depresyon, Ergenlik, Siber Mağduriyet, Siber Zorbalık

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP OF CYBER BULLYING, CYBER VICTIMIZATION, DEPRESSION, AND COPE WITH IN ADOLESCENTS

Boyar Ü, Adnan Menderes University, Institute of Medical Sciences, Psychiatric and Mental Health Nursing, Nursing Program Master Thesis, Aydin, 2023.

Objective: This study was conducted as a cross-sectional study to determine the relationship between cyber bullying, cyber victimization, depression and coping in high school students in Denizli Merkezefendi district.

Materials and Methods: The population of the research consisted of 5686 students in secondary education institutions in Merkezefendi district of Denizli province, and the sample consisted of 466 students. The sample consisted of 466 students. Due to those filled in the survey incompletely or left it unfinished, the study was carried out with 445 students. Sociodemographic Characteristics Questionnaire, Cyber Bullying Scale, Cyber Victimization Scale, Beck Depression Scale and Coping Attitudes Assessment Scale were used to collect data in the study. Descriptive statistics; numbers and percentages for categorical variables, mean±standard, minimum, maximum and range for quantitative variables. The conformity of the data to the normal distribution was checked with the Kolmogorov-Smirnov test. Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis H test and One-way analysis of variance (ANOVA) were used to compare the scale total scores between independent groups. Relationships between scale total scores were examined by Spearman Correlation Analysis. The $p < 0.05$ value was considered statistically significant.

Results: When the sociodemographic characteristics of the participants were examined, it was determined that 58.4% (n=260) were female, 41.6% (n=185) were male, and the mean age was 15.99 ± 1.13 . A statistically significant difference was found between the total scores of the Cyberbullying Scale according to the gender, school type and income level of the participants ($p=0.003$; $p < 0.001$; $p=0.049$). A statistically significant difference was found between the total scores of the participants on the Cyber Victimization Scale according to

the school type ($p < 0.001$). A statistically significant difference was found between the total scores of the Beck Depression Scale according to the gender of the participants ($p < 0.001$). In the correlation analysis, between the Coping Attitudes Evaluation Scale total score and the Cyber Victimization Scale total score, there was a weak negative level ($r = -0.103$; $p = 0.031$), the negative moderate level between the Cyber Bullying Scale total score and the Cyber Victimization Scale total score ($r = -0.562$; $p < 0.001$), between Cyber Bullying Scale total score and Beck Depression Inventory total score positively weak ($r = 0.209$; $p < 0.001$) and negative weak level between Cyber Victimization Scale total score and Beck Depression Scale total score a significant relationship was found ($r = -0.374$; $p < 0.001$).

Conclusion: It was found that male students participating in the study showed more cyberbullying behavior than female students, the cyberbullying behavior increased as the age of the students increased, the female students exposed to cyberbullying experienced more depression, the female students were more able to cope, and the higher the age, the higher the level of coping. . It has been found that those whose mother's education level and father's education level are primary school or below are less cyberbullying, they experience more cyber victimization, and those who use a computer for 5 hours or more are more likely to show cyberbullying behavior. It was found that the majority of the adolescents participating in the study felt depressed and unhappy. It was determined that the coping skills of the adolescents decreased as their cyber victimization increased, and it was found that those who were exposed to cyber victimization mostly used religious coping methods. In addition, it was determined that the participants who engaged in cyberbullying experienced less cyber victimization. It is recommended that students be given training on what coping methods to use and legal remedies in case of cyber victimization

Keywords: Adolescence, Coping, Depression, Cyber Bullying, Cyber Victimization.

1. GİRİŞ

Ergenlik dönemi, bireyi sosyal, fiziksel ve duygusal yönden değişikliğe hazırlayan ve genellikle 10-12 yaşlarında sekonder seks karakterlerinin görülmesi ile başlayıp ve 18-20 yaşlarında fiziksel büyümenin durması ile sonlanır (Çavuşoğlu,2013). Bireylerinpsikolojik, biyolojik, sosyal ve zihinsel açıdan gelişim gösterdikleri dönemdir. Çocukluk döneminden yetişkinliğe geçiş ve gelecek hakkında önemli kararlar alma dönemidir (Çam ve Engin, 2014).

Ergenlik dönemi boyunca gençler arasındaki ilişkiler bireyin sosyal ve psikolojik gelişiminde oldukça önemlidir (Espelage ve Swearer, 2003).Sarı (2018) yaptığı çalışmada; Lober ve arkadaşlarının ergenlik döneminde olumlu ve olumsuz gelişimsel farklılıkların olabileceğini bildirdiklerini belirtmiştir. Oluşan olumlu sonuçlar yanında olumsuz davranış sonuçlarının görülmesinin de olağan olduğu belirtilmiştir. Erikson'un psikososyal gelişim teorisine göre kimlik duygusunu geliştiremeyen adölesan rol karmaşası yaşar ve nasıl bir kişi olduğundan ve neler yapabileceğinden emin olamaz. Bu dönemde sağlıklı bir kimlik gelişimi önceki dönemlerin sağlıklı bir şekilde tamamlanmasıyla gerçekleşir. Kohlberg'in ahlaki gelişim teorisine göre insani değerlere uygun davranışlar önem kazanır. Davranışların da yasalara ve toplumsal düzene uygun olması temel alınır. Birey toplum içinde diğer insanlara saygılı olmayı öğrenir (Çavuşoğlu, 2013). Olumsuz ilişkiler ergenlik döneminde çeşitli sorunlara neden olabilir. Bireyin akranlarının neden olduğu zorbalık ya da saldırganlık davranışları duygusal, sosyal ve psikolojik gelişimine zarar verebilir.

Gençlerin çoğu zorbalığı ergenlik döneminde deneyimlemişlerdir (Özen, 2006).Akranlar arasında kasıtlı ve tekrarlanan saldırganlık olarak tanımlanan zorbalık (Olweus, 1993), bilgi ve iletişim teknolojilerinin modernleşmesiyle şekil değiştirmiştir. Gelişen teknoloji ile fiziksel ortam genişlemiş çevrimiçi, kasıtlı ve tekrarlanan saldırganlık siber zorbalık ya da elektronik zorbalık olarak tanımlanmaktadır (Patchin ve Hinduja, 2006).

İnternet, 90' lı yıllarda hayatımıza e-posta ve mesajlaşma siteleri gibi uygulamalarla girmiştir. Şimdilerde ise yaşamımızda vazgeçilmez bir unsur olan internet ortamı okul öncesi çocuklarının bile eğlence ve boş zaman aktivitesi haline gelmiştir (Baştürk, 2020). Teknolojik gelişmeler hızlı ve sürekli şekillenmektedir ve genç nesiller ansiklopedi ve

mektup gibi geleneksel bilgi kaynağı yerine anlık mesajlaşma, cep telefonu gibi yenilikleri kullanmaya daha yatkındır (Ellerman, 2007).

Pektaş ve Çam (2002)' a göre Toplum Ruh Sağlığı kavramı; içinde yaşadığımız toplumda ruhsal sağlığın devamlılığı için elzem olan tüm faaliyetleri kapsamaktadır. Burada asıl amaç birincil önleme (kişinin ruh sağlığının korunması, ruh hastalıklarının ortaya çıkmasının önlenmesi, yapılan çalışmaların halka ulaştırılması), ikincil önleme (ruh hastalıklarının erken tanısı, tedavisi ve bakımının sağlanması) ve üçüncül önleme (ruhsal hastalıkların rehabilite edilmesi, bakımda devamlılığın sağlanması) dir. Psikiyatri hemşiresi olarak okullarda siber zorbalık sonucunda oluşabilecek olan sorunları ruh sağlığını koruyucu sağlık hizmetleri kapsamında birincil önleme ile gerçekleştirebiliriz. İkincil önleme ile erken teşhis ve tedavisini ve bakımını sağlayabiliriz.

Büyüme, gelişme ve bedensel değişiklikler sonucunda ergenlerde depresyon, kaygı, intihara eğilim gibi sağlık sorunları oluşabilir (Set ve Çayır, 2012). Bu nedenlerden dolayı oluşabilecek sorunlarla baş etmede ergenlere yardımcı ve destek olunması bir gereksinimdir (Tekgül vd, 2012).

Yaşanan olumsuz sonuçları en aza indirmek, siber zorbalık davranışının ergenlerde yaygınlığının azaltılmasına çözüm üretilebilmesi ve önerilerin yüzeysel kalmaması adına siber zorbalık ile ilişki kurulabilmesi önemlidir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde siber zorba olanların ve siber mağdur olanların sayısı azımsanmayacak düzeydedir. Siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve başetme ilişkisini kurarak çeşitli önleme programlarının geliştirilmesine katkı sağlanması, öz bildirim yoluyla farkındalık sağlanarak öğrencilerin bilinçlendirilmesi, gençlerin bu konuyu tanımaları ve teknolojiyi daha sağlıklı kullanabilmeleri için konu ile ilgili araştırmaların yapılması önemlidir. Konu ile ilgili olarak çalışmalardan elde edilen sonuçlar ile literatüre katkı sağlamak ve yapılacak yeni çalışmaların önünü açmak hedeflenmektedir.

19 Nisan 2011 yılında yayınlanan Hemşirelik Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'e göre, Toplum Ruh Sağlığı Hemşiresinin görev ve sorumlulukları arasında ergenlere, aileye ve topluma danışmanlık yapma sorumluluğu vardır (T. C. Sağlık Bakanlığı, 2011). Bununla birlikte T. C. Ulusal Ruh Sağlığı Eylem Planına göre, psikiyatri hemşireleri çocuk ve ergenlere yönelik toplum ruh sağlığı hizmetlerinin yürütülmesinde sağlık ekibinin önemli bir parçasıdır (T. C. Sağlık Bakanlığı, 2011). Bu nedenlerden dolayı hemşirenin görevleri içinde siber zorbalığın ve siber mağduriyetin oluşmasını en az

indirmek, ergen siber zorbalığa uğradığında baş edebilme durumuna sahip olabilmesini sağlamak ve ergenin iyi bir ruh sağlığına sahip olabilmesi için gerekli çabaları göstermesi sayılabilir.

Çalışma ortaöğretim öğrencilerinde siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve başetme ilişkisini belirlemek amacıyla tanımlayıcı kesitsel olarak yapılmıştır. Araştırmada; ‘Demografik özelliklere göre siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve baş etme arasında anlamlı fark var mıdır?, Anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, aile tutumu ile siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve başetme arasında anlamlı fark var mıdır?, Bilgisayar kullanımı, sosyal medya kullanımı, internet kullanım amacı ile siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve başetme arasında anlamlı fark var mıdır?, Çökkün mutsuz hissetme, siber zorbalığa uğradığında uzmana başvurma, siber zorbalığa uğradığında baş edebilme durumu, siber zorbalığa uğradığını ebeveynlerine söyleme, siber zorbalığa uğrama sonrası yardım alma durumuna göre siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve başetme arasında anlamlı fark var mıdır?, Siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve başetme arasında ilişki var mıdır?’ sorularına cevap aranmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Ergenlik

Ergenlik dönemi psikolojik, biyolojik, sosyal ve zihinsel yönden gelişim ve olgunlaşma süreçlerini içerir (Çam, Engin 2014). Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization) ergenliği, 10 ile 19 yaş arasındaki çocukluk ve yetişkinlik arasındaki benzersiz yaşam aşaması ve sağlığın temellerinin atıldığı önemli bir zaman olduğunu belirtmektedir. Gençleri '15-24' yaş aralığında tanımlamakta olup iki grubun kesişmesi nedeniyle oluşan dönemi de 10- 24 yaşlı genç olarak nitelendiriyor (World Health Organization [WHO], 2022). Türk Dil Kurumu (TDK, 2022) ise ergenliği 'cinsel organlarda meydana gelen değişim ile başlayan, büyüme ve yetişkinlik arasında kalan dönem, yeni yetmelik, ergenlik çağı' şeklinde tanımlamaktadır (<https://sozluk.gov.tr/> 27.08.2022). Bu büyüme ve olgunlaşma dönemine 'adölesan dönem' de denmektedir (Tekgül ve diğerleri, 2012).

Bu dönemde libidoda (cinsel dürtü) artış, kimlik karmaşasının yaşanması, hızlı büyüme gibi etkenler nedeniyle ergenlik dönemi kötü geçirilebilir (Öztürk ve Uluşahin, 2015). Bireyde fiziksel ve duygusal değişimlerin neden olduğu cinsel ve psikososyal gelişme ile başlayan ergenlik dönemi kişinin otonomisini ve sosyal verimliliğini edindiği dönemi içine alır (Çuhadaroğlu 2000, akt. Tekgül ve diğerleri, 2012).

2.1.1. Ergenlik Evreleri

Ergenlik dönemi üç evreden oluşmaktadır. Bunlar; başlangıç dönemi (kızlarda 13-15, erkeklerde 15-17), orta dönem (kızlarda 15-18, erkeklerde 17-19) ve son dönem (kızlarda 10-20, erkeklerde 19-21)' dir. Her dönemde kızlarda erkeklerden ortalama iki yıl önce olgunlaşma oluşur (Çam ve Engin, 2014).

2.1.1.1. Erken Ergenlik Dönemi

Erken ergenlik 12-14 yaşları arasındadır. Bu zamanda hızlı değişim, cinsel olgunluğa erişim kızlarda erkeklere göre daha önce başlamaktadır (Derman,2008). Kızların yaklaşık iki senedaha önce olgunlaşmaları sebebiyle de kızlar ve erkekler arasında belirli farklılıklar gözlenir (Çam, Engin 2014). Erken ergenlik evresindeki ergenler bedenlerindeki hızlı fiziksel büyümeye adapte olmaya ve bu durumun üstesinden gelmeye çalışırlar (Derman, 2008). Kızlarda meme gelişimi, her iki cinsiyette vücudun belirli bölgelerinde kıllanmada artış, erkeklerde sesin kalınlaşması gibi ikincil cinsiyet özelliklerinin belirginleşmesi üreme olgunluğuna işaret eden belli başlı özelliklerdendir (Derman, 2008; Çam ve Engin, 2014).

Erkek ergenler özerkliğe eğilimli oldukları için kurallara itaatsizlik göstererek kuralların küçümseyici olduğunu belirtirler. Erken ergenlik döneminde arkadaşlık bağları önem kazanırken arkadaş ortamı kişinin giyim tarzını, davranışlarını ve ilgi alanlarını belirler (Kaplan ve Sadock, 2015).

2.1.1.2. Orta Ergenlik Dönemi

Kızlar 15-18, erkekler ise 17-19 yaş aralığında bu süreci yaşamaktadır (Çam ve Engin, 2014). Ergenlerin cinsel keşif dönemidir ve romantik ilişkilere yansımaları bu keşiflerin etkisi sonucunda oluşur. Sonuçta pozitif ve negatif davranışların tümünde benlik saygısının rolü büyüktür (Kaplan ve Sadock, 2015).

Ergen farklı birey olurken bunu ebeveynlerine kabul ettirmeye çabalar. Kişi kendini gerçekleştirme sürecinde aileden ayrışır ve tüm duygusal faaliyetlerini karşı cins yaşlıtlarına gösterir. Her eylemi gerçekleştirebilir olarak algılar. Özerklik istemeleri ebeveynleri ile çatışma yaşamalarına sebep olur. Duygusal otonomi, en iyi bireyselleşmenin ve duygusal yakınlığın desteklendiği durumlarda ortaya çıkmaktadır (Derman, 2008).

2.1.1.3. Geç Ergenlik Dönemi

Sullivan'ın kişilik gelişim aşamalarına göre bu dönemde kişi kendiliğini oluşturur (Özcan ve Gürhan, 2016). 18 yaşında başlayan geç ergenlik kimlik duygusu tamamen oluştuğu vakit sona erer. Kimlik gelişimini Erik Erikson psikososyal kuram olarak ele almıştır. Kimlik oluşumu kişinin 'ben kimim?' sorusuna tereddüt etmeden, kuşkusuzca, özdeşlik ve süreklilik göstererek cevaplaması, kimliğini açıklayabilme ve benimseme durumuna gelmesidir. Özdeşlik ve süreklilik hem içsel hem de çevredeki bireyler tarafından örtüşmelidir (Derman, 2008).

2.1.2. Ergenlerde Psikososyal Gelişim

Sosyal gelişim bireyin içinde bulunduğu toplum tarafından onay gören davranışı öğrenme şeklidir. Bu süreç doğduktan sonra aile iletişimi ile başlar ve yaşam boyu devam eder. Ergenler kişilerarası deneyimler ve eğitsel süreç ya da başarılar ile olgunluğa erişir. Bireyin bulunduğu ortamda saygınlık elde etmeye, iyi bir mevki sahibi olmaya ihtiyacı vardır. Kişinin ihtiyaçlarının karşılanmasına bağlı olan şey toplumsal entegrasyondur (Çam ve Engin, 2014).

Erik Erikson bireylerin gelişimsel krizlerle mücadele ettiği yaşam döngüsünü sekiz aşamada belirlemiştir. Krizin çözümü ve duygusal büyümenin gerçekleşmesi için her aşamayla ilişkili görevlerin tamamlanması gerekir (Özcan ve Gürhan, 2016).Erikson ergenlik dönemini (12-20 yaş) kimliğe karşı rol karmaşası olarak tanımlamıştır (Halter, 2014).

Bu evrede hedef önceki aşamada kazanılan görevleri güvenli benlik duygusuna uyarlamaktır. Görev başarıldığında duygusal kararlılık, kendine güven ve kendinin benzersiz birey olduğunu düşünme duygusuyla sonuçlanır. Birey yaşamını etkileyecek kararları kendi verebildiğinde kimlik kazanır. Aileler ergenlere bu dönemde ihtiyaç duydukları zaman destek amacıyla yanlarında olmalıdır ama bireyin bağımsızlık duygusunu desteklemek gayesiyle de olgunlaşan kişideki kontrolleri de dereceli olarak kaldırmalıdır. Bu aşamada başarısız olunursa bireyin kendisi ile ilgili duyguları olumsuz olur. Yaşamında kişisel değerleri ve hedefleri yoktur. İlişkilerinde bağlılık yoktur veya yüzeyseldir. Bu

durum bağımsızlığın desteklenmediği, kişinin bağımlı olarak büyütüldüğü durumlarda, ev ortamındaki disiplinin çok katı ya da hiç olmaması durumunda yaşanabilir (Özcan ve Gürhan, 2016).

2.1.3. Ergenlerde Bilişsel Gelişim

Piaget bilişsel gelişimin belli bir yaş sınırı olmadan kişinin düşünme şeklinin belirli zamanlarda aynı nitelikleri sergileyen ve basitten karmaşığa şekillenen hiyerarşik bir yapıda sürdüğünü göstermiştir. Bu düzende bilişsel gelişimin bir dönemi daha önceki dönemin özelliklerini de içerir. Ergenlik dönemi Piaget' in bilişsel gelişim kuramına göre soyut işlemler dönemine denk gelmektedir (Çam ve Engin, 2014).

Ergenlik döneminin başlangıcında bireysomut işlemler dönemini 7-11 yaş aralığında tamamlayarak kazanılan bilgi ve becerilerinin üzerine yeni bilgi ve beceriler elde etmeye başlar (Ahioğlu ve Lindberg, 2011, Çam ve Engin, 2014).

Ergen yetişkin düşünme biçimi kazanma, olayları farklı yönde değerlendirebilme, tüme varımsal ve tümden gelimsel düşünme, kavramları tartışma gibi üst düzey zihinsel işlemleri yapabilir. Ergenliğin başında olan çocuk, dünyadaki farklılıkları anlamaya, varoluş, adalet, ahlak gibi kavramları anlamaya çalışır(Çam ve Engin, 2014).

Ergenlerininternet kullanımının fazla olması, internet aracılığıyla bilgiye kolay erişim, sosyal ağların fazla kullanılması, WhatsApp ve Snapchat gibi sohbet odalarının yoğun kullanımı, dijital oyunların oynanması, okulda zamanlarının büyük bir bölümünü geçirmeleri nedeniyle zorbalık, siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon, okul başarısında düşüklük gibi risklere maruz kalma olasılıkları artabilmektedir.

2.2. Zorbalık

Çoğu kişinin bildiği zorbalık/kurban sorunu 1970'lerin başından itibaren kapsamlı çalışma konusu haline gelmiştir. Bu konu Olweus'un çalışmaları ile başlamıştır bu nedenle de ilgili tanımlar ve çalışmalar kendisi tarafından yapılmıştır (Baştürk, 2020).

Olweus (1994), zorbalığı ve mağduriyeti “bir veya daha fazla öğrencinin olumsuz davranışlarına tekrarlı ve sürekli maruz kaldığında oluşan durum” olarak tanımlamaktadır. Birinin kasıtlı olarak diğerine saldırmaya, yaralamaya, rahatsız etmeye teşebbüs etmesi saldırgan davranışlar tanımında olumsuz davranışlar olarak belirtilmiştir. Daha geniş tanımla zorbalık; bir kişinin başka bir kişi tarafınca mağdur olarak seçilmesi, seçilen kişiye uygunsuz, kötü sözler söylemesi, gözdağı vermesi, vurma ve tekme atma gibi fiziksel şiddeti de barındıran davranışlar göstermesidir (Baştürk, 2020).

Yapılan diğer tanımda zorbalık, mağdura kasıtlı olarak zarar veren, fiziksel ya da psikolojik olabilen, vurmak, itmek, para almak, kötü hikâyeler anlatmak, sosyal dışlanma gibi eylemleri de içerebilen bir kişi ya da grup tarafından yapılan davranışlardır (Smith ve Thompson, 2017).

Berger (2007), Olweus’un zorbalık ile ilgili bilimsel kitabı İsveç’te 1973’te yazdığını aktarıyor. Norveçli üç çocuğun yaşatlarının istismarı nedeniyle 1982’deki intiharından sonra Norveç hükümeti Olweus’u görevlendirir. Olweus, Avustralya, Kanada, İngiltere, Finlandiya, İrlanda, İsrail, İtalya, Japonya, Hollanda, Yeni Zelanda ve İspanyada büyük çalışmalar yürütmüş ve dünya çapındaki araştırmalara ilham vermiştir.

Olweus konuyla ilgili bilimsel çalışmalarını başlattığı başlangıç yıllarında zorbalık terimini mobbing kelimesi ile ifade etmiştir. Mobbing kelimesi bir grup aracılığıyla uygulanan şiddet anlamına gelmektedir (Pişkin, 2002). Yapılan diğer çalışmalarda bu tanım irdelenmiş, Pikas (1975), çalışmasında Olweus’un tanımını destekleyen ve zorbalığın odak noktası olarak grup şiddetini, bazı araştırmalar bireysel şiddeti (Lowenstein, 1978; akt. Pişkin 2002), bazı çalışmalar ise fiziksel saldırıları (Arora ve Thompson, 1987; akt. Pişkin,2002) odak göstermiştir.

Zamanla mobbing teriminin içeriğinin zorbalığın tam karşılığı olmadığını fark edilmesi üzerine mobbing yerine ‘bullying’ ifadesi kullanılmaya başlanmıştır. İlk tanım olan mobbing kelimesi daha kapsamlı olarak grup şiddetinin yanında bireysel şiddeti de içeren bir tanım olmuştur (Olweus, 1993).

Olweus’a (1999) göre davranışa zorbalık denilebilmesi için üç özellik içermelidir. Bunlar; kasti olarak zarar verme amacıyla saldırgan davranışların görülmesi, sürekli tekrarlayan davranış olması, zorbanın mağdurdan daha güçlü olmasıdır.

Akran zorbalığı ise herhangi bir özelliği nedeniyle çoğunluktan farklı olan çocuğa karşı akranlarının uyguladığı şiddet şeklinde tanımlanmaktadır (Baştürk, 2020). Zorbalığı genel olarak üç başlık altında ele alabiliriz. Bunlar;

Fiziksel zorbalık; vurma, itme, bir cisim fırlatma,

Sözel zorbalık; aşağılamak amacıyla ad takma, gözdağı verme, ırkçı ve ayrımcı hissettirmek, hoş olmayan şaka yaparak veya mağdurun taklidini yaparak mağduru utandırma, insanların dedikodusunu yapma veya gerçek olmayan haber üretme,

Psikolojik zorbalık; bireyi yalnızlığa itme, oyunlara ve etkinliklere katmama, arkadaş çevresinde yok sayma gibi davranışları içerir.

Fiziksel zorbalık doğrudan; sözel ve psikolojik zorbalık ise dolaylı zorbalık olarak isimlendirilir (Baştürk, 2020).

2.3. Siber Zorbalık

Çevrimiçi ortam hem kitle iletişime, hem de kişisel iletişime olanak veren dünya nüfusunun yarısından fazlasını içinde barındıran geniş ve denetlenmesi güç bir ortamdır. Dijital ortamın bize sağladığı olanakların yanında riskleri de barındırmaktadır. İnternet teknolojileri gelişirken bu riskler de çeşitlenmektedir. Gelişen teknoloji ile birlikte zorbalık sanal ortama taşınmış ve zorbalık kavramı siber zorbalık olarak ifade edilmeye başlanmıştır (Baştürk, 2020).

Teknolojinin gelişmesi ile bilgiye ulaşma, saklama ve paylaşma ihtiyacı hayatımızın vazgeçilmezi olmuştur. Teknolojinin eğitimde kullanılmaya başlanması eğitim öğretim faaliyetlerine yenilikler getirmiştir. Yeniliklerin yanında eldeki imkanlar olumsuzlukların doğmasını engelleyememiş ve siber zorbalık kavramı ortaya çıkmıştır. Elektronik zorbalıkya da siber zorbalık gibi farklı isimlerle adlandırılan kavram (Li, 2007a) başkalarına zorbalık yapmak için elektronik iletişim cihazları kullanılmaya başlanmasıdır (Beran ve Li, 2005).

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2022 yılı verilerine göre hanelerin %94,1'inin internet erişimi olduğunu belirtilmektedir. Bu oran, 2021 yılında %92,0 olarak kaydedilmiştir. İnternet kullanım oranı ise 16-74 yaş aralığındaki kişilerde 2021 yılında %82,6 ile sonuçlanırken bu oran 2022 yılında %85,0'dır. Cinsiyetler açısından bakıldığında

erkeklerin 2022 yılında internet kullanım oranı %89,1, kadınların ise %80,9'dur. Bireylerin 2022 yılının ilk 3 ayında %82,7'sinin interneti düzenli kullandığı görülmüştür. İnternet kullanımını düzenli kullanan erkeklerin oranı %86,9, kadınların oranı ise %78,6'dır. Veriler doğrultusunda internetikullanan kişi sayısı gelişen teknoloji ile paralel olarak artmaktadır. Bu da siber zorbalık çeşitlerinin artmasına sebep olabilmektedir.

Hinduja ve Patchin' in (2014) tanımıyla siber zorbalık 'Cep telefonları, bilgisayarlar ve başka elektronik cihazlar aracılığı ile kasti ve sürekli şekilde yapılan davranışları' ifade etmektedir. Geleneksel zorbalıkla benzer yanları olan siber zorbalık ta kasıtlı ve insafsızdır. Fakat siber zorbanın anonim olması daha zararlı olabilmesine neden olabilmektedir (Hoff ve Mitchell, 2009).

Siber zorbalık ve geleneksel zorbalık için iki tip görüş bulunmaktadır. Bazı araştırmacılara göre (Juvonen ve Gross, 2008; Raskauskas ve Stoltz, 2007) siber zorbalık ve geleneksel zorbalık ilişkilidir. Swartz (2005) siber zorbalığı, anlık mesajlaşma veya e-posta gibi elektronik iletişim araçlarının kullanılması ile herhangi bir kişiye uygulanabilen yaygın bir yıldırma yöntemi olarak ifade etmiştir (Akt. Juvonen ve Gross, 2008). Juvonen ve Gross (2008) ise siber zorbalığı teknolojinin gelişmesi ile sanal ortamlara taşınmasından ibaret olduğunu belirtmişlerdir. Ybarra ve Mitchell, (2004) elektronik zorbalığın geleneksel zorbalıktan farklı olduğunu bildirmiştir (Akt. Raskuaskas ve Stoltz 2007).

Bir diğer görüş ise siber zorbalığın geleneksel zorbalıkla ilişkisinin olmadığı ve yeni bir tür olarak oluştuğunu bildirmektedir. Slonje ve Smith (2008) gençlerin cep telefonu ve interneti yaygın kullanması sonucunda son yıllarda 'siber zorbalık' etiketiyle yeni bir zorbalık türünün oluştuğunu belirtmişlerdir. Siber zorbalığın geleneksel zorbalıktan farkı okul dışında ve günün her saatinde uygulanabilir olması ve mağdurun kaçacak yerinin bulunmamasıdır. Siber zorbalıkta olayı bilen kişi azdır, geleneksel zorbalıkta ise olayı bilen kişinin fazla olma olasılığı yüksektir. Siber zorbalıkta teknoloji kullanımı ile kısa sürede tehlikeli sonuçlarla karşılaşmaktadır. Siber zorbalıkta zorbalık uygulayan kişinin gizli hesaplar ya da gizli isimler kullanması kişinin tespit edilmesini zorlaştırmaktadır. Siber zorbalıkta yaşanan zorbalık deneyimini ebeveyninin internet erişimini engelleyeceği endişesi ile paylaşmayan siber mağdurlar siber zorbalıkla verilen mücadeleyi zorlaştırmaktadır (Slonje ve Smith, 2008).

Dijital ortamdaki riskleri kesin olarak sınıflamak ya da sıralamak alan genişledikçe zorlaşmaktadır. Dijital ortamda genel olarak iki tür zorbalıktan söz edebiliriz. Birincisi

'teknolojik zorbalık' olarak adlandırılan, kurbanın telefon ya da bilgisayarına virüs göndermek, sosyal medya ya da e-posta hesabını ele geçirmek gibi teknoloji kullanımına yönelik zorbalık biçimidir. İkinci tür zorbalık ise 'iletişimsel zorbalık' olarak adlandırılan ve siber zorbalığın pek çok türünün içinde yer aldığı biçimdir. Bu zorbalık biçimi paylaşılan sözler ve görseller aracılığıyla başkalarına zarar vermeyi amaçlamaktadır. İletişimsel zorbalığı önlemek teknolojik zorbalığa göre daha zordur. Çünkü bu zorbalık biçimi doğrudan ya da dolaylı olarak tanıdığımız kişiler tarafından yapılmakta hem çevrimiçi hem de çevrimdışı ortamda kişinin itibarını zedelemekte ve paylaşımın çok kişi tarafından bilinmesinin yarattığı etki daha fazladır (Baştürk, 2020).

Baştürk (2020), siber zorbalığın aşağıdaki şekillerde karşımıza çıkabileceğini belirtmiştir. Bunlar;

Cep telefonları aracılığı ile kişilerin fotoğraflarını çekip izinsiz şekilde paylaşmak,

Bireyleri bazı görüntülerini veya bilgilerini paylaşmakla tehdit etmek,

Kişiye cep telefonu mesajı ya da elektronik posta yoluyla alay edici, küçük düşürücü, tehdit edici, cinsellik ve şiddet içerikli mesajlar atmak,

Bireyin kişisel bilgilerini sosyal medya aracılığı ile rızası olmadan yaymak

Sosyal platformda kişi hakkında ileri geri konuşmak,

Kişiye dair küçük düşürücü, karalayıcı dijital platformlar oluşturmak,

Başka şahıs adına gerçek olmayan hesap açarak onun kimliğini kullanmak,

Beraber tanınan kişileri etkileyerek mağdur olarak belirlenen kişiyi arkadaş listelerinden kaldırmalarını ve engellemelerini sağlamak,

Dijital ortamlarda paylaşımlarına süreklilumsuz yorumlar yapmak,

Bir kişiyi tüm sosyal medya hesaplarından ısrarlı biçimde takip etmek (cyberstalking), özel mesaj kutularına sürekli mesaj göndermek,

Kişinin sosyal medyada bulunan hesabını ele geçirerek buradaki bilgileri ifşa etmek,

Bir kişiyle alay etmek için onun fotoğraflarını ve paylaşımlarını kullanmak.

İnternetin hızlı gelişimi ve bilgiye ulaşmak, sosyalleşmenin getirdiği olumlu sonuçların yanı sıra hızla yaygınlaşan kullanımla beraber zorbalığın sanal ortama taşınmasına neden olmuştur. Siber zorbalık son 20 yılda değişmekte ve ortaya çıkmaktadır (Aktepe, 2013). Siber zorbalığın nedeninin sorulduğu bir araştırmada; %38'i eğlenme

amaçlı yaptığını, %25'i misilleme amacıyla gerçekleştirdiğini, %6'sı kendisini kötü hissetmesinden dolayı siber zorbalık yaptığını, %31'i ise bununla ilgili bir düşüncesi olmadığını ifade etmiştir (Eroğlu, 2011).

2.3.1. Siber Zorbalık Çeşitleri

Willard (2007) siber zorbalığı davranışların kapsamına göre yedi bölümde incelemiştir. Bunlar:

Parlama (flaming): İki veya daha fazla kişinin arasında yaşanan kısa süreli tartışmaya verilen addır. Uygunsuz dil kullanımı, kaba, saldırgan, bazen de tehditleri içeren ateşli tartışmadır.

Parlama büyük çoğunlukla sohbet odaları ya da oyunlar gibi herkesin dahil olabileceği ortamlarda görülmektedir. Oluşan parlama anına şahit olan bireyler tartışmayı kışkırtmaya veya sakinleştirmeye çalışabilirler (Willard, 2007).

Taciz (harassment): Seçilen şahısa tekrarlayan, tehditkar içerikli mesajların iletilmesidir. İletim çoğunlukla e-posta, internet kullanılarak ya da şahsi iletişim yoluyla iletilir. Herkesin erişebileceği iletişim ortamlarında da taciz olabilir.

Taciz, parlama türüne göre daha uzun sürelidir ve tekrarlayıcı, saldırgan mesajların varlığı ile çoğunlukla tek taraflıdır. Tacizde bir kişi zorbalığı gerçekleştirirken mağdur kişi iletişimi kesmeye çalışmaktadır. Taciz vakalarının vekil aracılığı ile gerçekleştiği durumlar da mevcuttur. Hedefe taciz etme ve saldırma amacı güden genç, hedefle kişisel bir bağlantısı olmayan çevrimiçi ağları kullanarak mağdura bu farklı yol üzerinden de saldırgan mesajlar gönderebilir (Willard, 2007).

Karalama (denigration): Karalama, seçilen hedef hakkında doğru olmayan, zararlı ve acımasız sözlerin paylaşılmasıdır. Paylaşım çevrimiçi yayınlanabilir veya başkalarına gönderilebilir. Karalamanın amacı, hedef kişinin arkadaşlık ilişkilerini bozmak ve kişinin itibarını zedelemektir. Dedikodu yaymak, çıkarmak bir karalama davranışıdır.

Bu davranışta gönderilen mesajların alıcısı sadece mağdur değildir. Bu eylemin en çok rastlanılan çeşidi değiştirilen ve gerçek olmayan görselin çevrimiçi ortamda herkese açık şekilde yayınlanması olarak karşımıza çıkmaktadır (Willard, 2007).

Başkasının kimliğine bürünme (impersonation): Bu zorbalık biçiminde siber zorba, seçilen şahsın kimliğini kullanarak kişi adına paylaşımlarda bulunduğu vakit ortaya çıkmaktadır. Hedef kişiyi iyi niteliklere sahip olmadığını gösterecek veya arkadaş ortamındaki ilişkilerine kötü etkileyecek paylaşımları içerir. Kişinin sosyal medya hesaplarında veya farklı haberleşme kanallarında bu durum gerçekleşmektedir.

Baştürk (2020), bu zorbalık biçimini ortaya çıkaran nedenlerden birisinin yakın arkadaşların birbirlerine sosyal medya hesaplarının şifrelerini paylaşmalarının olduğunu belirtmektedir. Herhangi bir sebep ile bozulan arkadaşlıklar sonucunda paylaşılan şifreler zorbalık aracı haline gelmektedir. Arkadaşının sosyal medya hesabına giriş yapabilen kişi paylaşımlarda bulunarak intikam alma uğraşı güdebilir (Willard, 2007).

İfşa ve düzenbazlık (outing and trickery): Kişi ile ilgili kişisel bilgiler içeren sırları ya da görüntüleri özellikle mahcup edici olan bilgileri herkese açık olarak yayınlamak, göndermek ya da paylaşmaktır. Bu biçimin sürekli karşılaşılan benzer şekli kişinin yalnızca kendisinde bulunması şartıyla gönderilen gizli bilgilerin siber zorba aracılığıyla paylaşılmasıdır (Willard, 2007).

Düzenbazlık ise ifşanın bir parçası olarak meydana gelebilmektedir. Siber zorba seçtiği kişi ile aralarındaki iletişimin samimi ve özel olduğuna inandırıp onu utandıracak bir bilgiye ulaştığında başkaları ile paylaşabilir ya da göz korkutarak paylaşmak için tehdit edebilir (Willard, 2007).

Dışlama (exclusion): Çevrimiçi oyun ortamı veya şifrelenmiş ortamlarda hedef seçilmiş kişinin kasti olarak gruptan atılması ya da gruba alınmaması biçiminde gerçekleşir. Dışlama, grubu oluşturan öğrencilerin arkadaş listesinden birisini bilinçli olarak dahil etmemelerinin sonucunda anlık mesajlaşmalarıyla da gerçekleşebilmektedir (Willard, 2007).

Israrlı siber takip (cyberstalking): Israrlı takip fazlasıyla gözdağı veren, tehdit içeren zararlı mesajların tekrar tekrar gönderilmesi, arama ve takip etme olarak tanımlanabilir. Siber takibi yapan kişi mağdurun saygınlığına zarar vererek arkadaşları ile olan ilişkilerini kötü duruma getirebilir (Willard, 2007).

Siber takibin dört tipi olduğu görülmektedir. Bunlar; tehdit, çevrimiçi ortamda kişinin kimliğine zarar verme, bilgisayar, cep telefonu ya da kişisel hesaplar üzerinden özel bilgilerine erişim sağlamadır (Baştürk, 2020).

2.3.2. Siber Zorbalığın Etkileri

Siber zorbalığa uğramış kişilerin üzerinde farklı, yararlı olmayansonuçlar gözlenir. Beran ve Li (2005) tarafından yapılan bir çalışmada siber mağduriyet ile okul başarısızlığı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Siber zorbalığa uğramış gençlerde madde kullanımı, düşük okula bağlılık (Ybarra& Mitchell, 2004a), düşük özsaygı ve daha fazla depresif duygular (Didden vd, 2009), kendine zarar verme ve intihar düşüncesi (Schneider vd, 2012), yalnızlık (Şahin, 2012), düşük öz kontrol (Vazsonyi vd, 2012) gibi fiziksel, sosyal ve psikolojik problemlerin oluşabileceği aktarılmıştır.Aypay, Durmuş ve Aybek (2016), öğrencilerin mağduriyet puanları ile zorba olma puanları arasında anlamlı ilişki olduğunu bildirmişlerdir.

Kestel ve Akbıyık (2016) siber mağduriyet yaşayan öğrencilerin korku, sinir, tedirginlik, mutsuzluk ve intikam duygularını tecrübe ettiklerini belirlemişlerdir. Siber zorbalığa maruz kalanların bunu ailelerinden sakladığı, bilgisayar ve cep telefonlarına el koyulacağı fikri ile aileleri ile paylaşmayıp ortaya çıkmaması için gizledikleri görülmüştür. Olayı aileleri ile paylaşmayan öğrenciler ev ortamında öfkeli ve stresli oldukları için türlü sorunlar yaşayabilmektedirler. Siber zorbalığa uzun süre maruz kalındığında okul başarısındaki düşüşün fazlalaşarak devam ettiğini, öğrencilerin siber zorbalık sürecinde derslerine odaklanamadıklarını ve ders çalışamadıklarını ifade etmişlerdir. Siber zorbalığa maruz kaldıkları dönemde de uyku problemleri yaşadıkları belirlenmiştir (Kestel ve Akbıyık, 2016).Siber mağdur olan bireyler öfke, mutsuzluk, misillemeduyguları yaşamaktadırlar (Yaman ve Peker, 2012).

Siber zorbalık sonucunda fiziksel ve zihinsel bazı sağlık sorunları ortaya çıkabilmektedir. Bu sorunlar 4 kategoride ele alınmıştır (Rigby, 2003):

- Düşük psikolojik iyilik hali: Mutsuzluk, bireyin kendisi hakkında olumsuz algısı, öfke ve üzüntü duygusuna sahip olma olarak kabul edilen durumlar.
- Zayıf sosyal uyum: Okulda veya işyerinde alenen bildirilmeyen memnuniyetsizlik, farkedilen yalnızlık, bu ortamlardan soyutlanmayıkapsar.
- Psikolojik bunalım/kaygı: Depresyon, yüksek düzeyde anksiyete ve intihar düşüncesini barındırır.

- Fiziksel rahatsızlık: Alenen gözüken ve tıbben tanısı konulan bozuklukları ve semptomları içerir.

2.4. Siber Mağduriyet

Konu ile ilgili olarak alan yazın araştırıldığında siber zorbalık ve siber zorbalığın türleri ile alakalı tanımlamanın daha fazla yapıldığı, siber mağduriyet ile ilgili tanımın fazla olmadığı ve araştırmacıların siber mağduriyeti siber zorbalık çerçevesinde tanımladıkları görülmektedir.

Arıcak ve diğerleri (2012), siber mağduriyeti “bilgi ve iletişim teknolojilerinin vasıtasıyla kişi ya da grubun, özel ya da tüzel bir bireyin, teknik ya da ilişkisel biçimdehasar verici davranışlara uğraması ve bu eylemlerden maddi ya da manevi olarak mağduriyet yaşaması hâli” olarak adlandırmışlardır.

Ybarra ve Mitchell (2004b) çalışmalarında siber mağdur olan kişilerin % 44’ ünün ebeveynleri ile aralarındaki duygusal bağlarının eksik olduğunu, bir diğer çalışmada erkeklerin siber mağduriyet puanlarının kızlardan daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Eroğlu,2011). Soydaş (2011) ergenlerle ilgili yaptığı çalışmasının sonucunda yaşı küçük erkek öğrencilerin, uzun zamandır genel ağı kullanan kız öğrencilerin ve anne eğitim düzeylerinin daha az olduğu kız öğrencilerin daha fazla mağduriyet yaşadıklarını belirtmiştir. Li (2007b) çalışmasında her üç ergenden birisinin siber mağdur olduğunu aktarmıştır. Araştırmalar, geleneksel akran zorbalığının mağduru olan ergenlerin aynı zamanda siber zorbalık mağduru olma risklerinin de yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Baştürk, 2020).

2.5. Depresyon

Depresyon tekrarlamalarla giden, yüksek yeti kaybına sebep olan ve fazla görülen sosyal, kişiler arası ve mesleki problemlerin olduğu, bazen özkıyımın görüldüğü, ekonomik sonuçlara sahip bir bozukluktur. Depresyonun sözcük anlamı ‘çöküş, alçalma’dır. Depresyonda kişinin biyo-psiko-sosyal bütünlüğü içindeki hayatına yön veren ruhsal aygıtın işleyişinde bir düzensizlik ile karşılaşılır. Sonucunda da bireyin biyo-psiko-sosyal

sisteminde hem kendi içinde hem de dış dünya ile arasındaki fonksiyonel dengede bir değişme gerçekleşir.

Depresyon, derin üzüntülü, bazen de hem üzüntülü hem bunaltılı bir duygudurumla beraber bireyin düşünce, konuşma ve hareketlerinde durgunlaşma, değersizlik, güçsüzlük, isteksizlik, ilgi ve enerji kaybı, suçluluk, kötümser duygu ve düşüncelerin varlığı, iştah azalması gibi bedensel işlevlerde yavaşlamaların gerçekleştiği durumdur (Gürhan, 2016; Çam ve Engin, 2014).

Depresyon dönemine ait belirti ve bulgular:

- Çökkün ve bunaltılı duygudurum,
- Yaygın isteksiz olma, önceden zevk alınan şeylerle zevk alamama,
- Enerjide azalma, çabuk yorgun olma,
- Konsantre olma becerisinde azalma, dalgın olma durumu,
- Yeterli ve değerli hissetmeme, kişinin suçlu olduğunu düşünmesi,
- Uykusuzluk ya da uykuda artma,
- Yemek yeme isteğinde ve kilogramda değişiklik,
- Kişinin intihar ve ölüm düşünceleri,
- Bilgi işleme konusunda yavaşlama ve ajitasyon.

Bu semptomların birlikte görülmesi, yoğunluğu ve sürekliliği depresyonu sendrom olarak farklılaştırır. DSM-5' te majör depresyon tanısını koyabilmek için; çökkün duygudurum ve isteksizlik ya da zevk alamamanın da dahil olduğu en az beş semptom olması, bu semptomların kişinin günlük, sosyal ve mesleki işlevleri etkileyecek veya belli sıkıntı verecek şekilde ve en az iki hafta devam etmesi gereklidir (Öztürk ve Uluşahin, 2015).

2.6. Baş Etme

Siber zorbalığa maruz kalan mağdurların travmatik olaylardan sonra stresle baş etme becerisinin olması gerekmektedir. Baş etme kişilerin stresli yaşam koşullarını yönetme biçimiyle ilgilidir. Stres ve baş etme birbiriyle bir dereceye kadar ilişkilidir. Baş etme etkisiz

ise stres düzeyi yükselme, baş etme etkili olduğunda ise stres düzeyi düşük olma eğilimindedir (Lazarus, 2006). Baş etme yetişkin kişilerde fiziksel ve psikolojik uyum olarak ilişkilendirilmiştir (Folkman & Lazarus, 1986). Baş etme, strese hakim olmak, tahammül etmek veya stresi azaltmak için bilişsel ve davranışsal çabaların gösterildiği dinamik bir süreç olarak tanımlanır (Folkman ve Lazarus, 1980).

Baş etmede kişinin algıladığı stres verici olayı ya da sorunu azaltma amacı vardır. Baş etme tepkileri doğrudan eylemler ve hafifletici eylemler olarak iki grupta incelenmektedir. Doğrudan eylemler, problem odaklı baş etmedir. Bireyin strese neden olan durum ile davranışsal biçimde uğraşması veya problemleri ilişkisinde değişiklik yaparak savaşmasıdır. Hafifletici eylemler ise duygu odaklı baş etmedir. Stresin neden olduğu sıkıntıyı duygusal olarak azaltmayı ya da duyguları denetlemeyi kapsamaktadır (Lazarus, 1976; Akt. Yöndem, 2002). Araştırmalarda baş etme için ‘problem odaklı- duygu odaklı baş etme yöntemleri’ ve ‘yaklaşma- kaçınma yöntemi’ gibi çeşitli yöntemler sunulmuştur (Lazarus ve Folkman, 1984; Roth ve Cohen, 1986).

Roth ve Cohen (1986) başa çıkmanın yaklaşma ve kaçınma gibi iki kategoriye ayrılabilirliğini bildirmişlerdir. Yaklaşım stratejisi sorunu doğrudan ele alarak stres etkeni veya travmanın bilişsel ve duygusal kabulünü içeren eylemlerdir. Bu stratejiyi kullanan birey siber zorbalık olayını görmezden gelmek yerine olay ile yüz yüze gelebilir. Kaçınma stratejisi ise stres etkeni veya travmadan kaçınmayı içerir. Bu stratejide birey siber zorbalık mesajlarını silebilir, zorbaları görmezden gelebilir. Kaçınma yöntemi kontrol edilemeyen durumlarda veya kaynakların sınırlı olduğu durumlarda yararlı olabilir. Stres ile baş etmek için yaklaşma yöntemi kullanıldığında daha olumlu sonuçlarla ilişkilendirilirken, kaçınma yönteminde yalnızlık, kaygı, uyumsuzluk ile ilişkilendirilmektedir (Kochenderfer-Ladd ve Skinner, 2002).

Baş etmenin iki ana işlevi sıkıntıya neden olan sorunla baş etme (problem odaklı baş etme) ve duyguyu düzenleme (duygu odaklı baş etme) dir (Folkman ve diğerleri, 1986).

Folkman ve Lazarus (1980), strese tepki verme sürecinde durumun ne olduğunun değerlendirilmesinin bu durumla kullanılacak baş etme stratejisinin belirlenmesinde önemli rol oynadığını belirtmişlerdir. Kişi stresli durumla karşılaştığında birincil değerlendirme olarak durumu zarar, kaygı, tehdit açısından değerlendirmeye başlar. İkincil değerlendirmede bu stresli durumla baş etmek için kendi kaynaklarını değerlendirir. Sonunda bu değerlendirmeye bağlı olarak birey ve çevre arasında karşılıklı, dinamik ve

süregelen bir ilişki çerçevesinde sıkıntı yaşama düzeyi ve baş etme yolları belirlenir (Folkman, 1980). Problem odaklı başa çıkmada durumu değiştirmek ve etkiyi ortadan kaldırmak amaçlanır. Hedefe yönelik baş etme stratejisidir. Problem odaklı başa çıkma biçimleri durumu değiştirmek için kişilerarası agresif davranışlar yerine problem çözmek için soğukkanlı, rasyonel ve kasıtlı çabaları içerir (Lazarus ve Folkman, 1984 ; Folkman ve diğerleri, 1986).

Duygu odaklı başa çıkma ise daha çok olumsuz duyguların düzenlenmesi ve stres düzeyinin azaltılması ile ilgili stres yaratan olayın etkisiyle oluşan üzüntü, korku, öfke duygularının kontrol altına alınması amaçlanır (Lazarus ve Folkman, 1984). Mesafe koyma, mizah kullanma, küçümseme, olumsuz duygulardan olumlu duygular çıkarma, sosyal destek arama gibi stratejiler sıkıntıyı azaltmak için kullanılır (Folkman ve diğerleri, 1986; Folkman, 2013).

Völlink ve diğerleri (2013) günlük başa çıkma stratejilerinin kullanımı ile 11-12 yaşlarındaki çocukların siber zorbalığa karşı başa çıkma stratejileri kullanımı arasındaki ilişkiyi araştırmış, yapılan ankette başa çıkma stratejileri için yedi strateji tekniği verilmiştir. Bunlar;

Kaçınma ile başa çıkma, sorundan olabildiğince kaçılmaya çalışılması.

İyimser başa çıkma, kendine görüldüğü kadar kötü olmadığını ifade etmesi.

Duygusal ifade ile başa çıkma, soruna neden olan kişiye kızgın olduğunu söylemesi.

Depresif başa çıkma, kişinin kendi başına biryere oturması.

Sosyal destek arayarak başa çıkma, kişinin endişelerini biriyle paylaşması.

Hafifletici başa çıkma, bir süre endişelerini unutup başka bir şey yapmaya çalışması.

Yüzleşme ile başa çıkma, soruna farklı taraflardan bakması.

Çalışma sonucunda mağdurların zorba mağdurlarından (yani zorbalığa maruz kalan mağdurlardan) ve siber zorbalığa dahil olmayan çocuklardan, genel olarak günlük stres faktörleri için belirli duygu odaklı başa çıkma stratejilerini diğerlerinden daha fazla kullandıklarını göstermektedir. Birçok siber zorbalık kurbanı tarafından belirlenen ilk stratejiler, sorunu çözmek için teknolojiyi kullanmaktır. Teknik çözümler arasında kullanıcı adı veya hesap kimliğinin değiştirilmesi, e-posta adresinin veya telefon numarasının değiştirilmesi, sosyal medyada arkadaş olmama ve / veya mesajların veya kullanıcıların

engellenmesi gibi kaçınan başa çıkma davranışları bulunmaktadır (Arıcak ve diğerleri, 2008; Juvonen ve Gross, 2008; Smith ve diğerleri, 2008).

2.7. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Depresyon ve Başetme İlişkisi

Siber zorbalığın özellikle Avrupa ülkelerinde ve Amerika Birleşik Devletleri'nde son on yıldır yaygın ve ciddi bir sorun olduğu bilinmektedir (Baştürk, 2020). Bilgi paylaşımındaki büyümenin hızlı olması ve internet tabanlı iletişimin gençler arasında yaygın olması zorbalığın yeni şeklini oluşturmuştur (Aktepe, 2013). Siber zorbalık sonucunda siber mağduriyet yaşayan kişiler psikolojik, sosyal ve akademik ortamda birçok olumsuz sonuçla karşı karşıya kalmaktadırlar. Yaşanan mağduriyet ile oluşan depresyon durumunda kişilerin yaşadıkları problemlerle baş etme yeteneğinin olması gerekir. Hem yurtiçinde hem de yurtdışında yapılan çalışmalarda bireylerin yaşadığı olumsuz sonuçlardan birisi de depresif duygudurum yaşamalarıdır. Ybarra ve Mitchell (2004a) siber zorbalık yaşayan bireylerin psikolojik ve sosyal problemler, depresif belirtiler arasındaki ilişkinin önemli olduğu sonucunu bulmuşlardır. Ybarra ve Mitchell (2007a) bir diğer çalışmalarında zorbalığın devam etmesi halinde saldırganlığın, depresif ve içe dönük bazı davranışların artmasına sebep olduğunu ifade etmişlerdir.

Faucher, Jackson ve Cassidy (2014) üniversite öğrencileri ile yaptıkları bir çalışmada birçok olumsuz sonuçların oluştuğunu bildirmişlerdir. Zorbalık yaşayan öğrencilerin % 42'sinin depresyon, kaygı, duygusal patlamalar gibi sağlık sorunları yaşadıklarını aktarmışlardır. Yapılan bir diğer çalışmada siber mağdurların mağduriyet yaşamayanlara göre depresif ve sosyal kaygıları yüksek, benlik saygıları düşük ve kendilerini yalnız hissetme durumu daha fazladır (Kowalski, Toth ve Morgan, 2018).

Ayas (2014) çalışmasında siber mağduriyet, depresyon ve kaygı arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler ve zorbalık olayına dahil olan ergenlerin dahil olmayanlara göre daha çok psikolojik sorunlara eğilimi olduğunu bulmuştur.

Siber zorbalığı deneyimleyen kişilerin olumsuz sonuçlardan korunmak ve verebileceği zararlara mani olmak amacıyla bazı çalışmalar yürütülmüştür. Worthen (2007) okul ortamında siber zorbalığın olumsuz sonuçlarından korunulması için engelleme ve müdahale programlarının uygulanmasının gerekli olduğunu aktarmıştır. Sorunun oluşmasını beklemek

yerine problem oluşmadan önleme amacıyla yapılan çalışmalar sonucun daha az olumsuzluk içermesine neden olmaktadır.

Li (2006) okullarda uygulanacak olan önleme programlarında aile, okul ve toplumun birlikte katılım göstermesinin önemli olduğunu ifade etmektedir. Bu konuda yapılmış en kapsamlı önleme programı Dan Olweus tarafından geliştirilmiştir. Zorbalığa karşı farkındalık oluşturmak, konu hakkında bilgilendirmek, kuralları açıkça belirtmek ve kurallara uyulmadığında doğacak sonuçları ortaya koymak, rol model olarak olumlu kişiler kullanmak gibi detaylara yer verilmiştir (Olweus ve diğerleri, 1999). Willard (2011) 2007 yılında yapılan bir araştırmada okul bölgelerinin %95' inin zorbalığa karşı politikaları olduğunu belirtiyor. Temmuz 2010 itibariyle Amerika'daki otuz dört eyaletin siber zorbalığı önleme yasaları önerdiği ve değiştirdiği görülmüştür. Amerikan Tabipler Birliği, doktorlara çocuklarda ve ergenlerde zorbalık ve diğer psikososyal travma belirtilerini aramalarını tavsiye etmiştir. Öğretmenler, okul yönetimi ve ebeveynler tarafından zorbalığın farkındalığını savunmaları istenmiştir.

Siber zorbalığın ne olup olmadığı hakkında bilgilendirilme yapılmalı ve zorbalık sonucunda nasıl davranacağı hakkında bilgi verilmelidir. Siber zorbalık ile ilgili başka bir aşama da ergenlerin zorbalık ile baş etme stratejilerinin kazandırılmasıdır. Siber zorbalık, siber mağduriyet sonucunda oluşan depresyon durumunda ergenlerin uygun baş etme stratejilerini kullanarak oluşabilecek hasarları en aza indirmek gerekir. Ergenlere baş etme stratejileri öğretilerek sanal zorbalığın da farkında olmaları sağlanmalıdır.

2.8. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Depresyon ve Baş Etme Konusunda Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar

Siber zorbalık sosyal, psikolojik ve akademik sonuçları olan bir sorundur. Mağduriyetin ve hangi destek stratejilerinin kullanılacağı konusunda fikir birliği olmamasının uygulanacak olan çabaları engellediği görülmektedir. Byrne (2021) tarafından 459 lisans öğrencisi ile gerçekleştirilen çalışma öğrencilerin siber zorbalık deneyimini keşfetmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılım sağlayan öğrencilerin beşinden üçü daha önce siber bir zorba tarafından mağdur edildiğini bildirmiştir. Öğrencilerin sosyal destek için fakültelerine ve okul personeline başvurmayıp sosyal medya şirketlerinin teknik

baş etme stratejilerini (örneğin: zorbayı engellemek, gizlilik ayarlarını ayarlamak gibi) kullanmayı benimsedikleri belirlenmiştir (Byrne, 2021).

Siber zorbalık mağduriyeti ve depresyon arasındaki ilişkinin benlik saygısının aracı rolünün yanı sıra yaklaşımla başa çıkma stratejilerinin düzenleyici rolünü bulmak için 606 Vietnamlı üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen çalışmada benlik saygısı ve baş etme stratejilerinin siber mağduriyet ve depresyon ile ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Ho ve Gu, 2021).

İki bağımsız örneklem grubuyla 15-19 yaş aralığındaki ergenlerle Şili’de yürütülen çalışmada siber zorbalık sıklığının baş etme stratejileri ile depresif belirtiler arasındaki ilişki üzerindeki düzenleyici etkisini düzenlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Son üç ayda siber zorbalık yaşamamış olanlarla karşılaştırıldığında bunu yaşayanların daha yüksek düzeyde depresif belirtilere sahip olduğu bulunmuştur (Verela ve diğerleri, 2022).

Bugüne kadar ergenlerin üretken teknoloji kullanıcıları olmalarına rağmen siber zorbalıkla nasıl baş ettiklerini araştıran sınırlı çalışma vardır. Ergenlerin siber zorbalık davranışıyla nasıl başa çıktıklarına dair görüş, düşünce ve algılarını keşfetmek amacıyla Avustralya’da 18-25 yaş aralığında olan 39 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmada baş etme stratejileri ile sibere özgü teknolojik çözümlerin birleşimini belirlediği aktarılmıştır. Aynı zamanda ergenlerin dış dünyaları üzerindeki kontrol algılarının baş etme stratejisi seçimlerini etkilediğini ve baş etme stratejilerinin etkililiğine ilişkin görüşlerinde örtük olarak bireysel stratejilerin siber zorbalık davranışlarının tümü için olmasa da bazıları için etkili olabileceği aktarılmıştır (Alipan ve diğerleri, 2021).

2.9. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Depresyon ve Baş Etme Konusunda Yurtiçinde Yapılmış Araştırmalar

Konya il merkezinde ortaöğretim öğrencilerinden oluşan örneklem grubuyla yürütülen çalışmada öğrencilerin yaşadığı siber zorbalık, siber mağduriyet sıklığını belirlemek, anksiyete ve depresyon riski ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. İnternet kullanımının artması, öğrencinin kişisel telefon ve bilgisayar sahibi olmasının siber zorbalık ve siber mağduriyet riskini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Siber zorbalık ve siber mağduriyet ile anksiyete ve depresyon arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (Durna, 2019).

Eliçora (2020), ergenlerin siber zorbalık ve siber mağduriyet ile başa çıkma becerilerinin duygusal zekâ ile ilişkisini belirlemek amacıyla 348 ergen ile Muş ilinde gerçekleştirdiği çalışmada kişilerin sosyal medya hesaplarının kontrol edilme süresi arttıkça siber mağduriyet ölçeğinin puanının da arttığını bildirmiştir.

Üniversitede öğrenim gören öğrencilerin siber mağduriyet ve siber zorbalık seviyelerinin çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla 214 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmada siber zorbalık ve siber mağduriyeti deneyimleyen kişilerin anksiyete, depresyon ve stres arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Abudusufuer ve diğerleri, 2022).

Gülen ve Peker (2018), problem çözme becerisi ile siber zorbalıkla baş etme davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla Kars il merkezindeki ortaöğretim kurumlarında 412 öğrenci ile gerçekleştirilen çalışmada problem çözme becerileri ile baş etme davranışları arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Farklı bir çalışmada üniversite öğrencileri arasında olan siber zorbalık davranışlarının sonucunda baş etme stratejileri, değer yönelimleri ve akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi için 859 öğrenci ile gerçekleştirilen çalışmada siber zorbalık ve siber mağduriyet ile duygulara yönelik/pasif baş etme stratejileri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (Rodop ve diğerleri, 2022).

2.10. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Depresyon Olgularında Psikiyatri Hemşiresinin Rolü

Psikiyatri hemşireleri, topluma hem ruh sağlığının korunması ve geliştirilmesinde hem de ruhsal hastalık durumunda hemşirelik hizmeti sunmaktadırlar. Psikiyatri hemşireliği bireyin, ailenin ve toplumun ruh sağlığının geliştirilmesini sağlayarak, ruhsal hastalıkların önlenmesi ve hastalık ile baş etmenin sağlanması ve gerekli durumlarda bu yaşantılardan mana bulmada profesyonel bir hemşirenin destek olduğu kişiler arası bir oluşumdur. Ruh sağlığı ve hastalıkları hemşirelerinin özellikle koruyucu sağlık hizmetlerinde aktif bir şekilde yer almaları, toplum ruh sağlığının korunması ve geliştirilmesi için risk gruplarına yönelik çalışmalarda bulunmaları beklenmektedir. Toplum ruh sağlığı hemşirelerinin rolleri eğitim, koruyuculuk, toplumu tanılama, teşhis, girişimler ve değerlendirmedir (Gürhan, 2016).

8 Mart 2010 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan hemşirelik Yönetmeliği'nde 19 Nisan 2011 tarihinde çalışılan birime göre hemşirenin görev, yetki ve sorumlulukları dâhilinde Toplum Ruh Sağlığı Merkezi Hemşiresi Halk Sağlığı Hemşireliğinin içerisinde yer almıştır. Yönetmeliğe göre Toplum Ruh Sağlığı Merkezi Hemşiresi ruh sağlığını korumak için ilk ve orta dereceli okullarda ve çeşitli sivil toplum örgütlerinde eğitim faaliyetlerini yürütür. Basın ve medya aracılığıyla toplumu bilgilendirir. Stres ile başa çıkma, öfke kontrolü, kriz yönetimi gibi konularda eğitim ve danışmanlık görevini yürütür (<https://mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/yonetmelik/7.5.13830-ek-2%20ve%203.htm>).

Ruh sağlığı alanında çalışan hemşireler kişilerin yaşam deneyimlerindeki değişikliklere ve güçlüklerle adaptasyonunu sağlamalarına yardımcı olmak için özel beceriler ve kişiler arası teknikler kullanır (Özcan ve Gürhan, 2016).

Toplum ruh sağlığı için yönetmelikte halk sağlığı hemşireliğinin içerisinde yer alan okul sağlığı hemşireliği kapsamında okul hemşiresi sağlık risklerini erken tanımlar ve uygun girişimleri planlar. Gerekli olan önlemlerin alınması için okul idaresiyle beraber etkileşimde bulunur. Okul içerisinde gerçekleştirilen ruh sağlığı çalışmalarının (madde bağımlılığı, yeme bozukluğu, dikkat bozukluğu, depresyon, anksiyete, antisosyal davranışlar vb.) sonucunda sorun belirlenen öğrenci, öğretmen ve ailesi ile işbirliği sağlayarak gerekli durumlarda sağlık danışmanlığını yürütür. Tüm bu görev, yetki ve sorumluluk kapsamında psikiyatri hemşiresi önlem olarak siber zorbalık hakkında öğrencilere eğitim verebilir, danışmanlık yapabilir. Siber mağduriyet sonucunda oluşan depresyon durumuyla baş etmesine yardımcı olarak sorun durumlarda öğrencinin ailesi ve okul idaresi ile görüşerek öğrencinin ilgili sağlık kuruluşuna yönlendirilmesini sağlar (<https://mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/yonetmelik/7.5.13830-ek-2%20ve%203.htm>).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Şekli

Bu araştırma Denizli Merkezefendi ilçesindeki lise öğrencilerinde siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve başetme ilişkisini belirlemek amacıyla kesitsel olarak yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Araştırma Denizli ili Merkezefendi ilçesinde bulunan 14 anadolu lisesi, 5 anadolu imam hatip lisesi, 2 imam hatip lisesi ve 6 meslek lisesinde öğrenim gören 445 öğrenci ile yürütülmüştür. Merkezefendi, TBMM'de kabul edilen 6360 sayılı kanun ile 12 Kasım 2012'de ilçe olmuştur ve Denizli ilinin nüfus yoğunluğu olarak ikinci ilçesidir.

3.3. Araştırmanın Zamanı

Anket uygulaması Merkezefendi ilçesindeki liselerde 2021-2022 eğitim öğretim yılında 15.01.2022-15.04.2022 tarih aralığında yapılmıştır.

3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Örneklem büyüklüğü evreni bilinen örnekleme yöntemi ile hesap edilmiştir. Denizli ili Merkezefendi ilçesinde okuyan toplam ortaöğretim öğrencisi 5686 olduğu ve bu bağlamda hedef kitledeki birey sayısı bilindiği için $n = N \cdot t_{2pq} / d^2 (N-1) + t_{2pq}$ formülü kullanılarak 359 öğrencinin örnekleme alınması gerektiği hesaplanmıştır. Olası kayıplarda göz önüne alınarak % 30 yedek eklenmiş ve örneklem büyüklüğü tekrar hesap edilmiştir. Buna göre 466 kişiye ulaşılması planlanmıştır. Örnekleme alınacak öğrencilerin liselere göre tabakalaması yapılmış ve bu durumda anadolu liselerinde 301 (toplam öğrenci 3677),

meslek liselerinde 124 (toplam öğrenci 1511), imam hatip liselerinde 41 (toplam öğrenci 498) öğrenciye ulaşılması planlanmıştır. Çalışma; anketi eksik doldurma, yarıda bırakma vb. gibi kayıplar nedeniyle 445 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Anadolu liselerinden 288, meslek liselerinden 118, imam hatip liselerinden 39 kişi çalışmaya katılmıştır.

3.5. Araştırmaya Alınma ve Dışlanma Kriterleri

3.5.1. Araştırmaya Alınma Kriterleri

Merkezefendi ilçesindeki liselerde öğrenci olmak.

3.5.2. Araştırmadan Dışlanma Kriterleri

Depresyon tanısı almış olmak.

Mental bir rahatsızlığa sahip olmak.

Görme ve işitme engeli olmak.

3.6. Veri Toplama Araçları

Veriler Sosyodemografik Özelliklere İlişkin Soru Formu, Siber Zorbalık Ölçeği (SZÖ), Siber Mağduriyet Ölçeği (SMÖ), Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ) ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği (BÇTDÖ) kullanılarak toplanmıştır.

3.6.1. Sosyodemografik Özelliklere İlişkin Soru Formu

İlgili literatür incelenerek oluşturulan ankete katılan öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini içeren 17 sorudan oluşan bir formdur (Dalmaz 2014, Gönültaş 2019, Güler 2019, Serin 2012, Topçu ve Erdur-Baker 2016).

3.6.2. Siber Zorbalık Ölçeği (SZÖ)

Arıcak, Kınay ve Tanrıkulu (2012) tarafından geliştirilen Siber Zorbalık Ölçeği 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçek dörütlü (Hiçbir Zaman, Bazen, Çoğu Zaman, Her Zaman) gösterge çizelgesi ile yanıtlanmaktadır. Ölçekte “Hiçbir Zaman” seçeneği bir puan, “Her Zaman” seçeneği ise dört puan olarak hesaplanmıştır. Ölçekten en az 24 puan, en fazla 96 puan alınmaktadır.

Ölçeğin tümü için Cronbach Alfa katsayısı .95 olarak; test-tekrar test güvenilirlik çalışması .70 (n=103) bulunmuştur. Elde edilen veriler, SZÖ'nün ilk psikometrik bulgularının geçerli ve güvenilir olduğu yönündedir. Türkiye Ölçme Araçları Dizini'nde ölçeğin 10-14 yaş arası ergenlere uygulanabilir olduğu belirtilmiştir (<https://toad.halileksi.net/olcek/siber-zorbalik-olcegi>). İlgili literatür tarandığında ölçeğin üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada kullanıldığı görülmüştür (Dalmaz,2014). Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı bu çalışmada 0,94'tür.

3.6.3. Siber Mağduriyet Ölçeği (SMÖ)

Arıcak, Hankulu ve Kınay tarafından 2012 yılında geliştirilen bir öz bildirim ölçeğidir. 24 maddelik tek alt boyuttan oluşan ölçekte yanıtlar; 1= Evet – 2= Hayır olarak derecelendirme yapılır. Ölçekten 24-48 arası puan alınır. Alınan puanların fazla olması siber mağduriyetin de fazla olduğunu gösterir. Siber Mağduriyet Ölçeği için yapılan geçerlilik güvenilirlik çalışmasında 532 ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin tek faktörlü yapıya sahip olduğu istatistiksel analizler sonucunda bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı .89, test-tekrar test korelasyonu ise .75'tir. Elde edilen bu değerlere göre ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu kararına varılmıştır (Arıcak, Hankulu, Kınay 2012). Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı bu çalışmada 0,92'dir.

3.6.4. Beck Depresyon Envanteri (BDÖ)

Hisli tarafından Türkçe'ye uyarlanan ölçek kişilerde depresyon düzeyini ölçmektedir. Hisli'nin üniversite öğrencileri için yaptığı geçerlik güvenirlik çalışmasında madde analizi ve yarıya bölme teknikleri ile incelenmiştir. Korelasyon katsayıları sırayla $r=.80$ ve $r=.74$ olarak bulunmuştur (Hisli, 1989). Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmasında kesme puanı 17 olarak kabul edilmiştir. Ölçekten alınan puan 0-63 arasındadır. Ölçeğin derecelendirilmesi 4'lü Likert (0= Depresyonla İlgili Pozitif İfadeler-3= Depresyonla İlgili Negatif İfadeler) olarak yapılmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı bu çalışmada 0,89'dur.

3.6.5. Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği (BÇTDÖ)

Başta çıkma tutumları, strese neden olan olaylar ya da faktörlerin olumsuz neticelerine karşı koyabilmek için psikolojik ve davranışsal olarak karşı ortaya konan güçleri içermektedir. COPE (Başta Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği) başta çıkma tutumlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Türkçe'ye Ağargün ve ark. tarafından uyarlanmıştır (Ağargün, Beşiroğlu, Kıran, Özer, Kara 2005). Ölçek 60 sorudan oluşmakta ve kişinin kendi kendini gözlemlediği bir ölçektir. Her soruda dört seçenek bulunmaktadır. Bu seçenekler: 1=Asla böyle bir şey yapmam; 2=Çok az böyle yaparım; 3=Orta derecede böyle yaparım; 4=Çoğunlukla böyle yaparım.

Ölçek 60 sorudan ve 15 alt ölçekten oluşmaktadır. Her alt ölçek dörder soruyu içerir. Bu alt ölçeklerin her biri ayrı bir başta çıkma tutumu hakkında bilgi verir. Alt ölçeklerden alınan puanların yüksekliği hangi başta çıkma tutumunun kişi tarafından daha fazla kullanıldığı hakkında yorumda bulunmamıza olanak verebilir. Araştırma hakkında bilgilendirilen ve çalışmayı kabul eden sağlıklı bireylerden rastgele seçilenlere ölçek uygulanabilir.

Ölçeğin 15 alt ölçeğine ait soru numaraları aşağıdaki gibidir;

1. Pozitif yeniden yorumlama ve gelişme: 1, 29, 38, 59
2. Zihinsel boş verme: 2, 16, 31, 43

3. Soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma: 3, 17, 28, 46
4. Yararlı sosyal destek kullanımı: 4, 14, 30, 45
5. Aktif başa çıkma: 5, 25, 47, 58
6. İnkâr: 6, 27, 40, 57
7. Dini olarak başa çıkma: 7, 18, 48, 60
8. Şakaya vurma: 8, 20, 36, 50
9. Davranışsal olarak boş verme: 9, 24, 37, 51
10. Geri durma: 10, 22, 41, 49
11. Duygusal sosyal destek kullanımı: 11, 23, 34, 52
12. Madde kullanımı: 12, 26, 35, 53
13. Kabullenme: 13, 21, 44, 54
14. Diğer meşguliyetleri bastırma: 15, 33, 42, 55
15. Plan yapma: 19, 32, 39, 56

Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı bu çalışmada 0,90'dır. Ayrıca alt ölçeklerin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları ise; Pozitif Yeniden Yorumlama ve Gelişme için 0,69, Zihinsel Boş Verme için 0,46, Soruna Odaklanma ve Duyguları Açığa Vurma için 0,70, Yararlı Sosyal Destek Kullanımı için 0,80, Aktif Başa Çıkma için 0,56, İnkâr için 0,68, Dini Olarak Başa Çıkma için 0,87, Şakaya Vurma için 0,58, Davranışsal Olarak Boş Verme için 0,74, Geri Durma için 0,43, Duygusal Sosyal Destek Kullanımı için 0,72, Madde Kullanımı için 0,89, Kabullenme için 0,58, Diğer Meşguliyetleri Bastırma için 0,47 ve Plan Yapma için 0,68 olarak bulunmuştur.

3.7. Araştırmanın Soruları

1. Demografik özelliklere göre siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve baş etme arasında anlamlı fark var mıdır?

2. Anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, aile tutumu ile siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve baş etme arasında anlamlı fark var mıdır?

3. Bilgisayar kullanımı, sosyal medya kullanımı, internet kullanım amacı ile siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve başetme arasında anlamlı fark var mıdır?

4. Çökkün mutsuz hissetme, siber zorbalığa uğradığında uzmana başvurma, siber zorbalığa uğradığında baş edebilme durumu, siber zorbalığa uğradığını ebeveynlerine söyleme, siber zorbalığa uğrama sonrası yardım alma durumuna göre siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve başetme arasında anlamlı fark var mıdır?

5. Siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve başetme arasında ilişki var mıdır?

3.8. Verilerin Toplanması

Araştırma Denizli ilindeki Merkezefendi ilçesinde okuyan 445 öğrenci ile tanımlayıcı-kesitsel olarak yürütülmüştür. Çalışma 2021-2022 eğitim öğretim yılında 15.01.2022-15.04.2022 tarihleri arasında yapılmıştır. Öğrencilere uygulanacak olan anket formu ve ölçekler, araştırma yapılacak okulların derslik, konferans salonu, laboratuvar gibi uygun olan salonlarında yapılmıştır. Anketler öğrencilere toplu bir şekilde dağıtılıp bitirilen anketler araştırmacı tarafından toplanmıştır. Eğer anketler eksik doldurulmuş ise araştırmacı tarafından ilgili öğrenciye verilerek tamamlamaları sağlanmıştır. Araştırma verileri Salı ve Perşembe günleri 08:30-17:00 saatleri arasında toplanmıştır. Çalışma yürütülürken katılımcıların veya kurumun günlük rutinlerinin etkilenmesi engellenmiştir.

Araştırmaya seçilen öğrencilere araştırmanın amacı ve konusu hakkında bilgi verilmiş, verilerin Salı ve Perşembe günleri, sabah 08:30 ile 17:00 arasında, anket doldurma süresinin yaklaşık 30 dakika süreceği, kurumun izin verdiği sınıf/salonda verilerin toplanacağı bildirilmiş, anketler dağıtıldıktan sonra doldurmaları için süre verileceği ifade edilmiştir. Araştırmacı tarafından araştırma hakkında gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra araştırma kriterlerine uyan ve basit rastgele örnekleme yönteminde çıkan tüm öğrenciler araştırmaya katılmaya davet edilmiştir. Katılmayı kabul etmedikleri takdirde yedekler araştırmaya katılmaya davet edilmiştir. Anketlerin doldurulmaları öğrenciler tarafından bitirildikten sonra araştırmacı tarafından eksik doldurulup doldurulmadıklarının kontrol edileceği, eğer eksik doldurulmuşsa anketin tekrar ilgili öğrenciye verileceği de öğrencilere söylenmiştir. Öğrencilerin konuyla ilgili soru sormalarına izin verilmiş ve sonrasında yazılı onamları alınmıştır. Belirlenen tarih aralığında araştırmaya katılmasında bir sakınca olmadığını bildiren ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan lise öğrencilerinden verisitoplanmıştır.

Veriler toplanırken katılımcılar 18 yaşından küçük olduğu için katılımcılara araştırma ile ilgili bilgi verilmiştir ve veli onam formu da doldurulmuştur.

3.9. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmanın verileri SPSS 22.0 (Statistical Package for the Social Sciences) paket programından faydalanılarak değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler; kategorik değişkenler için sayı ve yüzde, nicel değişkenler için ortalama±standart, minimum, maksimum ve range olarak verilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile kontrol edilmiştir. Ölçek toplam puanlarının bağımsız gruplar arası karşılaştırmalarında Mann-Whitney U testi, Kruskal-Wallis H testi ve Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Ölçek toplam puanları arasındaki ilişkiler Spearman Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. $p<0,05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

3.10. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın yapıldığı okulların tespit edilmesinde var olan öğrenci sayısı, ulaşılabilirliği gibi kısıtlar dikkate alınmıştır. Bu sebeple araştırma Denizli ili Merkezefendi ilçesindeki ortaöğretim kurumları ile sınırlandırılmıştır.

3.11. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yürütülebilmesi için Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulunun onayı (Sayı:50107718-050.99, No:2020/202) ve Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğünden kurum izni (Sayı: E-16605029-44-41328141) alınmıştır. Araştırma kullanılan Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği için ilgili yazarlardan izin alınmıştır. Beck Depresyon Ölçeği için ilgili yazar ile iletişime geçilmeye çalışılmış ama yanıt alınamamıştır.

Örnekleme alınma ölçütüne uygun olan öğrencilere bilgilendirme yapılmış, öğrencilerin sözlü ve yazılı onamı ile birlikte çalışma gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar 18 yaşından küçük olduğu için katılımcılara araştırmayla ilgili bilgi verilmiştir ve veli onam formu doldurulmuştur.

4. BULGULAR

Bu çalışma Denizli Merkezefendi ilçesindeki lise öğrencilerinde siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve başatme ilişkisini belirlemek amacıyla kesitsel olarak yapılmış olup araştırmaya ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların sosyodemografik özelliklerinin dağılımı.

	N	%
Cinsiyet		
Kadın	260	58,4
Erkek	185	41,6
Okul Türü		
Anadolu lisesi	288	64,7
Meslek lisesi	118	26,5
İmam hatip lisesi	39	8,8
Gelir Düzeyi		
Gelir giderden fazla	124	27,8
Gelir gidere denk	245	55,1
Gelir giderden az	76	17,1
İkamet Yeri		
Köy	30	6,7
İl	97	21,8
Büyükşehir	318	71,5
Yaşadığı Kişi		
Aile	421	94,6
Yurt	24	5,4
	Min-Max	Ort±SS
Yaş	13-20	15,99±1,13

Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri incelendiğinde % 58,4' ünün (n=260) kadın, % 41,6' sının (n=185) erkek olduğu bulunmuştur. Katılımcıların okul türü incelendiğinde % 64,7' sinin (n=288) anadolu lisesi, % 26,5'inin (n=118) meslek lisesi, % 8,8' inin (n=39) imam hatip lisesi olduğu bulunmuştur. Katılımcıların gelir düzeyi incelendiğinde % 27,8' inin (n=124) gelirinin giderden fazla olduğu, % 55,1' inin (n=245) gelirinin gidere denk olduğu, % 17,1' inin (n=76) gelirinin giderden az olduğu bulunmuştur. Katılımcıların ikamet yeri incelendiğinde % 6,7'sinin (n=30) köyde yaşadığı, % 21,8' inin (n=97) ilde yaşadığı, %71,5' inin (n=318) büyükşehirde yaşadığı bulunmuştur. Katılımcıların yaşadığı yer incelendiğinde %94,6' sının (n=421) ailesi ile birlikte yaşadığı,

% 5,4' ünün (n=24) yurttta yaşadığı bulunmuştur. Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamalarının 15,99±1,13 olduğu bulunmuştur (Tablo 1).

Tablo 2. Katılımcıların anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, aile tutumu dağılımı (n=445).

	N	%
Anne Eğitim Durumu		
İlkokul ve altı	224	50,4
Ortaokul	130	29,2
Lise ve üstü	91	20,4
Baba Eğitim Durumu		
İlkokul ve altı	188	42,3
Ortaokul	134	30,1
Lise ve üstü	123	27,6
Aile Tutumu		
Otoriter	266	59,9
İlgisiz	24	5,4
Yanıt vermeyenler	141	31,7
İlgili	14	3,0

Katılımcıların anne eğitim durumu incelendiğinde % 50,4' ünün (n=224) ilkokul ve altı mezunu olduğu, %29,2' sinin (n=130) ortaokul mezunu olduğu, %20,4' ünün (n=91) lise ve üstü mezunu olduğu bulunmuştur. Katılımcıların baba eğitim durumu incelendiğinde % 42,3' ünün (n=188) ilkokul ve altı mezunu olduğu, %30,1' inin (n=134) ortaokul mezunu olduğu, %27,6' sının (n=123) lise ve üstü mezunu olduğu bulunmuştur. Katılımcıların aile tutumu incelendiğinde ise %59,9' unun (n=266) otoriter olduğu, %5,4' ünün (n=24) ilgisiz olduğu, % 31,7' sinin (n=141) yanıt vermeyenler olduğu, %3,0' ının (n=14) ilgili olduğu bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 3. Katılımcıların bilgisayar kullanma süresi, sosyal medya kullanım zamanı ve internet kullanım amacının (ders çalışma, film izleme, sosyal ağlar, eğlence, alışveriş, müzik ve haber) dağılımı (n=445).

	N	%
Bilgisayar Kullanım Süresi		
1 saatten az	38	8,6
1-3 saat	145	32,5
4-5 saat	141	31,7
5 saat ve üzeri	121	27,2
Sosyal Medya Kullanım Zamanı		
Günde birkaç defa	334	75,1
Günde 1 defa	63	14,2
Birkaç günde bir	48	10,7
İnternet Kullanım Amacı		
Ders Çalışmak		
Hayır	146	32,8
Evet	299	67,2
Film İzlemek		
Hayır	164	36,9
Evet	281	63,1
Sosyal Ağlar		
Hayır	117	26,3
Evet	328	73,7
Eğlence		
Hayır	150	33,7
Evet	295	66,3
Alışveriş		
Hayır	262	58,9
Evet	183	41,1
Müzik		
Hayır	116	26,1
Evet	329	73,9
Haber		
Hayır	272	61,1
Evet	173	38,9

Katılımcıların bilgisayar kullanım süreleri incelendiğinde % 8,6' sının (n=38) 1 saatten az olduğu, %32,5' inin (n=145) 1-3 saat olduğu, % 31,7' sinin (n=141) 4 -5 saat olduğu, % 27,2' sinin (n=121) 5 saat ve üzeri olduğu bulunmuştur. Katılımcıların sosyal medya kullanım zamanı incelendiğinde % 75,1' inin (n=334) günde birkaç defa kullandığı, % 14,2'sinin (n=63) günde bir defa kullandığı, % 10,7' sinin (n=48) birkaç günde bir kullandığı bulunmuştur. Katılımcıların internet kullanım amaçları incelendiğinde ders çalışmak seçeneğini katılımcıların % 32,8' inin (n=146) işaretlediği, % 67,2' inin (n=299) işaretlediği bulunmuştur. İnterneti film izlemek amacıyla kullanımında %36,9'unun (n=164) bu seçeneği işaretlediği, % 63,1' inin (n=281) işaretlediği bulunmuştur. Sosyal ağlar için internetin kullanımını incelendiğinde katılımcıların % 26,3' ünün (n=117) işaretlediği,

%73,7' sinin (n=328) işaretlediği bulunmuştur. Katılımcıların internet kullanım amaçlarından eğlence seçeneğini % 33,7' sinin işaretlemediği, % 66,3 ünün (n=295) işaretlediği bulunmuştur. Katılımcıların internet kullanım amaçlarından alışveriş seçeneğini % 58,9' unun (n=262) işaretlemediği, % 41,1' inin (n=183) işaretlediği bulunmuştur. İnternet kullanım amaçlarından müzik seçeneğini % 26,1' inin (n=116) işaretlemediği, % 73,9' unun (n=329) işaretlediği bulunmuştur. Katılımcıların internet kullanım amaçlarından haber seçeneğini % 61,1' inin (n=272) işaretlemediği, % 38,9' unun (n=173) işaretlediği bulunmuştur (Tablo 3).

Tablo 4. Katılımcıların siber zorbalığa uğraması sonucunda çökkün mutsuz hissetme, uzmana başvurma, baş edebilme durumu, siber zorbalığa uğradığını ebeveynlerine söyleme, siber zorbalığa uğrama sonrası yardım alma dağılımı (n=445)

Siber Zorbalığa Uğramaları Sonucunda	N	%
Çökkün Mutsuz Hissetme		
Evet	370	83,1
Hayır	75	16,9
Uzmana Başvurma		
Evet	79	17,8
Hayır	366	82,2
Baş Edebilme Durumu		
Evet	271	60,9
Hayır	174	39,1
Siber Zorbalığa Uğradığını Ebeveynlerine söyleme		
Evet	280	62,9
Hayır	165	37,1
Siber Zorbalığa Uğrama Sonrası Yardım Alma		
Evet	54	12,1
Hayır	391	87,9

Çalışmaya katılan öğrencilerin siber zorbalığa uğramaları durumunda % 83,1'inin (n=370) çökkün/mutsuz hissettiği, %17,8'inin (n=79) uzmana başvurduğu,% 60,9'unun (n=271) baş edebilme durumu olduğu, % 62,9' unun (n=280) siber zorbalığa uğradığını ebeveynlerine söylediği ve % 12,1' inin (n=54) siber zorbalığa uğrama sonrası yardım aldığı bulunmuştur (Tablo4).

Tablo 5. Katılımcıların demografik özelliklerine göre Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları bakımından karşılaştırılma sonuçları (n=445).

Demografik Özellikler	n	SZÖ Toplam Puan			SMÖ Toplam Puan			BDÖ Toplam Puan			BÇTDÖ Toplam Puan		
		$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Fark	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Fark	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Fark	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Fark
Cinsiyet													
Kadın ^a	260	26,6±5,8	-3,022 ^m	a<b	43,7±4,9	-0,731 ^m	-	20,3±10,4	-5,550 ^m	a<b	143,6±19,7	-2,847 ^m	a>b
Erkek ^b	185	29,8±9,7	0,003		43,5±5,7	0,465		14,5±9,1	<0,001		138,1±26,4	0,004	
Okul Türü													
Anadolu lisesi ^a	288	28,7±8,6	20,271 ^k	a>b	42,9±5,5	22,436 ^k	a<b	18,5±9,8	4,762 ^k	-	143,7±20,7	6,197 ^v	a>b
Meslek lisesi ^b	118	26,7±6,7	<0,001	a>c	45,1±4,6	<0,001	a<c	16,6±11,6	0,092		135,1±26,9	0,002	
İmam hatip lisesi ^c	39	25,7±2,4			44,9±4,2			17,4±9,1			143,0±21,6		
Gelir Düzeyi													
Gelir giderden fazla ^a	124	28,7±8,1	6,033 ^k	a>c	43,3±5,0	5,220 ^k	-	17,2±10,0	2,716 ^v	-	140,5±18,9	2,311 ^k	-
Gelir gidere denk ^b	245	27,9±8,3	0,049		44,3±4,9	0,074		17,5±9,5	0,067		142,0±24,0	0,315	
Gelir giderden az ^c	76	26,7±4,6			42,3±6,6			20,4±12,7			140,6±25,2		
İkamet Yeri													
Köy	30	26,1±3,6	2,689 ^k	-	44,7±4,4	1,045 ^k	-	19,0±11,8	1,623 ^k	-	141,8±18,0	2,175 ^k	-
Şehir	97	27,9±7,7	0,261		43,3±5,4	0,593		16,7±10,0	0,444		142,2±26,8	0,337	
Büyükşehir	318	28,1±8,1			43,7±5,3			18,2±10,2			141,0±22,0		
Birlikte Yaşadığı Kişi													
Aile	421	28,0±7,8	-1,006 ^m	-	43,7±5,2	-0,886 ^m	-	17,8±10,2	-0,317 ^m	-	141,0±22,8	-0,985 ^m	-
Yurt	24	26,8±6,7	0,315		42,9±5,4	0,370		18,8±11,8	0,751		147,3±23,5	0,325	
Yaş	445		0,125 ^r			-0,081 ^r			0,023 ^r			0,134 ^r	
			0,008			0,089			0,445			0,005	

m: Mann-Whitney U Testi, k: Kruskal-Wallis H Testi, v: ANOVA, r: Spearman Korelasyon Analizi

Tablo 5’te katılımcıların demografik özelliklerine göre toplam puanları Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği bakımından karşılaştırılma sonuçları yer almaktadır.

Katılımcıların cinsiyet, okul türü ve gelir düzeylerine göre Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p=0,003$; $p<0,001$; $p=0,049$). Siber Zorbalık Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından erkeklerin ortalaması ($\bar{X}=29,8\pm 9,7$) kadınlardan ($\bar{X}=26,6\pm 5,8$), Anadolu lisesinde okuyanların ortalaması ($\bar{X}=28,7\pm 8,6$) meslek lisesinde ($\bar{X}=26,7\pm 6,7$) ve imam hatip lisesinde ($\bar{X}=25,7\pm 2,4$) okuyanlardan ve geliri giderden fazla olanların ortalaması ($\bar{X}=28,7\pm 8,1$) geliri giderden az olanların ortalamasından ($\bar{X}=26,7\pm 4,6$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir. Katılımcıların yaşları ile Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanları arasında pozitif yönde zayıf doğrusal bir ilişki bulundu ($r=0,125$, $p=0,008$). Katılımcıların ikamet yeri ve birlikte yaşadığı kişiye göre Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı ($p=0,261$; $p=0,315$).

Katılımcıların okul türüne göre Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p<0,001$). Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından anadolu lisesinde okuyanların ortalaması ($\bar{X}=42,9\pm 5,5$) meslek lisesi ($\bar{X}=45,1\pm 4,6$) ve imam hatip lisesinde ($\bar{X}=44,9\pm 4,2$) okuyanların ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşüktür. Katılımcıların cinsiyet, gelir düzeyi, ikamet yeri, birlikte yaşadığı kişi ve yaşlarına göre Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı (Sırasıyla: $p=0,465$; $p=0,074$; $p=0,593$; $p=0,370$; $p=0,089$).

Katılımcıların cinsiyetine göre Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p<0,001$). Beck Depresyon Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından kadınların ortalaması ($\bar{X}=20,3\pm 10,4$) erkeklerin ortalamasından ($\bar{X}=14,5\pm 9,1$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir. Katılımcıların okul türü, gelir düzeyi, ikamet yeri, yaşadığı kişi ve yaşlarına göre Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı (Sırasıyla: $p=0,092$; $p=0,067$; $p=0,444$; $p=0,751$; $p=0,445$).

Katılımcıların cinsiyet ve okul türüne göre Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu (Sırasıyla: $p=0,004$; $p=0,002$). Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puan ortalaması

bakımından kadınların ortalaması ($\bar{X}=143,6\pm 19,7$) erkeklerden ($\bar{X}=138,1\pm 26,4$), Anadolu lisesinde okuyanların ortalaması ($\bar{X}=143,7\pm 20,7$) meslek lisesinde ($\bar{X}=135,1\pm 26,9$) okuyanların Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir. Katılımcıların yaşları ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları arasında pozitif yönde zayıf doğrusal bir ilişki bulundu ($r=0,134$, $p=0,005$). Katılımcıların gelir düzeyi, ikamet yeri ve birlikte yaşadığı kişiye göre Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı (Sırasıyla: $p=0,315$; $p=0,337$; $p=0,325$).

Tablo 6. Katılımcıların anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve aile tutumlarına göre Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları bakımından karşılaştırılma sonuçları (n=445).

	n	SZÖ Toplam Puan			SMÖ Toplam Puan			BDÖ Toplam Puan			BCTDÖ Toplam Puan		
		$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Fark	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Fark	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Fark	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Fark
Anne Eğitim Durumu													
İlkokul ve altı ^a	224	26,9±7,1	13,335 ^k	a<b	44,4±4,9	12,846 ^k	a>b	16,8±10,8	7,747 ^k	a<b	140,6±23,1	0,107 ^k	-
Ortaokul ^b	130	29,2±9,1	0,001	a<c	42,7±5,5	0,002	a>c	18,9±9,4	0,021	a<c	141,9±25,0	0,948	
Lise ve üstü ^c	91	28,6±7,1			43,6±5,5			18,9±10,0			141,4±18,7		
Baba Eğitim Durumu													
İlkokul ve altı	188	26,6±6,1	13,320 ^k	a<b	44,2±5,3	8,843 ^k	a>c	17,9±11,2	2,141 ^k	-	140,6±25,4	0,475 ^k	-
Ortaokul ^b	134	29,3±10,2	0,001	a<c	43,5±5,2	0,012		16,8±9,1	0,343		142,7±21,9	0,789	
Lise ve üstü ^c	123	28,3±6,7			42,9±5,2			18,9±9,9			140,9±19,7		
Aile Tutumu													
Otoriter ^a	266	27,9±7,8	0,682 ^k	-	43,8±4,4	2,681 ^k	-	17,0±10,2	12,215 ^k	a<b	141,7±23,6	8,315 ^k	c>d
İlgisiz ^b	24	29,3±9,9	0,877		41,5±5,4	0,443		23,7±9,8	0,007	c<b	146,9±21,0	0,040	
İlgili ^c	14	28,2±7,2			43,6±5,3			16,5±10,2		d<b	150,7±18,9		
Yanıt yok ^d	141	27,7±7,4			43,6±5,3			18,7±9,9			138,8±21,8		

k: Kruskal-Wallis H Testi

Tablo 6’da katılımcıların anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve aile tutumlarına göre Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları bakımından karşılaştırılma sonuçları yer almaktadır.

Katılımcıların anne ve baba eğitim durumlarına göre Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu (Sırasıyla: $p=0,001$; $p=0,001$). Siber Zorbalık Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından anne eğitim durumu ilkököl ve altı olanların ortalaması ($\bar{X}=26,9\pm 7,1$) ortaokul ($\bar{X}=29,2\pm 9,1$) ve lise ve üstü ($\bar{X}=28,6\pm 7,1$) olanların ortalamasından, baba eğitim durumu ilkököl ve altı olanların ortalaması ($\bar{X}=26,6\pm 6,1$) ortaokul ($\bar{X}=29,3\pm 10,2$) ve lise ve üstü ($\bar{X}=28,3\pm 6,7$) olanların ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşüktür. Katılımcıların aile tutumuna göre Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı ($p=0,877$).

Katılımcıların anne ve baba eğitim durumlarına göre Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu (Sırasıyla: $p=0,002$; $p=0,012$). Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından anne eğitim durumu ilkököl ve altı olanların ortalaması ($\bar{X}=44,4\pm 4,9$) ortaokul ($\bar{X}=42,7\pm 5,5$) ve lise ve üstü ($\bar{X}=43,6\pm 5,5$) olanların ortalamasından, baba eğitim durumu ilkököl ve altı olanların ortalaması ($\bar{X}=44,2\pm 5,3$) ortaokul ($\bar{X}=43,5\pm 5,2$) ve lise ve üstü ($\bar{X}=42,9\pm 5,2$) olanların ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir. Katılımcıların aile tutumuna göre Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı ($p=0,443$).

Katılımcıların anne eğitim durumu ve aile tutumuna göre Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu (Sırasıyla: $p=0,021$; $p=0,007$). Beck Depresyon Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından anne eğitim durumu ilkököl ve altı olanların ortalaması ($\bar{X}=16,8\pm 10,8$) ortaokul ($\bar{X}=18,9\pm 9,4$) ve lise ve üstü ($\bar{X}=18,9\pm 10,0$) olanların ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşüktür. Aile tutumu ilgisiz olanların Beck Depresyon Ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=23,7\pm 9,8$), otoriter ($\bar{X}=17,0\pm 10,2$), ilgili ($\bar{X}=16,5\pm 10,2$) ve yanıt vermeyenlerin ($\bar{X}=18,7\pm 9,9$) ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir. Katılımcıların baba eğitim durumuna göre Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı ($p=0,343$).

Katılımcıların aile tutumuna göre Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p=0,040$). Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından aile tutumu ilgili olanların ortalaması ($\bar{X}=150,7\pm 18,9$) yanıt vermeyenlerin ($\bar{X}=138,8\pm 21,8$) ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir. Katılımcıların anne ve baba eğitim durumuna göre Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı (Sırasıyla: $p=0,948$; $p=0,789$).

Tablo 7. Katılımcıların bilgisayar, sosyal medya kullanımı ve internet kullanım amaçlarına göre Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları bakımından karşılaştırılma sonuçları (n=445).

	n	SZÖ Toplam Puan			SMÖ Toplam Puan			BDÖ Toplam Puan			BÇTDÖ Toplam Puan		
		$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Fark	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Fark	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Fark	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Fark
Bilgisayar Kullanımı													
1 saatten az ^a	38	27,8±11,8	20,800 ^k	a<d	46,2±2,8	30,967 ^k	a>c	13,3±9,0	15,501 ^v	a<c	144,7±25,3	2,154 ^k	-
1-3 saat ^b	145	26,3±4,3	<0,001	b<d	44,6±4,7	<0,001	a>d	15,1±9,6	<0,001	a<d	142,3±24,5	0,541	
4-5 saat ^c	141	27,7±6,9		c<d	43,6±4,7		b>d	18,0±9,3		b<d	141,7±21,8		
5 saat ve üzeri ^d	121	30,2±9,7			41,7±6,3		c>d	22,5±10,8		c<d	138,6±21,2		
Sosyal Medya Kullanımı													
Günde birkaç defa ^a	334	28,7±9,2	2,313 ^k	-	43,9±5,8	10,320 ^k	a<c	17,8±12,1	1,954 ^k	-	140,7±24,0	0,905 ^k	-
Günde 1 defa ^b	63	27,8±6,8	0,315		43,3±5,2	0,006	b<c	18,2±9,9	0,376		141,8±21,4	0,636	
Birkaç günde bir ^c	48	28,0±11,4			45,4±4,2			16,1±10,3			138,7±30,3		
İnternet Kullanım Amacı													
Ders Çalışmak													
Hayır ^a	146	28,9±9,8	-1,597 ^m	-	43,3±5,5	-0,814 ^m	-	18,4±10,3	-1,021 ^m	-	135,5±22,6	-3,819 ^m	a<b
Evet ^b	299	27,5±6,6	0,110		43,8±5,1	0,416		17,6±10,2	0,307		144,2±22,5	<0,001	
Film İzlemek													
Hayır ^a	164	26,8±7,7	-2,948 ^m	a<b	44,7±4,6	-3,694 ^m	a>b	16,5±9,9	-2,095 ^m	a<b	140,2±23,7	-0,512 ^m	-
Evet ^b	281	28,6±7,8	0,003		43,0±5,5	<0,001		18,7±10,4	0,036		142,0±22,3	0,609	
Sosyal Ağlar													
Hayır ^a	117	27,3±9,3	-3,356 ^m	a<b	44,9±4,8	-3,808 ^m	a>b	15,9±9,8	-2,220 ^m	a<b	136,3±24,6	-2,635 ^m	a<b
Evet ^b	328	28,2±7,2	0,001		43,1±5,3	<0,001		18,6±10,3	0,026		143,1±21,9	0,008	
Eğlence													
Hayır ^a	150	26,8±7,3	-3,162 ^m	a<b	44,6±4,4	-2,848 ^m	a>b	17,1±9,7	-0,926 ^m	-	137,7±23,9	-2,532 ^m	a<b
Evet ^b	295	28,5±7,9	0,002		43,1±5,5	0,004		18,3±10,5	0,355		143,2±22,1	0,011	
Alışveriş													
Hayır ^a	262	27,3±7,6	-2,688 ^m	a<b	44,3±4,9	-3,819 ^m	a>b	17,5±10,0	-0,453 ^m	-	138,5±22,7	-2,780 ^m	a<b
Evet ^b	183	28,7±7,9	0,007		42,6±5,6	<0,001		18,5±10,6	0,650		145,4±22,5	0,005	
Müzik													
Hayır ^a	116	27,6±9,2	-1,806 ^m	-	44,7±4,6	-2,756 ^m	a>b	14,3±9,0	-4,018 ^m	a<b	134,5±25,5	-3,475 ^m	a<b
Evet ^b	329	28,0±7,2	0,071		43,2±5,4	0,006		19,2±10,4	<0,001		143,8±21,4	0,001	
Haber													
Hayır ^a	272	27,6±7,9	-1,725 ^m	-	44,3±4,8	-3,635 ^m	a>b	17,5±10,1	-0,575 ^m	-	139,6±22,7	-1,915 ^m	-
Evet ^b	173	28,4±7,5	0,085		42,5±5,7	<0,001		18,4±10,5	0,565		144,1±22,9	0,055	

m: Mann-Whitney U Testi, k: Kruskal-Wallis H Testi, v: ANOVA

Tablo 7’de katılımcıların bilgisayar, sosyal medya kullanımı ve internet kullanım amaçlarına göre Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları bakımından karşılaştırılma sonuçları yer almaktadır.

Katılımcıların bilgisayar kullanımı, internet kullanım amacı film izleme, sosyal ağlar, eğlence ve alışveriş yapma durumuna göre Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu (Sırasıyla: $p<0,001$; $p=0,003$; $p=0,001$; $p=0,002$; $p=0,007$). Siber Zorbalık Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından bilgisayar kullanım süresi 5 saat ve üzeri olanların ortalaması ($\bar{X}=30,2\pm 9,7$), 1 saatten az ($\bar{X}=27,8\pm 11,8$), 1-3 saat ($\bar{X}=26,3\pm 4,3$) ve 4-5 saat ($\bar{X}=27,7\pm 6,9$) olanların ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir. Siber Zorbalık Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından internet kullanım amacı film izlemek olanların ortalaması ($\bar{X}=28,6\pm 7,8$) olmayanlardan ($\bar{X}=26,8\pm 7,7$), sosyal ağlar olanların ortalaması ($\bar{X}=28,2\pm 7,2$) olmayanlardan ($\bar{X}=27,3\pm 9,3$), eğlence olanların ortalaması ($\bar{X}=28,5\pm 7,9$) olmayanlardan ($\bar{X}=26,8\pm 7,3$) ve alışveriş olanların ortalaması ($\bar{X}=28,7\pm 7,9$) olmayanlardan ($\bar{X}=27,3\pm 7,6$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir. Katılımcıların sosyal medya kullanımı, internet kullanım amacı ders çalışma, müzik dinleme ve haber okuma durumuna göre Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı (Sırasıyla: $p=0,315$; $p=0,110$; $p=0,071$; $p=0,085$).

Katılımcıların bilgisayar ve sosyal medya kullanımı, internet kullanım amacı film izleme, sosyal ağlar, eğlence, alışveriş, müzik dinleme ve haber okuma durumuna göre Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu (Sırasıyla: $p<0,001$; $p=0,006$; $p<0,001$; $p<0,001$; $p=0,004$; $p<0,001$; $p=0,006$; $p<0,001$). Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından bilgisayar kullanım süresi 5 saat ve üzeri olanların ortalaması ($\bar{X}=41,7\pm 6,3$), 1 saatten az ($\bar{X}=46,2\pm 2,8$), 1-3 saat ($\bar{X}=44,6\pm 4,7$) ve 4-5 saat ($\bar{X}=43,6\pm 4,7$) olanların ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük, 1 saatten az olanların ortalaması ($\bar{X}=46,2\pm 2,8$) ise 4-5 saat olanlardan ($\bar{X}=43,6\pm 4,7$) anlamlı düzeyde yüksektir. Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından sosyal medya kullanımı birkaç günde bir olanların ortalaması ($\bar{X}=45,4\pm 4,2$), günde birkaç defa ($\bar{X}=43,9\pm 5,8$) ve günde bir defa ($\bar{X}=43,3\pm 5,2$) olanların ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir. Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından internet kullanım amacı film izlemek olanların ortalaması ($\bar{X}=43,0\pm 5,5$) olmayanlardan ($\bar{X}=44,7\pm 4,6$), sosyal ağlar olanların ortalaması ($\bar{X}=43,1\pm 5,3$)

olmayanlardan ($\bar{X}=44,9\pm4,8$), eğlence olanların ortalaması ($\bar{X}=43,1\pm5,5$) olmayanlardan ($\bar{X}=44,6\pm4,4$), alışveriş olanların ortalaması ($\bar{X}=42,6\pm5,6$) olmayanlardan ($\bar{X}=44,3\pm4,9$), müzik dinleme olanların ortalaması ($\bar{X}=43,2\pm5,4$) olmayanlardan ($\bar{X}=44,7\pm4,6$) ve haber okuma olanların ortalaması ($\bar{X}=42,5\pm5,7$) olmayanlardan ($\bar{X}=44,3\pm4,8$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşüktür. Katılımcıların internet kullanım amacı ders çalışma durumuna göre Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı ($p=0,416$).

Katılımcıların bilgisayar kullanımı, internet kullanım amacı film izleme, sosyal ağlar ve müzik dinleme durumuna göre Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p<0,001$; $p=0,036$; $p=0,026$; $p<0,001$). Beck Depresyon Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından bilgisayar kullanım süresi 5 saat ve üzeri olanların ortalaması ($\bar{X}=22,5\pm10,8$), 1 saatten az ($\bar{X}=13,3\pm9,0$), 1-3 saat ($\bar{X}=15,1\pm9,6$) ve 4-5 saat ($\bar{X}=18,0\pm9,3$) olanların ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek, 1 saatten az olanların ortalaması ($\bar{X}=13,3\pm9,0$) ise 4-5 saat olanlardan ($\bar{X}=18,0\pm9,3$) anlamlı düzeyde düşüktür. Beck Depresyon Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından internet kullanım amacı film izlemek olanların ortalaması ($\bar{X}=18,7\pm10,4$) olmayanlardan ($\bar{X}=16,5\pm9,9$), sosyal ağlar olanların ortalaması ($\bar{X}=18,6\pm10,3$) olmayanlardan ($\bar{X}=15,9\pm9,8$) ve müzik dinleme olanların ortalaması ($\bar{X}=19,2\pm10,4$) olmayanlardan ($\bar{X}=14,3\pm9,0$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir. Katılımcıların sosyal medya kullanımı, internet kullanım amacı ders çalışma, eğlence, alışveriş ve haber okuma durumuna göre Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı (Sırasıyla: $p=0,376$; $p=0,307$; $p=0,355$; $p=0,565$).

Katılımcıların internet kullanım amacı ders çalışma, sosyal ağlar, eğlence, alışveriş ve müzik dinleme durumuna göre Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu (Sırasıyla: $p<0,001$; $p=0,008$; $p=0,011$; $p=0,005$; $p=0,001$). Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından internet kullanım amacı ders çalışma olanların ortalaması ($\bar{X}=144,2\pm22,5$) olmayanlardan ($\bar{X}=135,5\pm22,6$), sosyal ağlar olanların ortalaması ($\bar{X}=143,1\pm21,9$) olmayanlardan ($\bar{X}=136,3\pm24,6$), eğlence olanların ortalaması ($\bar{X}=143,2\pm22,1$) olmayanlardan ($\bar{X}=137,7\pm23,9$), alışveriş olanların ortalaması ($\bar{X}=145,4\pm22,5$) olmayanlardan ($\bar{X}=138,5\pm22,7$) ve müzik dinleme olanların ortalaması ($\bar{X}=143,8\pm21,4$) olmayanlardan ($\bar{X}=139,6\pm22,7$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir. Katılımcıların bilgisayar ve sosyal medya kullanımı, internet kullanım amacı film

izleme ve haber okuma durumuna göre Başa ıkma Tutumlarını Değerlendirme leği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı (Sırasıyla: $p=0,541$; $p=0,636$; $p=0,609$; $p=0,055$).

Tablo 8. Katılımcıların çökkün mutsuz hissetme, uzmana başvurma, baş edebilme durumu, siber zorbalığa uğradığını ebeveynlere söyleme ve siber zorbalığa uğrama sonrası yardım alma durumuna göre Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları bakımından karşılaştırılma sonuçları (n=445).

	n	SZÖ Toplam Puan			SMÖ Toplam Puan			BDÖ Toplam Puan			BÇTDÖ Toplam Puan		
		$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Fark	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Fark	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Fark	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Fark
Çökkün Mutsuz Hissetme													
Evet ^a	370	27,7±6,6	-1,303 ^m	-	43,2±5,3	-4,756 ^m	a<b	19,2±9,9	-6,046 ^m	a>b	141,9±21,1	-1,221 ^m	-
Hayır ^b	75	29,1±11,9	0,193		45,6±4,5	<0,001		11,7±9,9	<0,001		138,6±30,0	0,222	
Uzmana Başvurma													
Evet ^a	79	27,2±5,5	-0,312 ^m	-	41,3±6,6	-3,411 ^m	a<b	23,0±10,6	-4,553 ^m	a>b	143,0±21,7	-0,946 ^m	-
Hayır ^b	306	28,1±8,2	0,755		44,1±4,7	0,001		16,8±9,8	<0,001		140,9±23,1	0,344	
Baş Edebilme Durumu													
Evet ^a	271	28,3±5,8	-0,974 ^m	-	44,3±4,8	-3,048 ^m	a>b	15,2±9,0	-6,682 ^m	a<b	142,4±22,1	-0,447 ^m	-
Hayır ^b	174	27,3±9,7	0,330		42,6±5,7	0,002		22,0±10,7	<0,001		139,6±23,8	0,655	
Siber Zorbalığa Uğradığını Ebeveynlere Söyleme													
Evet ^a	280	26,4±5,1	-5,896 ^m	a<b	44,7±4,4	-5,087 ^m	a>b	16,8±9,5	-2,573 ^m	a<b	143,2±22,1	-2,328 ^m	a>b
Hayır ^b	165	30,4±10,5	<0,001		41,8±6,0	<0,001		19,7±11,2	0,010		138,2±23,9	0,020	
Siber Zorbalığa Uğrama Sonrası Yardım Alma													
Evet ^a	54	26,3±3,3	-0,515 ^m	-	43,2±5,8	-0,278 ^m	-	18,4±12,9	-0,428 ^m	-	144,6±24,1	-1,193 ^m	-
Hayır ^b	391	28,1±8,2	0,607		43,7±5,2	0,781		17,8±9,9	0,668		140,9±22,7	0,233	

m: Mann-Whitney U Testi

Tablo 8’de katılımcıların çökkün mutsuz hissetme, uzmana başvurma, baş etme yeterliliği, siber zorbalığı ebeveynlere söyleme ve siber zorbalık sonrası yardım alma durumuna göre Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları bakımından karşılaştırılma sonuçları yer almaktadır.

Katılımcıların siber zorbalığa uğradığını ebeveynlere söyleme durumuna göre Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p<0,001$). Siber zorbalığa uğradığını ebeveynlere söyleyenlerin Siber Zorbalık Ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=26,4\pm 5,1$) söylemeyenlerin ortalamasından ($\bar{X}=30,4\pm 10,5$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşüktür. Katılımcıların çökkün mutsuz hissetme, uzmana başvurma, baş edebilme durumu ve siber zorbalığa uğrama sonrası yardım alma durumuna göre Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı (Sırasıyla: $p=0,193$; $p=0,755$; $p=0,330$; $p=0,607$).

Katılımcıların çökkün mutsuz hissetme, uzmana başvurma, baş edebilme durumu ve siber zorbalığa uğradığını ebeveynlere söyleme durumuna göre Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu (Sırasıyla: $p<0,001$, $p=0,001$; $p=0,002$; $p<0,001$). Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından çökkün mutsuz hissedenlerin ortalaması ($\bar{X}=43,2\pm 5,3$) hissetmeyenlerden ($\bar{X}=45,6\pm 4,5$) ve uzmana başvuranların ortalaması ($\bar{X}=41,3\pm 6,6$) uzmana başvurmayanların ortalamasından ($\bar{X}=44,1\pm 4,7$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük, baş edebilme durumu olanların ortalaması ($\bar{X}=44,3\pm 4,8$) olmayanlardan ($\bar{X}=42,6\pm 5,7$) ve siber zorbalığa uğradığını ebeveynlere söyleyenlerin ortalaması ($\bar{X}=44,7\pm 4,4$) söylemeyenlerin ortalamasından ($\bar{X}=41,8\pm 6,0$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir. Katılımcıların siber zorbalığa uğrama sonrası yardım alma durumuna göre Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı ($p=0,781$).

Katılımcıların çökkün mutsuz hissetme, uzmana başvurma, baş edebilme durumu ve siber zorbalığa uğradığını ebeveynlere söyleme durumuna göre Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p<0,001$, $p<0,001$; $p<0,001$; $p=0,010$). Beck Depresyon Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından çökkün mutsuz hissedenlerin ortalaması ($\bar{X}=19,2\pm 9,9$) hissetmeyenlerden ($\bar{X}=11,7\pm 9,9$) ve uzmana başvuranların ortalaması ($\bar{X}=23,0\pm 10,6$) uzmana başvurmayanların ortalamasından ($\bar{X}=16,8\pm 9,8$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek, baş edebilme durumu olanların

ortalaması ($\bar{X}=15,2\pm9,0$) olmayanlardan ($\bar{X}=22,0\pm10,7$) ve siber zorbalığa uğradığını ebeveynlere söyleyenlerin ortalaması ($\bar{X}=16,8\pm9,5$) söylemeyenlerin ortalamasından ($\bar{X}=19,7\pm11,2$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük bulundu. Katılımcıların siber zorbalığa uğrama sonrası yardım alma durumuna göre Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı ($p=0,688$).

Katılımcıların siber zorbalığa uğradığını ebeveynlere söyleme durumuna göre Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p=0,020$). Siber zorbalığa uğradığını ebeveynlere söyleyenlerin Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=143,2\pm22,1$) söylemeyenlerin ortalamasından ($\bar{X}=138,2\pm23,9$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir. Katılımcıların çökkün mutsuz hissetme, uzmana başvurma, baş edebilme durumu ve siber zorbalığa uğrama sonrası yardım alma durumuna göre Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı (Sırasıyla: $p=0,222$; $p=0,344$; $p=0,655$; $p=0,233$).

Tablo 9. Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği, Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği Ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği alt ölçek toplam puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler.

Ölçekler	N	%	Min.	Max.	Range	Ort±SS
Siber Zorbalık Ölçeği	445	100	24	96	72	27,93±7,81
Siber Mağduriyet Ölçeği	445	100	25	48	23	43,64±5,27
Beck Depresyon Ölçeği	445	100	0	51	51	17,90±10,29
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği	445	100	60	227	167	141,35±22,88
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği Alt ölçeği Pozitif Yeniden Yorumlama ve Gelişme	445	100	4	16	12	11,75±2,74
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği Alt ölçeği Zihinsel Boş Verme	445	100	4	16	12	10,46±2,67
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği Alt ölçeği Soruna Odaklanma ve Duyguları Açığa Vurma	445	100	4	16	12	10,02±3,07
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği Alt ölçeği Yararlı Sosyal Destek Kullanımı	445	100	4	16	12	9,81±3,28
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği Alt ölçeği Aktif Başa Çıkma	445	100	4	16	12	10,23±2,65
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği Alt ölçeği İnkâr	445	100	4	16	12	7,16±2,70
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği Alt ölçeği Dini Olarak Başa Çıkma	445	100	4	16	12	11,33±3,68
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği Alt ölçeği Şakaya Vurma	445	100	4	16	12	9,46±3,65
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği Alt ölçeği Davranışsal Olarak Boş Verme	445	100	4	16	12	7,17±2,77

Tablo 9. Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği, başa çıkma tutumlarını değerlendirme ölçeği ve Başa ıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği alt ölçek toplam puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler (Devamı).

Ölçekler	N	%	Min.	Max.	Range	Ort±SS
Başa ıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği						
Alt ölçeği	445	100	4	16	12	9,01±2,27
Geri Durma						
Başa ıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği						
Alt ölçeği	445	100	4	16	12	9,87±3,19
Duygusal Sosyal Destek Kullanımı						
Başa ıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği						
Alt ölçeği	445	100	4	16	12	5,55±2,90
Madde Kullanımı						
Başa ıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği						
Alt ölçeği	445	100	4	16	12	9,57±2,68
Kabullenme						
Başa ıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği						
Alt ölçeği	445	100	4	16	12	9,09±2,36
Diğer Meşguliyetleri Bastırma						
Başa ıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği						
Alt ölçeği	445	100	4	16	12	10,91±2,89
Plan Yapma						

Katılımcıların ölçek toplam puanlarına ilişkin ortalama±standart sapma (min-max) değerleri Tablo 9’da verilmiştir. Siber Zorbalık Ölçeği toplam puan ortalaması 27,93±7,81 (24 - 96), Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puan ortalaması 43,64±5,27 (25 - 48) ve Beck Depresyon Ölçeği toplam puan ortalaması 17,90±10,29 (0 - 51)’dur. Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği genel toplam puan ortalaması 141,35±22,88 (60 - 227)’dir. Bu ölçeğin toplam 15 alt ölçeği vardır. Alt ölçeklere ilişkin toplam puan ortalamaları Pozitif Yeniden Yorumlama ve Gelişme 11,75±2,74 (4 - 16), Zihinsel Boş Verme 10,46±2,67 (4 - 16), Soruna Odaklanma ve Duyguları Açığa Vurma 10,02±3,07 (4 - 16), Yararlı Sosyal Destek Kullanımı 9,81±3,28 (4 - 16), Aktif Başa Çıkma 10,23±2,65 (4 - 16), İnkâr 7,16±2,70 (4 - 16), Dini Olarak Başa Çıkma 11,33±3,68 (4 - 16), Şakaya Vurma 9,46±3,65 (4 - 16), Davranışsal Olarak Boş Verme 7,17±2,77 (4 - 16), Geri Durma 9,01±2,27 (4 - 16), Duygusal Sosyal Destek Kullanımı 9,87±3,19 (4 - 16), Madde Kullanımı 5,55±2,90 (4 - 16), Kabullenme 9,57±2,68 (4 - 16), Diğer Meşguliyetleri Bastırma 9,09±2,36 (4 - 16) ve Plan Yapma 10,91±2,89 (4 - 16)’dir.

Tablo 10. Katılımcıların Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği ve alt ölçek toplam puanları ile Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği ve Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasındaki korelasyon analizi sonuçları.

Ölçekler	Siber Zorbalık Ölçeği	Siber Mağduriyet Ölçeği	Beck Depresyon Ölçeği
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği	0,060	-0,103*	-0,035
	0,209	0,031	0,461
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği			
Alt ölçeği	-0,077	0,052	-0,266**
Pozitif Yeniden Yorumlama ve Gelişme	0,103	0,278	<0,001
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği			
Alt ölçeği	0,040	-0,100*	0,107*
Zihinsel Boş Verme	0,397	0,035	0,024
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği			
Alt ölçeği	0,047	-0,144**	0,135**
Soruna Odaklanma ve Duyguları Açığa Vurma	0,323	0,002	0,004
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği			
Alt ölçeği	-0,053	0,006	-0,216**
Yararlı Sosyal Destek Kullanımı	0,264	0,901	<0,001
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği			
Alt ölçeği	-0,065	0,051	-0,267**
Aktif Başa Çıkma	0,173	0,285	<0,001
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği			
Alt ölçeği	0,061	0,001	0,040
İnkâr	0,197	0,987	0,398

Tablo 10. Katılımcıların Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği ve alt ölçek toplam puanları ile Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği ve Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasındaki korelasyon analizi sonuçları (Devamı).

Ölçekler	Siber Zorbalık Ölçeği	Siber Mağduriyet Ölçeği	Beck Depresyon Ölçeği
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği			
Alt ölçeği	-0,129**	0,173**	-0,126**
Dini Olarak Başa Çıkma	0,006	<0,001	0,008
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği			
Alt ölçeği			
Şakaya Vurma	0,210**	-0,203**	0,036
	<0,001	<0,001	0,455
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği			
Alt ölçeği			
Davranışsal Olarak Boş Verme	0,116*	-0,168**	0,378**
	0,014	<0,001	<0,001
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği			
Alt ölçeği			
Geri Durma	0,035	-0,150**	0,147**
	0,464	0,002	0,002
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği			
Alt ölçeği			
Duygusal Sosyal Destek Kullanımı	-0,008	-0,060	-0,113*
	0,860	0,209	0,017
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği			
Alt ölçeği			
Madde Kullanımı	0,212**	-0,190**	0,160**
	<0,001	<0,001	0,001
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği			
Alt ölçeği			
Kabullenme	-0,005	-0,090	0,122**
	0,913	0,059	0,010
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği			
Alt ölçeği			
Diğer Meşguliyetleri Bastırma	0,025	-0,024	-0,085
	0,598	0,619	0,073
Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği			
Alt ölçeği			
Plan Yapma	-0,024	0,017	-0,183**
	0,617	0,725	<0,001

*p<0,05, **p<0,01

Tablo 10’da katılımcıların Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği ve alt ölçek toplam puanları ile Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Zorbalık Ölçeği ve Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasındaki korelasyon analizi sonuçları verilmiştir.

Baş Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanı ile Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = -0,103$; $p = 0,031$). Baş Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanı ile Siber Zorbalık Ölçeği ve Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasında yapılan korelasyon analizinde anlamlı ilişki bulunmadı.

Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Dini Olarak Başa Çıkma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = -0,129$; $p = 0,006$). Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Şakaya Vurma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = 0,210$; $p < 0,001$). Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Davranışsal Olarak Boş Verme toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = 0,116$; $p = 0,014$). Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Madde Kullanımı toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = 0,212$; $p < 0,001$). Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin diğer alt ölçekleri arasında yapılan korelasyon analizinde anlamlı bir ilişki bulunmadı.

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Zihinsel Boş Verme toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = -0,100$; $p = 0,035$). Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Soruna Odaklanma ve Duyguları Açığa Vurma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = -0,144$; $p = 0,002$). Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Dini Olarak Başa Çıkma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = 0,173$; $p < 0,001$). Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Şakaya Vurma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = -0,203$; $p < 0,001$). Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Davranışsal Olarak Boş Verme toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = -0,168$; $p < 0,001$). Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Geri Durma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = -0,150$; $p = 0,002$). Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını

Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Madde Kullanımı toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = -0,190$; $p < 0,001$). Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin diğer alt ölçekleri arasında yapılan korelasyon analizinde anlamlı bir ilişki bulunmadı.

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Pozitif Yeniden Yorumlama ve Gelişme toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = -0,266$; $p < 0,001$). Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Zihinsel Boş Verme toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = 0,107$; $p = 0,024$). Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Soruna Odaklanma ve Duyguları Açığa Vurma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = 0,135$; $p = 0,004$). Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Yararlı Sosyal Destek Kullanımı toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = -0,216$; $p < 0,001$). Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Aktif Başa Çıkma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = -0,267$; $p < 0,001$). Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Dini Olarak Başa Çıkma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = -0,126$; $p = 0,008$). Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Davranışsal Olarak Boş Verme toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = 0,378$; $p < 0,001$). Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Geri Durma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = 0,147$; $p = 0,002$). Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Duygusal Sosyal Destek Kullanımı toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r = -0,113$; $p = 0,017$). Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma

Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Madde Kullanımı toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r= 0,160$; $p=0,001$). Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Kabullenme toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r= 0,122$; $p=0,010$). Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Plan Yapma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r= -0,183$; $p<0,001$). Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin diğer alt ölçekleri arasında yapılan korelasyon analizinde anlamlı bir ilişki bulunmadı.

Tablo 11. Katılımcıların Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği ve Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasındaki korelasyon analizi sonuçları.

Ölçekler	Siber Mağduriyet Ölçeği	Beck Depresyon Ölçeği
Siber Zorbalık Ölçeği	-0,562** <0,001	0,209** <0,001
Siber Mağduriyet Ölçeği	-	-0,374** <0,001

** $p<0,01$

Tablo 11'de katılımcıların Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği ve Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasındaki korelasyon analizi sonuçları verilmiştir.

Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r= -0,562$; $p<0,001$). Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r= 0,209$; $p<0,001$). Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($r= -0,374$; $p<0,001$).

5. TARTIŞMA

Ergenlerde siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve başetme ilişkisini belirlemeyi amaçlayan çalışmamızda Denizli ili Merkezefendi ilçesindeki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 445 örneklem üzerinden ergenlerin siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve başetme ilişkisi incelenmiştir.

Bu bölümde ergenlerin sosyodemografik özellikleri ile Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanlarına ait özelliklerine ilişkin bilgiler tartışılmıştır.

5.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasının Tartışılması

Araştırmamızda katılımcıların Siber Zorbalık Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından erkeklerin ortalaması ($\bar{X}=29,8\pm 9,7$) kadınlardan ($\bar{X}=26,6\pm 5,8$) anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Bir başka ifadeyle erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla siber zorbalık yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç alanyazınla benzerlik göstermektedir (Arıcak, 2009; Bayhan, 2020; Bolat ve Korkmaz, 2021; Güler, 2019; Korkmaz, 2016; Metli, 2017; Yarar, 2019). Kızların erkeklerden daha fazla siber zorbalık yaptığını gösteren çalışmalar da mevcuttur (Hinduja ve Patchin, 2010; Slonje ve Smith, 2008). Cinsiyetler arasında herhangi bir farklılık olmadığını belirten çalışmalar da vardır (Erdoğan, 2021; Eroğlu, 2014; Hinduja ve Patchin, 2008; Topçu ve diğerleri, 2008). Siber zorbalığın cinsiyetler açısından farklılık göstermesinin nedeni ölçme araçlarının ve örneklem farklılığından kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca erkek öğrencilerin daha fazla siber zorbalık yapmalarının sebebi ebeveynleri tarafından yaptıkları davranışların onaylanması ve toplumumuzun cinsiyetler arasındaki farklı tutumlarından kaynaklanıyor olabilir.

Siber Zorbalık Ölçeği toplam puan ortalamasının anadolu lisesinde okuyanların ($\bar{X}=28,7\pm 8,6$) meslek lisesinde ($\bar{X}=26,7\pm 6,7$) ve imam hatip lisesinde ($\bar{X}=25,7\pm 2,4$)

okuyanlardan anlamlı düzeyde yüksek çıktığı bulgulanmıştır. Bu bulgu şu şekilde yorumlanabilir. Anadolu lisesi öğrencilerinin siber zorbalık davranışını göstermeleri meslek lisesindeki öğrencilerden ve imam hatip lisesindeki öğrencilerden daha fazladır. Özer ve Şad (2021)'ın lise öğrencilerinde siber zorbalık ve okul tükenmişliğini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin meslek lisesi ve imam hatip lisesinde öğrenim gören öğrencilere göre daha fazla siber zorbalık davranışı yaptıkları belirlenmiştir. Bu bulgu çalışmamızla tutarlılık göstermektedir. Bunun nedeni anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin başarı düzeyinin yüksek olması ve internete ulaşımının kolay olmasından kaynaklanıyor olabilir. Çalışma bulgumuzun aksine farklı çalışmalarda siber zorbalık davranışlarının okul türüne göre farklılık göstermediği bildirilmiştir (Bolat ve Korkmaz, 2021; Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Karoğlu ve Çılğın, 2020). Okul türü ve siber zorbalık davranışı ile ilgili çalışma bulgularının farklılık göstermesi örneklem grubu, çalışma bölgesi ve kullanılan ölçme araçlarının farklılığından kaynaklanıyor olabilir.

Çalışmamızda geliri giderden fazla olanların ortalaması ($\bar{X}=28,7\pm 8,1$) geliri giderden az olanların ortalamasından ($\bar{X}=26,7\pm 4,6$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu bulgu ailesinin gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin düşük olanlara göre daha fazla siber zorbalık davranışı gösterdiğini belirtmektedir. Bunun nedeni gelir düzeyinin artmasına bağlı olarak öğrencinin kişisel bilgisayar ve cep telefonuna erişiminin kolay olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bu bulgu alanyazın çalışmaları ile tutarlılık göstermektedir (Bayhan, 2020; Eroğlu,2014; Taştekin ve Bayhan, 2018; Wang ve diğerleri, 2009).

Katılımcıların yaşları ile Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanları arasında pozitif yönde zayıf doğrusal bir ilişki bulunmuştur ($r=0,125$, $p=0,008$). Yani öğrencilerin yaşları arttıkça siber zorbalık davranışları da artmaktadır. Bunun nedeni yaşın ilerlemesi ile öğrencilerin kendine güvenlerinin artması ve kendilerini daha güçlü algulamalarından kaynaklanıyor olabilir. Bu bulgu ile tutarlılık gösteren çalışmalar mevcuttur (Smith ve diğerleri, 2008; Taştekin ve Bayhan, 2018; Türk ve Gürkan, 2019; Ybarra ve diğerleri, 2007b). Lise öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada ise 12. sınıf öğrencilerinin daha az siber zorbalık yaptığı (Karoğlu ve Çılğın, 2020), ergenlerle yapılan bir başka çalışmada da yaşın artmasıyla siber zorbalık davranışının azaldığını bulunmuştur (Gök, 2019). Siber zorbalık sonucunda benlik saygısı ve stresle baş etme yöntemlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada yaş ve siber zorba olma arasında bir ilişki bulunmamıştır (Aydın, 2019).

Çalışmalarda farklı bulguların nedeni çalışmanın yapıldığı yer ve örneklem grubunun farklılığından kaynaklanıyor olabilir.

Katılımcıların Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından anadolu lisesinde okuyanların ortalaması ($\bar{X}=42,9\pm5,5$) meslek lisesi ($\bar{X}=45,1\pm4,6$) ve imam hatip lisesinde ($\bar{X}=44,9\pm4,2$) okuyanların ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşüktür. Bu bulguyu şu şekilde yorumlayabiliriz. Meslek lisesi öğrencilerinin daha fazla siber mağduriyet yaşadığı anadolu lisesindeki öğrencilerin daha az siber mağduriyet yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma bulgumuz Anadolu lisesinde okuyanların daha fazla siber zorbalık yaptıkları bulgusunu destekler niteliktedir. Çalışma bulgumuzun aksine Durna (2019) çalışmasında anadolu lisesi öğrencilerinin daha fazla siber mağduriyet yaşadıklarını ifade etmiştir.

Katılımcıların cinsiyet, gelir düzeyi, ikamet yeri, birlikte yaşadığı kişi ve yaşlarına göre Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (Sırasıyla: $p=0,465$; $p=0,074$; $p=0,593$; $p=0,370$; $p=0,089$). Taştekin ve Bayhan (2018)'ın ergenlerde siber zorbalık ve siber mağduriyeti belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada siber mağduriyet toplam puanı ile cinsiyet ve yaş grupları arasında fark bulmazken; gelir düzeyi yüksek olanların daha fazla siber mağduriyet yaşadığı sonucuna ulaşmıştır. Slonje ve Smith (2008) yaptıkları çalışmada da siber mağduriyetin yaşa göre farklılık göstermediğini bulmuşlardır. Bir diğer çalışmada siber mağduriyet puanı ile cinsiyetler arasında bir fark tespit edilmemiştir (Pekşen Süslü, 2016). Bu bulgular çalışmamızla tutarlılık göstermektedir. Siber mağduriyetin yaşa göre farklılık göstermemesinin nedeni her yaş grubunun internet kullanıcısı olmasından ve teknolojik araçlara kolay erişimden kaynaklanıyor olabilir.

Katılımcıların cinsiyetine göre Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,001$). Beck Depresyon Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından kadınların ortalaması ($\bar{X}=20,3\pm10,4$) erkeklerin ortalamasından ($\bar{X}=14,5\pm9,1$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu bulgu şu şekilde ifade edilebilir. Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha fazla depresyon yaşamaktadırlar. Öğrencilerin yaşadığı siber zorbalık ve siber mağduriyet sıklığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çalışmada depresyon ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir (Durna, 2019).

Katılımcıların okul türü, gelir düzeyi, ikamet yeri, birlikte yaşadığı kişi ve yaşlarına göre Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (Sırasıyla: $p=0,092$; $p=0,067$; $p=0,444$; $p=0,751$; $p=0,445$). Durna (2019)'nın çalışmasında da okul türü ile depresyon puanı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgu çalışma bulgumuzla tutarlıdır.

Katılımcıların cinsiyet ve okul türüne göre Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Sırasıyla: $p=0,004$; $p=0,002$). Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından kadınların ortalaması ($\bar{X}=143,6\pm 19,7$) erkeklerden ($\bar{X}=138,1\pm 26,4$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Yani kız öğrenciler daha fazla baş edebilme durumuna sahiptir. Bu bulgu literatür ile tutarlılık göstermektedir (Eliçora, 2020; Espino ve diğerleri, 2023; Peker, 2014). Çalışma bulgumuzun tersine yapılan bir çalışmada cinsiyetle başa çıkma puanı arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı bulunmuştur (Aydın, 2019). Kız öğrencilerin baş etme becerisinin yüksek olmasının nedeni sorun çözmeye yönelik davranışlar sergilemelerinden kaynaklanıyor olabilir.

Anadolu lisesinde okuyanların Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği puan ortalaması ($\bar{X}=143,7\pm 20,7$) meslek lisesinde ($\bar{X}=135,1\pm 26,9$) okuyanların Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Yani anadolu lisesindeki öğrencilerin baş etme durumu meslek lisesindeki öğrencilere göre daha fazladır. Anadolu lisesindeki öğrencilerin baş etme becerisinin yüksek olması sosyal desteklerini iyi kullanmalarından kaynaklanıyor olabilir.

Katılımcıların yaşları ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları arasında pozitif yönde zayıf doğrusal bir ilişki bulunmuştur ($r=0,134$, $p=0,005$). Yani yaş arttıkça baş etme becerisi artmaktadır. Alanyazında bununla ilgili bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak bu bulgu beklenen bir bulgudur. Yaş arttıkça baş etme becerisinin artması öğrencinin siber zorbalık hakkında farkındalığının artmasından kaynaklanıyor olabilir.

Katılımcıların gelir düzeyi, ikamet yeri ve birlikte yaşadığı kişiye göre Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (Sırasıyla: $p=0,315$; $p=0,337$; $p=0,325$).

5.2. Katılımcıların Anne Eğitim Durumu, Baba Eğitim Durumu ve Aile Tutumlarına Göre Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasının Tartışılması

Katılımcıların anne ve baba eğitim durumlarına göre Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Sırasıyla: $p=0,001$; $p=0,001$). Siber Zorbalık Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından anne eğitim durumu ilkököl ve altı olanların ortalaması ($\bar{X}=26,9\pm 7,1$) ortaokul ($\bar{X}=29,2\pm 9,1$) ve lise ve üstü ($\bar{X}=28,6\pm 7,1$) olanların ortalamasından, baba eğitim durumu ilkököl ve altı olanların ortalaması ($\bar{X}=26,6\pm 6,1$) ortaokul ($\bar{X}=29,3\pm 10,2$) ve lise ve üstü ($\bar{X}=28,3\pm 6,7$) olanların ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Bu bulgulara göre anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu ilkököl ve altı olanların daha az siber zorbalık yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Erdoğan (2021)' in dijital okuryazarlık ve siber zorbalık ile yaptığı çalışmasında anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu arttıkça siber zorbalık davranışının azaldığını bulmuştur. Akbaba ve Eroğlu da (2013) yapmış olduğu çalışmada anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu düşük olanların daha çok siber zorbalık yaptıklarını bulmuşlardır (Akbaba ve Eroğlu, 2013). Serin (2012)'in ergenlerle gerçekleştirdiği çalışmasında annesi master/doktora düzeyinde eğitimli olan öğrencilerin annesi ilkököl mezunu olan öğrencilerden daha fazla siber zorbalık yaptıkları, babası sadece okuryazar olan öğrencilerin babası ilkököl mezunu olanlardan daha fazla siber zorbalık yaptıkları bulunmuştur. Toraman ve Usta (2018) anne eğitim durumu ve baba eğitim durumunun siber zorbalık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını aktarmışlardır. Bulgulardaki farklılığın nedeni araştırmanın yapıldığı bölgelerin farklılığından kaynaklanıyor olabilir.

Katılımcıların aile tutumuna göre Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p=0,877$). Yapılan bir çalışmada ilgisiz ve demokratik aileye sahip olarak tanımlayan öğrencilerin siber zorbalık ortalamasının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Yıldırım ve Yazgan, 2022). Farklı bir çalışmada ihmalkar ve otoriter tutumu olan ailelerin çocuklarının siber zorba olma olasılığı daha yüksek bulunmuştur (Çimen, 2018). Bulguların çalışmamızla tutarlılık göstermemesinin nedeni örneklem grubunun farklılığından kaynaklanıyor olabilir.

Katılımcıların anne ve baba eğitim durumlarına göre Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Sırasıyla: $p=0,002$; $p=0,012$). Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından anne eğitim durumu ilkokul ve altı olanların ortalaması ($\bar{X}=44,4\pm 4,9$) ortaokul ($\bar{X}=42,7\pm 5,5$) ve lise ve üstü ($\bar{X}=43,6\pm 5,5$) olanların ortalamasından, baba eğitim durumu ilkokul ve altı olanların ortalaması ($\bar{X}=44,2\pm 5,3$) ortaokul ($\bar{X}=43,5\pm 5,2$) ve lise ve üstü ($\bar{X}=42,9\pm 5,2$) olanların ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir. Yani öğrencilerin anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu ilkokul ve altı olanlar daha fazla siber mağduriyet yaşamaktadırlar. Bunun nedeni ailenin sosyoekonomik durumlarının iyi olmamasına bağlı öğrencilerdeki özgüven eksikliğinden kaynaklanıyor olabilir.

Katılımcıların aile tutumuna göre Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p=0,443$). Yapılan bir çalışmada ihmalkar ve otoriter aileye sahip olarak tanımlayan öğrencilerin siber mağduriyet ortalamasının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Çimen, 2018). Bulguların tutarlılık göstermemesinin nedeni çalışmanın yapıldığı yerin ve örneklem grubunun farklılığından kaynaklanıyor olabilir.

5.3. Katılımcıların Bilgisayar, Sosyal Medya Kullanımı ve İnternet Kullanım Amaçlarına Göre Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasının Tartışılması

Katılımcıların bilgisayar ve internet kullanım amacı film izleme, sosyal ağlar, eğlence ve alışveriş yapma durumuna göre Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Sırasıyla: $p<0,001$; $p=0,003$; $p=0,001$; $p=0,002$; $p=0,007$). Bu bulguyu şu şekilde yorumlayabiliriz. İnterneti film izleme, sosyal ağlar, eğlence ve alışveriş yapma olarak kullananların siber zorba olmaları daha fazladır. Bunun nedeni internette güvenli ortamın olmamasından ve öğrencilerin denetimsiz olarak internet kullanmasından kaynaklanıyor olabilir.

Siber Zorbalık Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından bilgisayar kullanım süresi 5 saat ve üzeri olanların ortalaması ($\bar{X}=30,2\pm 9,7$), 1 saatten az ($\bar{X}=27,8\pm 11,8$), 1-3 saat ($\bar{X}=26,3\pm 4,3$) ve 4-5 saat ($\bar{X}=27,7\pm 6,9$) olanların ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu bulgu şu şekilde yorumlanabilir. İnternet kullanımı 5 saat

ve üzeri olanların siber zorba olması daha yüksektir. Bu bulgu literatür ile tutarlılık göstermektedir (Özdemir ve Akar, 2011; Serin, 2012; Taştekin ve Bayhan, 2018).

Siber Zorbalık Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından internet kullanım amacı film izlemek olanların ortalaması ($\bar{X}=28,6\pm7,8$) olmayanlardan ($\bar{X}=26,8\pm7,7$), sosyal ağlar olanların ortalaması ($\bar{X}=28,2\pm7,2$) olmayanlardan ($\bar{X}=27,3\pm9,3$), eğlence olanların ortalaması ($\bar{X}=28,5\pm7,9$) olmayanlardan ($\bar{X}=26,8\pm7,3$) ve alışveriş olanların ortalaması ($\bar{X}=28,7\pm7,9$) olmayanlarda ($\bar{X}=27,3\pm7,6$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu bulgu şu şekilde açıklanabilir. İnternet kullanım amacı film izleme, sosyal ağlar, eğlence ve alışveriş olanların daha fazla siber zorba oldukları bulunmuştur. Katılımcıların sosyal medya kullanımı, internet kullanım amaçlarından; ders çalışma, müzik dinleme ve haber okuma durumuna göre Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (Sırasıyla: $p=0,315$; $p=0,110$; $p=0,071$; $p=0,085$). Ergenlerle yapılan bir çalışmada siber zorba ve siber mağdur olanların bilgisayar ortamındaki sosyal aktivitelerde daha fazla bulduklarını ortaya koymuşlardır (Twyman ve diğerleri, 2010).

Katılımcıların bilgisayar ve sosyal medya kullanımı, internet kullanım amacı film izleme, sosyal ağlar, eğlence, alışveriş, müzik dinleme ve haber okuma durumuna göre Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Sırasıyla: $p<0,001$; $p=0,006$; $p<0,001$; $p<0,001$; $p=0,004$; $p<0,001$; $p=0,006$; $p<0,001$). Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından bilgisayar kullanım süresi 5 saat ve üzeri olanların ortalaması ($\bar{X}=41,7\pm6,3$), 1 saatten az ($\bar{X}=46,2\pm2,8$), 1-3 saat ($\bar{X}=44,6\pm4,7$) ve 4-5 saat ($\bar{X}=43,6\pm4,7$) olanların ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük, 1 saatten az olanların ortalaması ($\bar{X}=46,2\pm2,8$) ise 4-5 saat olanlardan ($\bar{X}=43,6\pm4,7$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu bulgu şu şekilde yorumlanabilir. Günlük bilgisayar kullanım süresi 1 saatten az olan öğrenciler siber mağduriyeti daha fazla yaşamışlardır. Bu bulgunun tersini bildiren çalışma da mevcuttur. Yapılan bir çalışmada 3 saat üstü internet kullanımı olan katılımcıların 0-3 saat arası internet kullananlara göre daha yüksek düzeyde siber mağduriyet yaşadıkları tespit edilmiştir (Abudusufuer ve diğerleri, 2022).

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından sosyal medya kullanımı birkaç günde bir olanların ortalaması ($\bar{X}=45,4\pm4,2$), günde birkaç defa ($\bar{X}=43,9\pm5,8$) ve günde bir defa ($\bar{X}=43,3\pm5,2$) olanların ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde

yüksek bulunmuştur. Bu bulgu şu şekilde yorumlanabilir. Sosyal medya kullanımı birkaç günde bir olanlar daha fazla siber mağduriyet yaşamaktadırlar.

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından internet kullanım amacı film izlemek olanların ortalaması ($\bar{X}=43,0\pm5,5$) olmayanlardan ($\bar{X}=44,7\pm4,6$), sosyal ağlar olanların ortalaması ($\bar{X}=43,1\pm5,3$) olmayanlardan ($\bar{X}=44,9\pm4,8$), eğlence olanların ortalaması ($\bar{X}=43,1\pm5,5$) olmayanlardan ($\bar{X}=44,6\pm4,4$), alışveriş olanların ortalaması ($\bar{X}=42,6\pm5,6$) olmayanlardan ($\bar{X}=44,3\pm4,9$), müzik dinleme olanların ortalaması ($\bar{X}=43,2\pm5,4$) olmayanlardan ($\bar{X}=44,7\pm4,6$) ve haber okuma olanların ortalaması ($\bar{X}=42,5\pm5,7$) olmayanlardan ($\bar{X}=44,3\pm4,8$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Bu bulgu şu şekilde yorumlanabilir. İnternet kullanım amacı film izlemek, sosyal ağlar, eğlence, alışveriş yapmak, müzik dinlemek ve haber okumak olanlar daha az siber mağduriyet yaşamaktadırlar. Bunun nedeni güvenli olmayan internet sitelerinden ve internet sitelerinin denetimsizliğinden kaynaklanıyor olabilir.

Serin (2019)'in ergenler, öğretmenler ve okul yöneticileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında internette günde beş saat ve daha fazla kalan öğrencilerin internette daha az süre kalan öğrencilerden anlamlı düzeyde daha fazla siber zorbalık davranışları gösterdikleri ve daha fazla siber mağdur oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ergenlerde siber zorbalık ve siber mağduriyeti yordayan risk etmenlerini belirlemek amacıyla 606 örneklem ile gerçekleştirilen bir çalışmada zorbalık ve mağduriyet düzeylerinin haftalık internet kullanımı açısından farklılaşmadığı bulunmuştur (Eroğlu, 2014).

Katılımcıların bilgisayar kullanımı, internet kullanım amacı film izleme, sosyal ağlar ve müzik dinleme durumuna göre Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu (Sırasıyla: $p<0,001$; $p=0,036$; $p=0,026$; $p<0,001$). Beck Depresyon Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından bilgisayar kullanım süresi 5 saat ve üzeri olanların ortalaması ($\bar{X}=22,5\pm10,8$), 1 saatten az ($\bar{X}=13,3\pm9,0$), 1-3 saat ($\bar{X}=15,1\pm9,6$) ve 4-5 saat ($\bar{X}=18,0\pm9,3$) olanların ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek, 1 saatten az olanların ortalaması ($\bar{X}=13,3\pm9,0$) ise 4-5 saat olanlardan ($\bar{X}=18,0\pm9,3$) anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Bilgisayar kullanım süresi 5 saat ve üzeri olan katılımcıların daha fazla depresyon yaşadıkları bulunmuştur. Bunun nedeni siber zorba olma ihtimali yüksek olanların 5 saat ve üzeri bilgisayar kullanımından dolayı ve siber zorbalık sonucunda oluşan çökkün, mutsuz hissetmeden kaynaklanıyor olabilir.

Beck Depresyon Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından internet kullanım amacı film izlemek olanların ortalaması ($\bar{X}=18,7\pm 10,4$) olmayanlardan ($\bar{X}=16,5\pm 9,9$), sosyal ağlar olanların ortalaması ($\bar{X}=18,6\pm 10,3$) olmayanlardan ($\bar{X}=15,9\pm 9,8$) ve müzik dinleme olanların ortalaması ($\bar{X}=19,2\pm 10,4$) olmayanlardan ($\bar{X}=14,3\pm 9,0$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Yani internet kullanım amacı film izlemek, sosyal ağlar ve müzik dinlemek olanlar daha fazla depresyon yaşamaktadır. Bunun nedeni öğrencinin kendini yalnız hissetmesinden dolayı internet tabanlı ortamları sosyalleşmek amacıyla kullanmasından kaynaklanıyor olabilir.

Katılımcıların internet kullanım amacı ders çalışma, sosyal ağlar, eğlence, alışveriş ve müzik dinleme durumuna göre Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Sırasıyla: $p<0,001$; $p=0,008$; $p=0,011$; $p=0,005$; $p=0,001$). Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından internet kullanım amacı ders çalışma olanların ortalaması ($\bar{X}=144,2\pm 22,5$) olmayanlardan ($\bar{X}=135,5\pm 22,6$), sosyal ağlar olanların ortalaması ($\bar{X}=143,1\pm 21,9$) olmayanlardan ($\bar{X}=136,3\pm 24,6$), eğlence olanların ortalaması ($\bar{X}=143,2\pm 22,1$) olmayanlardan ($\bar{X}=137,7\pm 23,9$), alışveriş olanların ortalaması ($\bar{X}=145,4\pm 22,5$) olmayanlardan ($\bar{X}=138,5\pm 22,7$) ve müzik dinleme olanların ortalaması ($\bar{X}=143,8\pm 21,4$) olmayanlardan ($\bar{X}=139,6\pm 22,7$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu bulgu şu şekilde yorumlanabilir. İnternet kullanım amacı ders çalışma, sosyal ağlar, eğlence, alışveriş ve müzik dinleme olanların baş edebilme durumu yüksektir.

5.4. Katılımcıların Çökkün Mutsuz Hissetme, Uzmana Başvurma, Baş Edebilme Durumu, Siber Zorbalığa Uğradığını Ebeveynlere Söyleme ve Siber Zorbalığa Uğrama Sonrası Yardım Alma Durumuna Göre Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasının Tartışılması

Katılımcıların siber zorbalığa uğradığını ebeveynlere söyleme durumuna göre Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,001$). Siber zorbalığa uğradığını ebeveynlere söyleyenlerin Siber Zorbalık Ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=26,4\pm 5,1$) söylemeyenlerin ortalamasından ($\bar{X}=30,4\pm 10,5$)

istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Bu bulgu şu şekilde yorumlanabilir. Siber zorbalığa uğradığını ebeveynlerine söylemeyenlerin daha fazla siber zorba oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların çökkün mutsuz hissetme, uzmana başvurma, baş edebilme durumu ve siber zorbalığa uğradığını ebeveynlere söyleme durumuna göre Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Sırasıyla: $p < 0,001$, $p = 0,001$; $p = 0,002$; $p < 0,001$). Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından çökkün mutsuz hissedenlerin ortalaması ($\bar{X} = 43,2 \pm 5,3$) hissetmeyenlerden ($\bar{X} = 45,6 \pm 4,5$) ve uzmana başvuranların ortalaması ($\bar{X} = 41,3 \pm 6,6$) uzmana başvurmayanların ortalamasından ($\bar{X} = 44,1 \pm 4,7$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Bu bulgu şu şekilde yorumlanabilir. Siber mağduriyet sonrası çökkün mutsuz hissetmeyenler daha fazla siber mağduriyet yaşamaktadırlar. Bunun nedeni öğrencilerin siber zorbalık ile baş edebilmesinden kaynaklanıyor olabilir. Baş edebilme durumu olanların ortalaması ($\bar{X} = 44,3 \pm 4,8$) olmayanlardan ($\bar{X} = 42,6 \pm 5,7$) ve siber zorbalığa uğradığını ebeveynlere söyleyenlerin ortalaması ($\bar{X} = 44,7 \pm 4,4$) söylemeyenlerin ortalamasından ($\bar{X} = 41,8 \pm 6,0$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu bulgu şu şekilde yorumlanabilir. Baş edebilme durumu olanların daha fazla siber mağduriyet yaşadığı bulunmuştur. Bunun nedeni öğrencilerin siber zorbalık ile baş edebildiğini gösteriyor olabilir. Katılımcıların siber zorbalığa uğrama sonrası yardım alma durumuna göre Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p = 0,781$). Yapılan bir çalışmada siber mağdur olma durumunda stresle baş etmek amacıyla sosyal destek arayarak planlı bir problem çözme becerisinin oluşabileceği aktarılmıştır (Aydın, 2019).

Katılımcıların çökkün mutsuz hissetme, uzmana başvurma, baş edebilme durumu ve siber zorbalığa uğradığını ebeveynlere söyleme durumuna göre Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Sırasıyla: $p < 0,001$, $p < 0,001$; $p < 0,001$; $p = 0,010$). Beck Depresyon Ölçeği toplam puan ortalaması bakımından çökkün mutsuz hissedenlerin ortalaması ($\bar{X} = 19,2 \pm 9,9$) hissetmeyenlerden ($\bar{X} = 11,7 \pm 9,9$) ve uzmana başvuranların ortalaması ($\bar{X} = 23,0 \pm 10,6$) uzmana başvurmayanların ortalamasından ($\bar{X} = 16,8 \pm 9,8$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Baş edebilme durumu olanların ortalaması ($\bar{X} = 15,2 \pm 9,0$) olmayanlardan ($\bar{X} = 22,0 \pm 10,7$) ve siber zorbalığa uğradığını ebeveynlere söyleyenlerin ortalaması ($\bar{X} = 16,8 \pm 9,5$) söylemeyenlerin ortalamasından ($\bar{X} = 19,7 \pm 11,2$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Bu

bulgu şu şekilde yorumlanabilir. Çökkün mutsuz hissedenler, uzmana başvuranlar, baş edebilme durumu olmayanlar, siber zorbalığa uğradığını ebeveyne söylemeyenler daha fazla depresyon yaşamaktadırlar. Siber zorbalık sonucu baş edebilme durumu olmayanlar siber zorbalığın olumsuz etkilerini daha fazla yaşıyor olabilirler. Katılımcıların siber zorbalığa uğrama sonrası yardım alma durumuna göre Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p=0,688$). Serin (2012) yapmış olduğu çalışmada, mağdur kişinin psikolojik olarak etkilenerek yara aldığı, öfke, mutsuzluk, çaresizlik, kızgınlık, depresyon gibi olumsuz duygular ve yakın çevre ile ilgili ilişkilerinde problemlerin bir sorun olarak ortaya çıkabileceğini ifade etmiştir.

Katılımcıların siber zorbalığa uğradığını ebeveynlere söyleme durumuna göre Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p=0,020$). Siber zorbalığa uğradığını ebeveynlere söyleyenlerin Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=143,2\pm 22,1$) söylemeyenlerin ortalamasından ($\bar{X}=138,2\pm 23,9$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir. Bu bulgu şu şekilde yorumlanabilir. Siber zorbalığa uğradığını ebeveynlerine söyleyen katılımcıların baş edebilme durumu daha fazladır. Bunun nedeni öğrencinin aile desteğini alarak özgüvenli hissetmesinden kaynaklanıyor olabilir. Eroğlu ve Peker (2011) lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmada aileden alınan sosyal desteğin siber mağduriyeti negatif yönde yordadığını ifade etmişlerdir. Bu bulgu çalışmamızla tutarlılık göstermektedir.

5.5. Katılımcıların Siber Zorbalık Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği ve Alt Ölçek Puanları Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Baş Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanı ile Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanları arasında yapılan korelasyon analizinde anlamlı ilişki bulunmamıştır. Demek oluyor ki ergenlerin siber zorbalık yapmaları ile başa çıkmaları tutumları arasında bir ilişki yoktur.

Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Dini Olarak Başa Çıkma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu. Yani ergenlerin siber zorbalıkları arttıkça dini olarak başa çıkmaları azalmaktadır.

Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Şakaya Vurma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Şöyle ki ergenlerin siber zorbalıkları arttıkça şakaya vurmaları da artmaktadır.

Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Davranışsal Olarak Boş Verme toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yani ergenlerin siber zorbalıkları arttıkça davranışsal boş vermeleri de artmaktadır.

Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Madde Kullanımı toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Şöyle ki ergenlerin siber zorbalıkları arttıkça madde kullanımları da artmaktadır.

Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin diğer alt ölçekleri arasında yapılan korelasyon analizinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu durum şu şekilde açıklanabilir. Siber Zorbalık Ölçeği ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin diğer alt ölçekleri olan Pozitif Yeniden Yorumlama ve Gelişme, Zihinsel Boş Verme, Soruna Odaklanma ve Duyguları Açığa Vurma, Yararlı Sosyal Destek Kullanımı, Aktif Başa Çıkma, İnkâr, Geri Durma, Duygusal Sosyal Destek Kullanımı, Kabullenme, Diğer Meşguliyetleri Bastırma, Plan Yapma ile aralarında ilişki yoktur.

Çalışmamızda ergenlerde siber zorba olma ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçekleri olan Dini Olarak Başa Çıkma arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki, Şakaya Vurma, Davranışsal Olarak Boş Verme ve Madde Kullanımı arasında pozitif anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ergenler siber zorbalık davranışı göstermediğinde baş etme davranışını kullanmaya gerek duymamaktadırlar. Buna karşın ergenlerde Şakaya Vurma, Davranışsal Olarak Boş Verme ve Madde Kullanımı arttıkça siber zorbalık yapmada artmaktadır.

Parris ve diğerleri (2012) yapmış oldukları çalışmada siber zorbalık ile baş etmede araştırmacılara ve profesyonellere siber zorbalığın olumsuz etkilerini hafifletmenin veya önlemenin yollarını belirlemede yardımcı olabileceklerini aktarmışlardır. Baş etme incelemesinde nitel yöntemler kullanarak üç ana baş etme teması (reaktif başa çıkma, önleyici başa çıkma, hiçbir önlemenin kullanılmadığı başa çıkma) ortaya çıkmıştır. Mevcut

başetme teorilerinin yetersiz olduğu ve siber zorbalık ile başetmede yeni ve kapsamlı bir modele ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir. Yapılan çalışmada reaktif başa çıkmanın alt başlığı olan sosyal destek aramayı öğrencilerin daha az kullandıkları belirlenmiştir. Bu çalışmada Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Yararlı Sosyal Destek Kullanımı ile anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Mevcut diğer çalışmalarda da sosyal destek arama stratejisini daha az kullandıkları görülmektedir (Dehue ve diğerleri, 2008; Kowalski ve diğerleri, 2008; Slonje ve Smith, 2008).

Alipan ve diğerleri (2021) yaptıkları çalışmada siber zorbalıkla başa çıkmak için genel başetme stratejileri (problem odaklı ve duygu odaklı başetme) ile sibere özgü teknolojik çözümlerin bir kombinasyonunu belirlemişlerdir. Ergen katılımcıların kapsayıcı boyutların her birine uyan başetme stratejisini kullandığını bildirmişlerdir.

Ngo ve diğerleri (2021) öğrenciler ile yapmış oldukları çalışmada Vietnam'daki dört okulda ergenlerin siber zorbalık deneyimlerini ve başa çıkma tarzlarını incelemişlerdir. Bu çalışmanın sonucunda siber zorbalığa karşı mevcut başa çıkma stratejilerinin yeterli olmadığını bildirmişlerdir.

Chi ve diğerleri (2020) lise öğrencilerinin siber zorbalıkla başa çıkma deneyimlerini ve uygulamalarını öğrenmek ve Hanoi, Vietnam'daki lise öğrencilerinin günlük ortalama internet kullanma süresi ile siber zorbalığa uğrama riski arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. 13-18 yaşları arasındaki toplam 215 öğrenci katılımcı ile gerçekleştirdikleri çalışmanın sonucunda siber zorbalığın üstesinden gelmek için %58,8'i önemsememeyi tercih etmiş ve göz ardı etmiştir. Bu çalışmada Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Davranışsal Olarak Boş Verme ile siber zorbalık puanı arasında bulunan anlamlılık alanyazın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Ergenlerde Şakaya Vurma, Davranışsal Olarak Boş Verme ve Madde Kullanımı arttıkça siber zorbalık yapmanın artmış olmasının nedeni olarak okul ortamında fazla vakit geçirmeleri, okul dışı alanlarda yeterli güvenlik önlemlerinin olmaması, internet kullanımı sırasında mahremiyetinin olmaması düşünülmüştür. Konu ile ilgili olarak herhangi bir alanyazın çalışmasına rastlanmamıştır. Siber zorbalığın ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerini hafifletmenin ve önlemenin yollarını belirlemede öğrencilerin başetme anlayışı yardımcı olabilir.

5.6. Katılımcıların Siber Mağduriyet Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği ve Alt Ölçek Puanları Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Başta Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanı ile Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Siber mağdur olan kişilerin mağduriyet puanları arttıkça başta çıkma davranışları azalmaktadır.

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başta Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Zihinsel Boş Vermetoplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Başka bir ifadeyle siber mağdurların mağduriyet puanı arttıkça zihinsel boş vermeleri azalmaktadır.

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başta Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Soruna Odaklanma ve Duyguları Açığa Vurma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu. Şöyle ki siber mağdurların mağduriyet puanı arttıkça soruna odaklanmaları ve duygularını açığa vurmaları azalmaktadır.

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başta Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Dini Olarak Başta Çıkma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu. Bu demek oluyor ki siber mağduriyet puanı arttıkça kişinin dini olarak başta çıkması da artmaktadır.

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başta Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Şakaya Vurma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Bu bulgu şakaya vurma arttıkça siber mağduriyet azalmaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başta Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Davranışsal Olarak Boş Verme toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu. Yani davranışsal olarak boş verme arttıkça siber mağduriyet azalmaktadır.

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başta Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Geri Durma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde

negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Bu bulgu geri durma arttıkça siber mağduriyet azalmaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Madde Kullanımı toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Diğer bir ifadeyle kişilerin madde kullanımını arttıkça siber mağduriyet azalmaktadır.

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin diğer alt ölçekleri arasında yapılan korelasyon analizinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bir başka ifadeyle siber mağduriyet ile diğer alt ölçekler olan Pozitif Yeniden Yorumlama ve Gelişme, Yararlı Sosyal Destek Kullanımı, Aktif Başa Çıkma, İnkâr, Duygusal Sosyal Destek Kullanımı, Kabullenme, Diğer Meşguliyetleri Bastırma, Plan Yapma alt ölçekleri ile arasında ilişki yoktur.

Çalışmamızda Siber Mağduriyet Ölçeği ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçekleri olan Zihinsel Boş Verme, Soruna Odaklanma ve Duyguları Açığa Vurma, Şakaya Vurma, Duygusal Olarak Boş Verme, Geri Durma ve Madde Kullanımı alt ölçekleri ile negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Dini Olarak Başa Çıkma alt ölçeği ile pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Pozitif Yeniden Yorumlama ve Gelişme, Yararlı Sosyal Destek Kullanımı, Aktif Başa Çıkma, İnkâr, Duygusal Sosyal Destek Kullanımı, Kabullenme, Diğer Meşguliyetleri Bastırma, Plan Yapma alt ölçekleri ile anlamlı bir ilişki yoktur.

Son zamanlarda siber mağduriyet ergenler için önemli bir sorun haline gelmiştir. Yaygınlığı ve ilişkili olumsuz ruh sağlığı ve eğitim sonuçları nedeniyle ergenlerin bu olayla ilgili etkili başa çıkmaları önemlidir. Siber mağduriyetin olumsuz sonuçları göz önüne alındığında ergenlerin siber mağduriyet ile başa çıkma stratejilerini nasıl öğrendiklerini anlamak için 329 ergenle yapılan çalışmada belirli baş etme stratejilerinde koçluk yapmada ebeveynlerin ve akranların oynadığı rol ve siber mağduriyet olayında ergenler tarafından kullanılıp kullanılmadığı araştırılmıştır. Kadınların önemli ölçüde erkeklere göre daha fazla dikkat dağıtma, problem çözme, sosyal destek kullandığı erkeklerin ise kadınlara göre daha fazla misilleme kullandığı görülmüştür. Çalışmada olumlu baş etme stratejilerinden problem çözme ve sosyal destek arama en sık kullanılan baş etme stratejisidir (Bradbury ve diğerleri, 2018). Bu çalışmada ise Yararlı Sosyal Destek Kullanımı ile ilişki bulunmazken Soruna Odaklanma ve Duyguları Açığa Vurma arasında negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Siah ve diğeri (2022) siber mağduriyet, başa çıkma stratejileri ve depresyon arasındaki ilişkileri gösteren çalışmaların olduğunu fakat bu üç değişkeni birbirine bağlayan mekanizmanın incelenmediğini bildirmişlerdir. Çalışmada ergenler arasında siber mağduriyet, depresyon ve başa çıkma stratejilerini incelemişler ve tüm başa çıkma stratejileri ile siber mağduriyetin ilişkili olduğunu bulgulamışlardır. Ayrıca siber mağduriyet sıklığının duygu odaklı baş etme ile pozitif ilişkisi olduğunu ortaya koymuşlardır. Çalışmamızda duygusal baş etme olarak alabileceğimiz Pozitif Yeniden Yorumlama ve Gelişme ile siber mağduriyet arasında ilişki yok iken Şakaya Vurma ve Geri Durma alt ölçekleri ile negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yani şakaya vurma ve geri durma arttıkça siber mağduriyet azalmaktadır. Bu bulgunun çalışmamız ile tutarlılık göstermemesinin sebebi bölge ve kültür farklılığından kaynaklanıyor olabilir.

Armstrong ve diğeri (2019), 321 ergen ile yapmış oldukları çalışmada ergenlerin geleneksel ve siber mağduriyet arasındaki baş etme stratejilerinin kullanımı ve etkililiğini araştırmışlardır. Ergenler problem çözme, sosyal destek kullanımı ve dikkat dağıtma stratejilerini daha sık kullanmışlardır. Baş etme stratejisi olarak problem çözme kullanıldığında mağduriyet türü ne olursa olsun ergenin olumlu hissettiği tespit edilmiştir.

Ortaokul öğrencileri ile yürütülen çalışmada 232 ergenin %20,7' sinin siber mağdur olduğu ve siber mağdurların mağdur olmayanlara göre stresli durumlar için daha az problem odaklı baş etme stratejilerini kullandıkları; duygusal odaklı ve kaçınma stratejilerini daha fazla kullandıkları tespit edilmiştir (Heiman ve diğeri 2019). Çalışmamızda öğrencilerin daha çok Pozitif Yeniden Yorumlama ve Gelişme, Dini Olarak Başa Çıkma stratejisini kullandıkları belirlenmiştir. Bunun nedeni aile ile ergenin güvene dayalı bir ilişkiye sahip olması, aile desteğine sahip olması, kişinin yaşadığı toplumun kültürel özelliklerinden kaynaklanıyor olabilir.

5.7. Katılımcıların Beck Depresyon Envanteri ve Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği ve Alt Ölçek Puanları Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Baş Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanı ile Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasında yapılan korelasyon analizinde anlamlı ilişki

bulunmamıştır. Başka bir ifadeyle ergenlerin depresyon riski ile başa çıkma toplam puanları arasında bir ilişki yoktur.

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Pozitif Yeniden Yorumlama ve Gelişme toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Başka bir ifadeyle kişilerin Pozitif Yeniden Yorumlama ve Gelişme arttıkça depresyon riski azalmaktadır.

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Zihinsel Boş Vermetoplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Başka bir ifadeyle başa çıkmada kullanılan Zihinsel Boş Verme azaldıkça depresyon riski de azalmaktadır.

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Soruna Odaklanma ve Duyguları Açığa Vurma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Başa çıkmada kullanılan soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma davranışı arttıkça depresyon riskide artmaktadır.

Beck Depresyon Ölçeğitoplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Yararlı Sosyal Destek Kullanımı toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Başa çıkmada kullanılan yararlı sosyal destek kullanımı arttıkça depresyon riski azalmaktadır.

Beck Depresyon Ölçeğitoplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Aktif Başa Çıkma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Başa çıkmada kullanılan aktif başa çıkma arttıkça depresyon riski azalmaktadır.

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Dini Olarak Başa Çıkma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Dini olarak başa çıkma arttıkça depresyon riski de azalmaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Davranışsal Olarak Boş Verme toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Başka bir ifadeyle davranışsal olarak boş verme arttıkça depresyon riski de artmaktadır.

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Geri Durma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Yani geri durma azaldıkça depresyon riskide azalmaktadır.

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Duygusal Sosyal Destek Kullanımı toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Şöyle ki duygusal sosyal destek kullanımı arttıkça depresyon riski de azalmaktadır.

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Madde Kullanımı toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Bu bulgu madde kullanımı arttıkça depresyon riski de artmaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Kabullenme toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Başka bir ifadeyle başa çıkmada kullanılan kabullenme arttıkça depresyon riski de artmaktadır.

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Plan Yapma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Başka bir ifadeyle başa çıkmada kullanılan plan yapma arttıkça depresyon riski de azalmaktadır.

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin diğer alt ölçekleri olan İnkâr ve Diğer Meşguliyetleri Bastırma arasında yapılan korelasyon analizinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Başka bir ifadeyle depresyon riskinde inkâr ve meşguliyetleri bastırma arasında bir ilişki yoktur.

Başa çıkma stratejilerinin, siber mağdurlar arasında depresyon belirtileriyle ilişkilendirilen çalışmada problem çözme stratejisinin siber mağdurların depresyonu ile pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur (Ho ve diğerleri, 2022). Bu çalışmada da Suruna Odaklanma ve Duyguları Açığa Vurma alt ölçeği ile depresyon riski arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Çalışma bulgumuz Ho ve ark. (2022)'nin yapmış olduğu çalışma bulgusu ile benzer niteliktedir. Siber zorbalıkla karşılaşıldığında kullanılan başa çıkma stratejisinin siber zorbalığın olumsuz etkilerini azalttığı ya da güçlendirdiği belirtilmektedir (Machmutow ve diğerleri, 2012; Jacops ve diğerleri, 2014). Kowalski ve diğerleri (2014),

ergenlerin siber zorbalığın olumsuz sonuçlarına ilişkin farkındalık düzeyleri, siber zorbalık davranışlarına yönelik algı, motivasyon ve tutumlarını etkileyeceğini ifade etmiştir. Bizim çalışmamız ile bu çalışmalar tutarlılık göstermektedir.

Çalışmamızda depresyon riskini; kişilerin başa çıkma stratejisi olarak Pozitif Yeniden Yorumlama ve Gelişme, Yararlı Sosyal Destek Kullanımı, Aktif Başa Çıkma, Dini Olarak Başa Çıkma, Duygusal Sosyal Destek Kullanımı ve Plan Yapma kullanıldığında azalttığı bulunmuştur. Bu sonuçlar beklenen sonuçlardır. Bireylerin sosyal destek stratejilerini kullanmaları sorunlarla daha iyi baş etmelerine buda depresyon riskinin azalmasına neden oluyor olabilir.

Depresyon riskini; Zihinsel Boş Verme, Soruna Odaklanma ve Duyguları Açığa Vurma, Davranışsal Olarak Boş Verme, Geri Durma, Madde Kullanımı, Kabullenme başetme stratejilerinin arttırıyor olması ise bireylerin yetersiz benlik saygısından ve birlikte yaşadığı ailesinin tutumu ile ve toplumun yapısından kaynaklanıyor olabilir. Ebeveynlerin çocuklarının internet kullanımları konusundaki tutumları internet ortamındaki riskli davranışların önlenmesi ve oluşabilecek olumsuzluklar karşısında müdahale edilmesi açısından önemli bir faktördür. Ergenlerin dijital ortamda yaşadıkları sorunları ebeveynleri ile paylaşmak istememelerinin en önemli nedeni internet kullanımlarının yasaklanacağı endişesidir. Bu konu ile ilgili ergenlerin aile içinde internet kullanımını kurallar belirleyerek ve bu kuralları gerçekleştirerek yaşanabilecek olumsuz sonuçların önüne geçebilirler (Baştürk, 2020).

Siber mağdurların depresyonunu azaltmaya yönelik müdahalelerin ve başa çıkma stratejilerinin geliştirilmesi için ülke genelinde etkili çalışmalar yürütülmelidir. Türkiye’de ve çeşitli ülkelerde siber zorbalık ve sonuçlarıyla baş etmelerini geliştirmeye yönelik programlar sınırlıdır. Öğrencilere başetme stratejileri öğretiler. Sağlık çalışanlarının baş etme stratejisi olarak öğrencilere Pozitif Yeniden Yorumlama ve Gelişme, Yararlı Sosyal Destek Kullanımı, Soruna Odaklanma ve Duyguları Açığa Vurma başetme stratejilerini kullanmalarını öğretmeleri uygun olacaktır. 2011 yılında çıkmış olan Hemşirelik Yönetmeliği’nde okul hemşireliğinin sorumlulukları aktarılmıştır. Ruh sağlığı çalışmalarını yapan okul hemşiresi sorun bulunan öğrenciye, aileye ve öğretmene işbirliği sağlayarak sağlık danışmanlığı yapar. Öğrencilerin mevcut güçlerini fark edip ortaya koymalarını sağlar. Öğrencilerin özgüvenlerini geliştirmek için öğretmenler, öğrenciler ve ailelerarasında eş güdümü sağlar ve sağlık eğitimi faaliyetlerini planlayıp yürütür (<https://mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/yonetmelik/7.5.13830-ek-2%20ve%203.htm>).

Öğrencilerin okul ortamında da siber zorbalık ile mücadele programlarına dâhil edilmesi gerekmektedir. Okul ortamı çocukların akran zorbalığı ve siber zorbalığı deneyimlediği alan olması sebebiyle siber zorbalık için müdahale etmenin önemini belirtmesi açısından dikkate alınması gereken bir konudur. Maruz kalınan siber zorbalık biçiminin nasıl risk oluşturduğu, oluşturabileceği konularında öğrenciler bilinçlendirilmelidir. Bu konu ile ilgili gerekli müdahale programları okul müfredatına alınabilir. Bu sayede öğrenci teknik olarak kendini nasıl güven altına alabileceği konusunda bilgi sahibi olur ve doğru adımı atarak uygun başetme stratejisini kullanabilir.

5.8. Katılımcıların Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Beck Depresyon Toplam Puanları Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçlarının Tartışılması

Çalışmamızda Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle siber zorbalık davranışı arttıkça daha az siber mağduriyet yaşanmaktadır. Çalışma bulgumuza benzer şekilde Akkurt, Nurtan ve Evgin (2019), çalışmalarında siber zorbalık ile siber mağduriyet arasında negatif ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Bunun nedeni her iki çalışmada da örneklem grubunu ergenlerin oluşturması ve veri toplama araçlarının aynı olmasından kaynaklanıyor olabilir. Çünkü alanyazın çalışmaları incelendiğinde çalışma bulgumuzun aksinesiber zorbalık ile siber mağduriyet arasında pozitif ilişki bulunduğunu bildiren çalışmalar da bulunmaktadır (Yarar, 2019; İğdeli, 2018; Metli ve Şirin, 2019; Yıldız Durak ve Saritepeci, 2020). Bunun nedeni çalışma bölgelerinin farklı olmasından ve örneklem grubunun yaş ortalamasının daha düşük olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Siber zorbalık arttıkça depresyon riski de artmaktadır. Çalışma bulgumuz alanyazın çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir (Alrajeh ve diğerleri, 2021; Reed ve diğerleri, 2016; Wang ve diğerleri, 2019; Selkie ve diğerleri, 2015; Kowalski ve diğerleri, 2014; Campbell ve diğerleri, 2013).

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Bu bulgu şu şekilde ifade edilebilir. Siber mağduriyet arttıkça depresyon azalmaktadır. Bunun nedeni siber

mağduriyet yaşayanların baş etme durumunun olmasından kaynaklanıyor olabilir. Nitekim Vietnam'da 1492 örneklem grubuyla gerçekleştirilen çalışmada siber mağduriyet yaygınlığı ve bunun depresyon ile ilişkisi araştırılmıştır. Siber mağduriyet yaşayan öğrencilerin depresyon belirtileri göstermeleri 1.81 kat daha yüksek olduğu bulunmuştur (Thai ve diğerleri, 2022). Başka bir çalışmada siber zorbalık ve siber mağduriyet sıklığı ile anksiyete ve depresyon riskinin bağlantısını incelemek amacıyla 460 ergen ile yapılan çalışmada siber mağduriyet puanı ile anksiyete depresyon riski arasında pozitif ilişki bulunmuştur (Durna, 2019). Araştırma bulgularımızın diğer çalışma bulgularından farklı olmasının nedeni çalışmanın yapıldığı bölgelerin farklılıklarından kaynaklanmış olabilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ergenlerde siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve başetme ilişkisi ile ilgili sonuçlar bu bölümde sunulmuş olup bu sonuçlar doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

6.1. Sonuç

Çalışmamıza katılan ergenlerin yaş ortalamalarının $15,99\pm 1,13$ olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmamıza katılan ergenlerin çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır.

Çalışmamıza katılan ergenlerin yarısından fazlası Anadolu Lisesi öğrencisidir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlasının geliri giderine denktir.

Çalışmaya katılan ergenlerin çoğunluğu büyükşehirde yaşamaktadır.

Çalışmaya katılan ergenlerin çoğu ailesi ile birlikte yaşamaktadır.

Çalışmamızda ergenlerin annesinin ve babasının eğitim durumları incelendiğinde yarısından fazlasının ilkokul ve altı, ortaokul mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmamızda yer alan ergenlerin ailelerinin tutumunun yarısından fazlasının otoriter olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılan ergenlerin yarısından fazlası interneti ders çalışmak, film izlemek, sosyal ağlar, eğlence ve müzik amacıyla kullandığını ifade etmiştir.

Çalışmaya katılan ergenlerin büyük çoğunluğu siber zorbalığa uğraması sonucunda çökkün ve mutsuz hissettiğini belirtmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin neredeyse tamamı siber zorbalığa uğradığında uzmana başvurmadığını belirtmiştir.

Çalışmaya katılan ergenlerin yarısından fazlası baş edebilme durumu olduğunu belirtmiştir.

Çalışmaya katılan ergenlerin yarısından fazlası siber zorbalığa uğradığını ebeveynlerine söylediğini belirtmiştir.

Çalışmaya katılan erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla siber zorbalık davranışı gösterdikleri bulunmuştur.

Çalışmaya katılan anadolu lisesi öğrencilerinin meslek lisesi ve imam hatip lisesi öğrencilerine göre daha fazla siber zorbalık davranışı gösterdikleri bulunmuştur.

Çalışmaya katılan öğrencilerin geliri giderden fazla olanların daha fazla siber zorbalık davranışı gösterdikleri bulunmuştur.

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaşları arttıkça siber zorbalık davranışının da arttığı bulunmuştur.

Çalışmamızda en fazla meslek lisesi öğrencilerinin siber mağduriyet yaşadığı, anadolu lisesi öğrencilerinin ise en az mağduriyet yaşadığı bulunmuştur.

Çalışmamızda siber zorbalığa uğrayan öğrencilerden kadınlardan daha fazla depresyon yaşadığı bulunmuştur.

Çalışmaya katılan öğrencilerden kadınların daha fazla baş edebilme durumu olduğu bulunmuştur.

Çalışmaya katılan anadolu lisesi öğrencilerinin meslek lisesindeki öğrencilere göre daha fazla baş edebilme durumuna sahip olduğu bulunmuştur.

Çalışmamızdaki katılımcıların yaşı arttıkça baş edebilme durumunun da arttığı bulunmuştur.

Çalışmamızda katılımcıların anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu ilkökul ve altı olanların daha az siber zorbalık yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu ortaokul olanların daha fazla siber zorbalık yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmamızda katılımcıların anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu ilkökul ve altı olanlar daha fazla siber mağduriyet yaşadığı bulunmuştur.

Çalışmaya katılan öğrencilerden bilgisayar kullanımı 5 saat ve üzeri olanların siber zorbalık davranışı göstermeleri daha yüksek bulunmuştur.

Çalışmaya katılan öğrencilerin internet kullanım amacı film izleme, sosyal ağlar, eğlence ve alışveriş olanların daha fazla siber zorbalık yaptıkları bulunmuştur.

Çalışmaya katılan öğrencilerden günlük bilgisayar kullanım süresi 1 saatten az olan öğrencilerin daha fazla siber mağduriyet yaşadıkları bulunmuştur.

Çalışmaya katılan öğrencilerin sosyal medya kullanımını birkaç günde bir olanların daha fazla siber mağduriyet yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin internet kullanım amacı film izlemek, sosyal ağlar, eğlence, alışveriş, müzik dinlemek ve haber okumak olmayanlar daha az siber mağduriyet yaşadıkları bulunmuştur.

Çalışmaya katılan öğrencilerden bilgisayar kullanım süresi 5 saat ve üzeri olanların daha fazla depresyon yaşadıkları bulunmuştur.

Çalışmaya katılan öğrencilerin internet kullanım amacı ders çalışma, sosyal ağlar, eğlence, alışveriş ve müzik dinlemek olanların baş edebilme durumu yüksek olarak bulunmuştur.

Çalışmaya katılan öğrencilerden siber zorbalığa uğradığını ebeveyn söylemeyenlerin daha fazla siber zorbalık davranışı gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmaya katılan öğrencilerden siber mağduriyet sonrası çökkün mutsuz hissetmeyenlerindaha fazla siber mağduriyet yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmaya katılan öğrencilerden baş edebilme durumu olanların daha fazla siber mağduriyet yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmaya katılan öğrencilerden çökkün mutsuz hissedenler, uzmana başvuranlar, baş edebilme durumu olmayanlar, siber zorbalığa uğradığını ebeveynibe söylemeyenlerin daha fazla depresyon yaşadığı bulunmuştur.

Çalışmaya katılan öğrencilerden siber zorbalığa uğradığını ebeveynlerine söyleyen katılımcıların baş edebilme durumu daha yüksek bulunmuştur.

Baş Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanı ile Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puan ilişkisi incelendiğinde siber mağduriyet arttıkça baş etme becerisi azalmaktadır ($r = -0,103$; $p = 0,031$).

Baş Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği toplam puanı ile Siber Zorbalık Ölçeği ve Beck Depresyon Ölçeği toplam puanlarının ilişkisi incelendiğinde anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Dini Olarak Başa Çıkma toplam puan ilişkisi incelendiğinde dini olarak baş etme arttığında siber zorbalık azalmaktadır ($r = -0,129$; $p = 0,006$).

Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Şakaya Vurma toplam puan ilişkisi incelendiğinde şakaya vurma arttığında siber zorbalıkta artmaktadır ($r = 0,210$; $p < 0,001$).

Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Davranışsal Olarak Boş Verme toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde davranışsal olarak boş verme arttıkça siber zorbalık ta artmaktadır ($r = 0,116$; $p = 0,014$).

Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Madde Kullanımı toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde madde kullanımı arttıkça siber zorbalık da fazlalaşmaktadır ($r = 0,212$; $p < 0,001$).

Siber Zorbalık Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin diğer alt ölçekleri arasında yapılan korelasyon analizinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Zihinsel Boş Verme toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde zihinsel boş verme arttıkça siber mağduriyet azalmaktadır ($r = -0,100$; $p = 0,035$).

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Soruna Odaklanma ve Duyguları Açığa Vurma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma arttıkça siber mağduriyet azalmaktadır ($r = -0,144$; $p = 0,002$).

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Dini Olarak Başa Çıkma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde dini olarak başa çıkma azaldıkça siber mağduriyet te azalmaktadır ($r = 0,173$; $p < 0,001$).

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Şakaya Vurma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde şakaya vurma arttıkça siber mağduriyet azalmaktadır ($r = -0,203$; $p < 0,001$).

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Davranışsal Olarak Boş Verme toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde davranışsal olarak boş verme arttıkça siber mağduriyet azalmaktadır ($r = -0,168$; $p < 0,001$).

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Geri Durma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde geri durma arttıkça siber mağduriyet azalmaktadır ($r = -0,150$; $p = 0,002$).

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Madde Kullanımı toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde madde kullanımı arttıkça siber mağduriyet azalmaktadır ($r = -0,190$; $p < 0,001$).

Siber Mağduriyet Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin diğer alt ölçekleri arasında yapılan korelasyon analizinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Pozitif Yeniden Yorumlama ve Gelişme toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde pozitif yeniden yorumlama ve gelişme arttığında depresyon riski azalmaktadır ($r = -0,266$; $p < 0,001$).

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Zihinsel Boş Verme toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde zihinsel boş verme arttıkça depresyon riski artmaktadır ($r = 0,107$; $p = 0,024$).

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Soruna Odaklanma ve Duyguları Açığa Vurma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde soruna odaklanma ve duyguları açığa vurma arttıkça depresyon riski artmaktadır ($r = 0,135$; $p = 0,004$).

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Yararlı Sosyal Destek Kullanımı toplam puanı arasında yapılan

korelasyon analizi incelendiğinde yararlı sosyal destek kullanımını arttıkça depresyon riski azalmaktadır ($r = -0,216$; $p < 0,001$).

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Aktif Başa Çıkma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde aktif başa çıkma artarsa depresyon riski azalmaktadır ($r = -0,267$; $p < 0,001$).

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Dini Olarak Başa Çıkma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde dini olarak başa çıkma arttığında depresyon riski azalmaktadır ($r = -0,126$; $p = 0,008$).

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Davranışsal Olarak Boş Verme toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde davranışsal olarak boş verme arttığında depresyon riski artmaktadır ($r = 0,378$; $p < 0,001$).

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Geri Durma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde geri durma azaldıkça depresyon riski azalmaktadır ($r = 0,147$; $p = 0,002$).

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Duygusal Sosyal Destek Kullanımı toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde duygusal sosyal destek kullanımı arttığında depresyon riski azalmaktadır ($r = -0,113$; $p = 0,017$).

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Madde Kullanımı toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde madde kullanımı arttıkça depresyon riski artmaktadır ($r = 0,160$; $p = 0,001$).

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Kabullenme toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde kabullenme arttıkça depresyon riski artmaktadır ($r = 0,122$; $p = 0,010$).

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeği olan Plan Yapma toplam puanı arasında yapılan korelasyon analizi incelendiğinde plan yapma arttıkça depresyon riski azalmaktadır ($r = -0,183$; $p < 0,001$).

Beck Depresyon Ölçeği toplam puanı ile Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği'nin diğer alt ölçekleri arasında yapılan korelasyon analizinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Siber zorbalık arttıkça siber mağduriyet azalmaktadır ($r = -0,562$; $p < 0,001$).

Siber zorbalık arttıkça depresyon riski artmaktadır ($r = 0,209$; $p < 0,001$).

Siber mağduriyet arttığında depresyon riski azalmaktadır ($r = -0,374$; $p < 0,001$).

6.2. Öneriler

Ergenlerin günden güne gelişen ve değişen dijital ortamların içinde yetişkinlerden daha fazla bulunduğu günümüzün bir gerçeğidir. Siber zorbalık sonucunda oluşabilecek risklerle mücadelede yasaklayıcı önlemler yerine bilinçlendirme ve farkındalık çalışmalarının artırılması daha yararlı olduğu görülmektedir. Siber zorbalık her geçen gün yeni uygulamalar ve mobil cihazların geliştirilen özellikleri ile çevrimiçi ortamlarda çoğalmaktadır.

Siber zorbalık sonucunda mağdur olan kişiye yaşayabileceği depresyon belirtilerini fark etmesi için eğitimler verilebilir. Etkili baş etme yöntemleri okullarda okul hemşiresi, öğretmenlerin ve okul yönetiminin işbirliği ile broşür ve afiş olarak hazırlanabilir.

Öğrencilere verilecek olan eğitimlerin yanında ailelere de bilgilendirici eğitimler verilerek çocuklarının denetimli ve güvenli şekilde internet ortamında bulunması sağlanabilir.

Öğrencilerin günlük bilgisayar kullanım süresinin yeterli düzeyde olması için aileler ile iletişim kurulabilir. İnterneti ve sosyal medya hesabını nasıl kullanacakları konusunda aileler çocuklarına rehber olup sık sık kontrol edebilirler.

Öğrencilere siber zorbalık ile ilgili gerekli olan eğitimler okullarda bulunan psikolojik danışmanlık ve rehberlik birimi ve hemşire işbirliği ile verilebilir.

Siber zorbalık olmaması için Milli Eğitim Bakanlığı önleme programları geliştirerek olumsuz sonuçların önüne geçebilir.

Siber zorbalık yapanların, siber mağduriyet yaşayanların ruh sağlığı uzmanlarına yönlendirilmesi sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Abudusufuer, K., Yıldırım, O., & Kumcağız, H. (2022). Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ile Psikopatolojik Semptomlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (48), 278-288.
- Ahioglu-Lindberg, E. N. (2011). Piaget ve ergenlikte bilişsel gelişim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 1-10.
- Akbaba, S., & Eroğlu, Y. (2013). İlköğretim öğrencilerinde siber zorbalık ve mağduriyetin yordayıcıları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 105-122.
- Akkurt Nurtan, K., & Evgin, D. (2019). 9. Sınıf Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi (Master's thesis, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi).
- Aktepe E. Ergenlerde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet, *New/Yeni Symposium Journal*, Şubat 2013 Cilt 51 Sayı 1
- Alipan, A., Skues, J. L., & Theiler, S. (2021). “They will find another way to hurt you”: Emerging adults’ perceptions of coping with cyberbullying. *Emerging Adulthood*, 9(1), 22-34.
- Alrajeh, S. M., Hassan, H. M., Al-Ahmed, A. S., & Alsayed Hassan, D. (2021). An investigation of the relationship between cyberbullying, cybervictimization and depression symptoms: A cross sectional study among university students in Qatar. *PLoS one*, 16(12), e0260263.
- Arıcak, O. T. (2009). Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (34).
- Arıcak T, Siyahhan S, Uzunhasanoğlu A, Sarıbeyoğlu, S., Çıplak, S, Yılmaz, N., (2008). Cyberbullying among Turkish adolescents. *Cyberpsychology & Behavior*, 11(3), 253–261.

- Armstrong, S. B., Dubow, E. F., & Domoff, S. E. (2019). Adolescent coping: In-person and cyber-victimization. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 13(4).
- Aydın, M. (2019). Siber zorbalıkla karşılaşan gençlerin benlik saygısı ve stresle baş etme yöntemlerinin incelenmesi (Master'sthesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Aypay A, Durmuş E, Aybek EC. (2016). Akran Zorbalığı, Okul Tükenmişliği ve Ebeveyn İzlemesi Arasındaki İlişki, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* Cilt:9, Sayı: 43
- Baştürk E, Çevrimiçi Riskler ve Siber Zorbalık : Siber Zorbalıkla Mücadele / Emel Baştürk; editör İpek Arman – Ankara : Elma Yayınevi, 2020
- Bayhan, V. (2020). Z kuşağı lise gençlerinde sosyal medya bağımlılığı ile siber zorbalık ve siber mağduriyet deneyimleri. *İlahiyat Akademi*, (12), 117-144.
- Bayhan, V. (2020). Z kuşağı lise gençlerinde sosyal medya bağımlılığı ile siber zorbalık ve siber mağduriyet deneyimleri. *İlahiyat Akademi*, (12), 117-144.
- Beran T, Li Q. (2005) Cyber-Harassment: A Study of a New Method for an Old Behavior Paper published at the *Journal of Educational Computing Research*, , 32(3), 265-277
- Berger, K. S. (2007). Update on bullying at school: Science forgotten?. *Developmental review*, 27(1), 90-126.
- Bolat, D.,& Korkmaz, Ö. (2021). Ortaokullarda Ergenlik Çağındaki Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışları, Sosyal Medya Bağımlılıkları ve Sosyal Medya Bozuklukları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25(1), 253-268.
- Bradbury, S. L., Dubow, E. F., & Domoff, S. E. (2018). How do adolescents learn cyber-victimization coping skills? An examination of parent and peer coping socialization. *Journal of youth and adolescence*, 47(9), 1866-1879.
- Byrne, V. L. (2021). Blocking and self-silencing: undergraduate students' cyberbullying victimization and coping strategies. *TechTrends*, 65(2), 164-173.
- Campbell, M. A., Slee, P. T., Spears, B., Butler, D., & Kift, S. (2013). Do cyberbullies suffer too? Cyberbullies' perceptions of the harm they cause to others and to their own mental health. *School Psychology International*, 34(6), 613-629.

- Chi, P. T. L., Lan, V. T. H., Ngan, N. H., & Linh, N. T. (2020). Online time, experience of cyber bullying and practices to cope with it among high school students in Hanoi. *Health psychology open*, 7(1), 2055102920935747.
- Çam O, Engin E. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Bakım Sanatı, İstanbul Tıp Kitapevi, 2014
- Çavuşoğlu H, Çocuk Sağlığı Hemşireliği, Çocuk Sağlığı Hemşireliği - 2 Cilt (Genişletilmiş 11. ve 10. Baskı). Dahi Sahaf. Yayınevi. : Sistem Ofset Basımevi, 2013
- Çimen, İ. D. (2018). Ergenlerde siber zorbalık, internet aile tutumu ve aile işlevselliğinin etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(4), 397-404.
- Dehue, F., Bolman, C., & Völlink, T. (2008). Cyberbullying: Youngsters' experiences and parental perception. *CyberPsychology & Behavior*, 11(2), 217-223.
- Derman, O. (2008). Ergenlerde psikososyal gelişim. Adolesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi, 63(1), 19-21.
- Didden, R., Scholte, R. H., Korzilius, H., De Moor, J. M., Vermeulen, A., O'Reilly, M., ... & Lancioni, G. E. (2009). Cyberbullying among students with intellectual and developmental disability in special education settings. *Developmental neurorehabilitation*, 12(3), 146-151.
- Durna, S. (2019). Lise öğrencilerinde siber zorbalık ve siber mağduriyet sıklığı ve bunların anksiyete ve depresyon ile ilişkisinin incelenmesi: Konya örneği.
- Eliçora, R. (2020). *Ergenlerde Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Becerilerinin Duyusal Zekâ ile İlişkisinin İncelenmesi* (Doctoral dissertation).
- Ellerman, E. (2007). The Internet in context. In *Psychology and the Internet* (pp. 11-33). Academic Press.
- Erdoğan, E. (2021). Dijital Okuryazarlık ve Siber Zorbalık: Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Bir İlişkisel Tarama Araştırması. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 7(2), 61-76.
- Erdur-Baker, Ö.,&Kavşut, F. (2007). Akran Zorbalığının Yeni Yüzü: Siber Zorbalık. *EurasianJournal of EducationalResearch (EJER)*, (27), 31-42.
- Eroğlu Y., (2011) Koşullu Öz-Değer, Riskli İnternet Davranışları, İnternet Kullanım Sıklığı ve Siber Zorbalık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- Eroğlu, Y. (2014). *Ergenlerde siber zorbalık ve mağduriyeti yordayan risk etmenlerini belirlemeye yönelik bütüncül bir model önerisi* (Doctoraldissertation, Bursa UludagUniversity (Turkey).
- Eroğlu, Y., & Peker, A. (2011). Aileden ve Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek ve Siber Mağduriyet: Yapısal Eşitlik Modeliyle Bir İnceleme.
- Espelage, D. L., & Swearer, S. M. (2003). Research on school bullying and victimization: What have we learned and where do we go from here?. *School psychology review*, 32(3), 365-383.
- Espino, E., Guarini, A., & Del Rey, R. (2023). Effectivecopingwithcyberbullying in boysandgirls: themediating role of self-awareness, responsibledecision-making, andsocialsupport. *CurrentPsychology*, 1-13.
- Faucher, C., Jackson, M. and Cassidy, W. (2014). Cyberbullying among university students: Gendered experiences, impacts and perspectives. *Education Research International*, 2014, 1–10. doi:10.1155/2014/698545
- Folkman, S. (2013). Stress, coping, and hope. In *Psychological aspects of cancer* (pp. 119-127). Springer, Boston, MA.
- Folkman, S., & Lazarus, R. S. (1980). An analysis of coping in a middle-aged community sample. *Journal of health and social behavior*, 219-239.
- Folkman, S., Lazarus, R. S., Gruen, R. J., & DeLongis, A. (1986). Appraisal, coping, health status, and psychological symptoms. *Journal of personality and social psychology*, 50(3), 571.
- Gök, S. (2019). *Ergenlerde siber zorbalığın yordanmasında değerlerin rolü* (Master'sthesis, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Grigore, A. N., & Maftai, A. (2020). Exploring the mediating roles of state and trait anxiety on the relationship between middle adolescents' cyberbullying and depression. *Children*, 7(11), 240.
- Gülen, H., & Peker, A. (2018). Ergenlerin problem çözme becerileri ve siber zorbalıkla başa çıkma davranışları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(26), 385-404.

- Güler, M. (2019). *Üniversite öğrencilerinde siber zorbalık ve psikolojik iyi oluşun incelenmesi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Gürhan N., (2016). *Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği* Ankara Nobel Tıp Kitapevleri
- Halter MJ., Varcarolis' foundations of psychiatric mental health nursing: a clinical approach.-7th ed./2014
- Heiman, T., Olenik-Shemesh, D., & Frank, G. (2019). Patterns of coping with cyberbullying: emotional, behavioral, and strategic coping reactions among middle school students. *Violence and victims*, 34(1), 28-45.
- Hemşirelik Yönetmeliği (2011) <https://mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/yonetmelik/7.5.13830-ek-2%20ve%203.htm>.
- Hinduja, S. and Patchin, J. W. (2008). Cyberbullying: An Exploratory Analysis of Factors Related to Offending and Victimization. *Deviant Behavior*, 29 (2), 129-156.
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2014). *Bullying beyond the schoolyard: Preventing and responding to cyberbullying*. Corwin press.
- Hinduja, S., and Patchin, J. W. (2010). Bullying, Cyberbullying, and Suicide. *Archives of Suicide Research*, 14 (3), 206-221.
- Ho, MA, T. T. Q., & Gu, PhD, C. (2021). Cyberbullying victimization and depression: self-esteem as a mediator and approach coping strategies as moderators. *Journal of American college health*, 1-8.
- Ho, T. T. Q., Gu, C., & Wang, L. (2022). Coping strategies and depression among cyberbullying victims in Vietnam: Self-esteem as a moderator. *Technology in Society*, 68, 101827.
- Hoff, D. L., & Mitchell, S. N. (2009). Cyberbullying: Causes, effects, and remedies. *Journal of Educational Administration*.
- İğdeli, F. (2018). *Üniversite öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet ve siber zorbalık duyarlılıklarının çeşitli değişkenler bağlamında incelenmesi* (Doctoral dissertation, Anadolu University (Turkey)).
- Jacobs, N. C., Dehue, F., Völlink, T., & Lechner, L. (2014). Determinants of adolescents' ineffective and improved coping with cyberbullying: A Delphi study. *Journal of Adolescence*, 37(4), 373-385.

- Juvonen J, Gross EF. Extending the School Grounds?—Bullying Experiences in Cyberspace, *Journal of School Health* September 2008, Vol. 78, No. 9
- Karoğlu, T. T.,&Çılđın, M. (2020). Lise öğrencilerinin siber zorbalığı ve siber mağduriyeti üzerine bir alışma. *Journal of SocialSciencesAndEducation*, 3(1), 344-355.
- Kestel M, Akbıyık C. Siber Zorbalığın Öğrencilerin Akademik, Sosyal ve Duygusal Durumları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 2016; 12(3): 844-859
- Korkmaz, A. (2016). Siber Zorbalık Davranışları Sergileme ve Siber Zorbalığa Maruz Kalma Durumlarının Karşılaştırılması. *TRT Akademi*, 1(2): 620-639.
- Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N., & Lattanner, M. R. (2014). Bullying in the digital age: A critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth. *Psychological Bulletin*, 140(4), 1073–1137
- Kowalski, R. M., Toth, A. and Morgan, M. (2018). Bullying and cyberbullying in adulthood and the workplace. *The Journal of Social Psychology*, 158(1), 64–81. doi:10.1080/00224545.2017.1302402
- Kowalski, R., Limber, S., & Agatston, P. (2008). *Cyber bullying: Bullying in the digital age*. Malden, MA: Blackwell.
- Lazarus, R. S. (2006). *Stress and emotion: A new synthesis*. Springer publishing company.
- Lazarus, R. S. ve Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping [Elektronik Sürüm]*. New York, NY: Springer-Verlag.
- Li Q. (2007a) New bottle but old wine: a research of cyberbullying in school, computers in human behavior 23, 1777-1791
- Li, Q. (2006) Cyberbullying in schools : A research of gender differences. *School Pyschology International*. 27 ,157-170
- Li, Q. (2007b). Bullying in the new playground: Research into cyberbullying and cyber victimisation. *Australasian Journal of Educational Technology*, 23(4).
- Machmutow, K., Perren, S., Sticca, F., & Alsaker, F. D. (2012). Peer victimisation and depressive symptoms: Can specific coping strategies buffer the negative impact of cybervictimisation?. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 17(3-4), 403-420.

- Metli, G. (2017). Ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet ve insani değerleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Master'sthesis, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı).
- Metli, G., &Şirin, T. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve İnsani Değerleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.
- Ngo, A. T., Tran, A. Q., Tran, B. X., Nguyen, L. H., Hoang, M. T., Nguyen, T. H. T., ... & Ho, C. S. (2021). Cyberbullying among school adolescents in an urban setting of a developing country: experience, coping strategies, and mediating effects of different support on psychological well-being. *Frontiers in psychology, 12*, 661919.
- Olweus, D. (1993) *Bullying at School: What We Know and What We Can Do*. Cambridge, MA: Blackwell
- Olweus, D. (1994). Bullying at school: basic facts and effects of a school based intervention program. *Journal of child psychology and psychiatry, 35(7)*, 1171-1190.
- Olweus, D. (1999). Sweden. In P. K. Smith, Y. Morita, J. Junger-Tas, D. Olweus, R. Catalano, ve P. Slee (Eds.), *The nature of school bullying: A cross-national perspective*. London and New York: Routledge.
- Olweus, D., Limber, S., & Mihalic, S. F. (1999). *Bullying prevention program: Blueprints for violence prevention, book nine*.
- Özcan, C. T., Gürhan N. (2016) *Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliğinin Temelleri Kanıta Dayalı Uygulama Bakım Kavramları, Akademisyen Tıp Kitabevi*
- Özdemir, M., & Akar, F. (2011). Lise öğrencilerinin siber-zorbalığa ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler bakımından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 4(4)*, 605-626.
- Özen, D. S. (2006). Ergenlerde Akran Zorbalığına Maruz Kalmanın Yas, Çocuk Yetistirme Stilleri ve Benlik İmgesi İle İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi, 21(58)*, 77.
- Özer N.,& Şad, S. N. (2021). Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Okul Tükenmişliği. *Milli Eğitim Dergisi, 50(229)*, 393-417.
- Öztürk, O., & Uluşahin A. *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları Nobel Tıp Kitavleri, 13. Baskı 2015*
- Parris, L., Varjas, K., Meyers, J., & Cutts, H. (2012). High school students' perceptions of coping with cyberbullying. *Youth & society, 44(2)*, 284-306.

- Patchin, J. W., & Hinduja, S. (2006). Bullies move beyond the schoolyard: A preliminary look at cyberbullying. *Youth violence and juvenile justice*, 4(2), 148-169.
- Peker, A. (2014). Ergenlerin siber zorbalıkla başa çıkma davranışlarının cinsiyet ve sınıf düzeyi açısından incelenmesi. *Online Journal of TechnologyAddictionandCyberbullying*, 1(1), 18-32.). *Ergenlerde siber mağduriyet ve siber zorbalıkla başa çıkma becerilerinin duygusal zekâ ile ilişkisinin incelenmesi* (Doctoraldissertation).
- Pekşen Süslü, D. (2016). Lise öğrencilerinde siber zorbalık ve siber mağduriyetin benlik saygısı, anne, baba ve akran ilişkileri açısından incelenmesi.
- Pektaş İ, Çam O. Psikiyatrik Rehabilitasyon ve Hemşirelik , Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 18 (1-3) 153-162, 2002
- Pişkin, M. (2002). Okul zorbalığı: Tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(2), 531-562.
- Raskauskas J, Stoltz AD. Involvement in Traditional and Electronic Bullying Among Adolescents, *Developmental Psychology* 2007 Vol. 43, No. 3, 564–575
- Reed, K. P., Cooper, R. L., Nugent, W. R., & Russell, K. (2016). Cyberbullying: A literature review of its relationship to adolescent depression and current intervention strategies. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 26(1), 37-45.
- Rigby, K. Consequences of bullying in school. *Canada Journal Psychiatry*, 2003 48(9), 583-590.
- Rodop, Ş., Yıldırım, S., Yildiz, P. D., & Hanif, A. G. Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık: Başa Çıkma Stratejileri, Değer Yönelimleri ve Akademik Başarılarıyla İlişkileri. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 10(26), 97-116.
- Roth, S., & Cohen, L. J. (1986). Approach, avoidance, and coping with stress. *American psychologist*, 41(7), 813-819.
- Sadock B., Sadock VA, Ruiz P. Kaplan and Sadock's Synopsis of Psychiatry Behavioral Sciences/Clinical Psychiatry. Kaplan and Sadock's Synopsis of Psychiatry: Behavioral Sciences/clinical Psychiatry (11th Ed.), Wolters Kluwer/Lippincott Williams and Wilkins, New York, 2015, 1100-1101.

- Sağlık Bakanlığı (2011), Ulusal Ruh Sağlığı Eylem Planı (2011-2023), Ankara.
http://ahmetsaltik.net/arsiv/2014/07/ULUSAL_RUH_SAGLIGI_EYLEM_PLANI_2011-2023.pdf adresinden erişildi.
- Sarı E.Lise Öğrencisi Ergenlerin Suça Yönelik Tutumları ve İlişkili Faktörler, Yüksek Lisans Tezi 2018, Aydın
- Schneider, S. K., O'donnell, L., Stueve, A., & Coulter, R. W. (2012). Cyberbullying, school bullying, and psychological distress: A regional census of high school students. *American journal of public health, 102*(1), 171-177.
- Selkie, E. M., Kota, R., Chan, Y. F., & Moreno, M. (2015). Cyberbullying, depression, and problem alcohol use in female college students: a multisite study. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 18*(2), 79-86.
- Serin, H. (2012). Ergenlerde siber zorbalık/siber mağduriyet yaşantıları ve bu davranışlara ilişkin öğretmen ve eğitim yöneticilerinin görüşleri. *Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.*
- Set T, Çayır Y. Ergenlikte Birinci Basamak Sağlık Bakımı. *Smyrna Tıp Dergisi 2012; 2*(Ek1):31-2.
- Siah, P. C., Tee, X. Y., Tan, J. T. A., Tan, C. S., Lokithasan, K., Low, S. K., & Yap, C. C. (2022). Cybervictimization and depression among adolescents: coping strategies as mediators. *International journal of environmental research and public health, 19*(7), 3903.
- Slonje R, Smith PK. (2008).Cyberbullying: Another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology, 49*, 147–154
- Slonje, R. and Smith, P. K. (2008). Cyberbullying: Another Main Type of Bullying? *ScandinavianJournal of Psychology, 49*, 147-154.
- Smith PK, Mahdavi J, Carvalho M, Fisher S, Russell S, Tippett N. (2008). Cyberbullying: Its Nature and Impact in Secondary School Pupils, *Journal of Child Psychology and Psychiatry 49*:4, pp 376–385
- Smith, P. K., & Thompson, D. (Eds.). (2017). *Practical approaches to bullying*. Routledge.

- Smith, P. K.,Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., &Tippett, N. (2008). Cyberbullying: itsnatureandimpact in secondaryschoolpupils. *Journal of Child PsychologyandPsychiatry*, 49(4), 376–385.
- Soydaş K. D., (2011) Ergenlerde Ebeveyn İzlemesi, Sanal Zorbalık ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkilerin Cinsiyete Göre İncelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Şahin, M. (2012). The relationship between the cyberbullying/cybervictimization and loneliness among adolescents. *Children and Youth Services Review*, 34(4), 834-837.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi<https://mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/yonetmelik/7.5.13830-ek-2%20ve%203.htm> (Erişim tarihi 15.11.2022)
- Taştekin, E.,& Bayhan, P. (2018). Ergenler arasındaki siber zorbalığın ve mağduriyetin incelenmesi. *Online Journal of TechnologyAddictionandCyberbullying*, 5(2), 21-45.
- Tekgül N, Göktay GA, Dirik N, Karademirci E, Ongel K. Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Aile Hekimliği Kliniği, Alsancak Gençlik Danışmanlık ve Sağlık Hizmet Merkezi Örneği, ÇİDEM. *Smyrna Tıp Dergisi* 2012; 2(1-ek1):33-35
- Tekgül, N., Dirik, N., Karademirci, E., Bıçakçı, B., & Öngel, K. Ergen Ebeveynlerinin Ergenlik Hakkındaki Bilgi ve Tutumlarının Değerlendirilmesi 2012.
- Thai, TT, Duong, MHT, Vo, DK, Dang, NTT, Huynh, QNH ve Tran, HGN (2022). Siber mağduriyet ve Vietnamlı ergenler arasında depresyon ile ilişkisi. *PeerJ*, 10, e12907.
- Topçu, Ç., Erdur-Baker, Ö. ve Çapa-Aydın, Y. (2008). Examination of CyberbullyingExperiencesAmongTurkishStudentsfromDifferent School Types. *Cyberpsychology&Behavior*, 11 (6), 643-648.
- Toraman, L.,& Ertuğrul, Usta E. (2018). Ortaokul öğrencilerinin dijital yerli ve siber zorba olma durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *OndokuzMayisUniversityJournal of EducationFaculty*, 37(2), 57-77.
- Tuncay, A. Y. A. S. (2014). Depresyon, anksiyete ve cinsiyet değişkenlerine göre sanal zorbalığa maruz kalma düzeylerinin yordanması. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 1(1), 1-17.
- Türk Dil Kurumu sözlüğü,<https://sozluk.gov.tr/27.08.2022>

- Türk, A. N., & Gürkan, F. S. (2019). 6. ve 7. sınıf öğrencilerinde akademik motivasyon ve siber zorbalığın incelenmesi. *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*, 2019(1), 45-78.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanım-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanım-Arastirmasi-2022-45587) Erişim tarihi 18.10.2022
- Twyman, K., Saylor, C., Taylor, L. A., & Comeaux, C. (2010). Comparing children and adolescents engaged in cyberbullying to matched peers. *Cyberpsychology, behavior, and social networking*, 13(2), 195-199.
- Varela, J. J., Hernández, C., Berger, C., Souza, S. B., & Pacheco, E. (2022). To ignore or not to ignore: The differential effect of coping mechanisms on depressive symptoms when facing adolescent cyberbullying. *Computers in Human Behavior*, 132, 107268.
- Vazsonyi, A. T., Machackova, H., Sevcikova, A., Smahel, D., & Cerna, A. (2012). Cyberbullying in context: Direct and indirect effects by low self-control across 25 European countries. *European Journal of Developmental Psychology*, 9(2), 210-227.
- Völlink, T., Bolman, C. A., Dehue, F., & Jacobs, N. C. (2013). Coping with cyberbullying: Differences between victims, bully-victims and children not involved in bullying. *Journal of community & applied social psychology*, 23(1), 7-24.
- Wang, J., Iannotti, R. J., & Nansel, T. R. (2009). School bullying among adolescents in the United States: Physical, verbal, relational, and cyber. *Journal of Adolescent Health*, 45(4), 368-375.
- Wang, W., Xie, X., Wang, X., Lei, L., Hu, Q., & Jiang, S. (2019). Cyberbullying and depression among Chinese college students: A moderated mediation model of social anxiety and neuroticism. *Journal of affective disorders*, 256, 54-61.
- Willard, N. (2011). School response to cyberbullying and sexting: The legal challenges. *BYU Educ. & LJ*, 75.
- Willard, N. E. (2007). Cyberbullying and cyberthreats: Responding to the challenge of online social aggression, threats, and distress. Research press.
- World Health Organization https://www.who.int/health-topics/adolescent-health#tab=tab_1
- Worthen, M. R. (2007). Education policy implications from the expert panel on electronic media and youth violence. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), S61-S63.

- Yaman, E., & Peker, A. (2012). Ergenlerin siber zorbalık ve siber mağduriyete ilişkin algıları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 11(3).
- Yarar, Y. (2019). Lise öğrencilerinin iyi oluş düzeyleri ile siber zorbalık siber mağduriyetleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Master'sthesis, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı).
- Ybarra, M. L. and Mitchell, K. J. (2007a). Prevalence and frequency of internet harassment instigation: Implications for adolescent health. *Journal of Adolescent Health*, 41(2), 189–195. doi:10.1016/j.jadohealth.2007.03.005
- Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J. (2004a). Online aggressor/targets, aggressors, and targets: A comparison of associated youth characteristics. *Journal of child Psychology and Psychiatry*, 45(7), 1308-1316.
- Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J. (2004b). Youth engaging in online harassment: Associations with caregiver–child relationships, Internet use, and personal characteristics. *Journal of adolescence*, 27(3), 319-336.
- Ybarra, M. L., Diener-West, M., & Leaf, P. J. (2007b). Examining The Overlap In Internet Harassment And School Bullying: Implications For School Intervention. *Journal Of Adolescent Health*, 41(6): 42-S50. Doi:10.1016 / j. jadohealth.2007.09.004
- Yıldırım, A. F., & Yazgan, Ç. Ü. (2022). Saldırganlığın dijital ortamda yeniden üretimi: Üniversite öğrencilerinin saldırganlık ve siber zorbalık/mağduriyet deneyimlerinin incelenmesi. *TRT Akademi*, 7(15), 648-675.
- Yildiz Durak, H., & Saritepeci, M. (2020). Examination of the relationship between cyberbullying and cyber victimization. *Journal of Child and Family Studies*, 29(10), 2905-2915.
- Yöndem, Z. D. (2002). Stresle başetme stratejileri ölçeği (SBSÖ): Eleştirel bir değerlendirme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(18), 43-47.

EKLER

Ek 1. Sosyodemografik Özelliklere İlişkin Soru Formu

Ergenlerde Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Depresyon ve Başetme İlişkisi

Son yüzyılda teknoloji ve internetin faydaları artmış, insanlar bilgiye ulaşma konusunda hızlı sonuçlar almışlardır. Gelişen teknoloji bilgiye ulaşma, saklama ve paylaşma ihtiyacı ile vazgeçilmez olmuştur. Teknolojinin eğitimde kullanılmaya başlanması eğitim öğretim faaliyetlerine yenilikler getirmiştir. Yeniliklerin yanında eldeki imkanlar olumsuzlukların doğmasını de engelleyememiş ve akran zorbalığına yeni bir boyut kazandırmıştır. Siber zorbalık ya da elektronik zorbalık gibi farklı isimler verilen bu zorbalık türü başkalarına zorbalık yapmak için elektronik iletişim cihazları kullanılmaya başlanmasıdır. Literatüre katkı sağlamak ve yeni araştırmalara ışık tutmak amacıyla yapılan bu çalışmada soruları titizlikle cevaplamanız önem arz etmektedir.

Bu araştırma ‘*Ergenlerde Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Depresyon ve Başetme İlişkisi*’ ni incelemek amacıyla kesitsel olarak yapılacaktır. Doldurmanız için Sosyodemografik Özelliklere İlişkin Soru Formu, Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri, Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği kullanılacaktır. Sorulara verdiğiniz yanıtlar *tamamen gizli tutulacak* olup yalnızca etik kurul üyeleri istediği takdirde sizin ile ilgili veriler paylaşılacaktır. Araştırma verileri bilimsel araştırma sonuçları olarak ilgili akademik ortamlarda özel bilgileriniz hariç tutularak paylaşılacaktır. Bu çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esastır. Bu çalışmaya isteyerek katılmanız, bu alanda yapılan bilimsel çalışmaların geliştirilebilmesi için önemli bir etkiye sahiptir. Araştırmaya katılmayı kabul etmeniz dahi araştırmadan istediğiniz anda ayrılabilirsiniz. Öyle bir durumla sizinle ilgili hiçbir bilgi paylaşılmayacaktır. Araştırmaya katılımınız halinde bu araştırma ile ilgili sormak istediğiniz tüm soruları sırasında veya sonrasında uygulamayı yürüten Hemşire Ümmü Ögel, ogelummu55@gmail.com ve sorumlu araştırmacı Prof. Dr. Hülya Arslantaş, harslantas@adu.edu.tr mail adreslerine mail atabilirsiniz. Hemşire Ümmü Ögel 05543125736 telefon numarası ile ulaşabilirsiniz. Anket sorularını cevaplama süreniz yaklaşık olarak 30 dakikadır.

Araştırmaya Katıldığınız ve Değerli
Vaktinizi Ayırdığınız İçin Teşekkür Ederim.
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları
Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Ümmü ÖGEL

1) SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERE İLİŞKİN SORU FORMU

1. Cinsiyetiniz: Kadın Erkek
2. Yaşınız:
3. Okul türünüz: Anadolu Meslek Lisesi İmam Hatip Lisesi
4. Ailenizin gelir düzeyi Gelir giderden fazla Gelir gidere denk
 Gelir giderden az
5. Anne eğitim düzeyi: Okur-yazar Değil Okur yazar
 İlköğretim mezunu Lise Mezunu
 Üniversite ve üstü
6. Baba eğitim düzeyi: Okur-yazar Değil Okur yazar İlköğretim mezunu
 Lise Mezunu Üniversite ve üstü
7. Ebeveyn tutumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz? Otoriter İlgisiz
 Diğer.....
8. Şimdiye kadar çoğunlukla ikamet ettiğiniz yer:
 Köy Kasaba Şehir Büyükşehir
9. Şu anda kiminle yaşıyorsunuz ? :
 Ailemle Akrabalarımle Yurtdışı Arkadaşlarla Tek Diğer
10. Gün içinde ne kadar süre bilgisayar (internete bağlanabilen cep telefonu süreleri dâhil) kullanıyorsunuz?
 Hiç 1 saat 1-3 saat 3-5 saat 5 saat ve üzeri

11. Sosyal medya kullanma yoğunluğunuz nedir?

Günde 1 defa Günde birkaç defa Birkaç günde bir Çok az veya hiç

12. İnterneti en çok ne amaçlı kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- a) Ders Çalışmak/Ödev Hazırlamak
- b) Film izlemek/indirmek
- c) Sosyal ağlar (Facebook, Twitter, Msn gibi)
- d) Eğlence
- e) Alışveriş Yapmak
- f) Müzik indirmek/dinlemek
- g) Haber edinmek
- h) Diğer (Yazınız.....)

13. Olumsuz, stres verici durumlarda kendinizi çökkün, umutsuz hissettiniz mi?

Evet Hayır

14. Bugüne kadar psikolojik bir sorundan dolayı bir uzmana başvurduğunuz oldu mu?

Evet Hayır

15. Olumsuz stres verici durumlar sonucunda kendinizi başatme konusunda yeterli buluyor musunuz?

Evet Hayır

16. Size siber zorbalık yapıldığında annenize veya babanıza söyler misiniz ?

Evet Hayır

17. Siber zorbalık olayı sonrasında yardım aldınız mı ?

Evet Hayır

Ek 2. Siber Zorbalık Ölçeği

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda günlük yaşamda internet ve cep telefonları üzerinde gençler arasında görülen bazı davranışlar yazılmıştır. Lütfen bu davranışları tek tek okuyunuz. Okuduğunuz davranışı “hiçbir zaman yapmam” diyorsanız “Hiçbir Zaman” yazısını işaretleyin. Okuduğunuz davranışı “bazen yaparım” diyorsanız “Bazen” yazısını işaretleyin. Okuduğunuz davranışı “çoğu zaman yaparım” diyorsanız “Çoğu Zaman” yazısını işaretleyin. Okuduğunuz davranışı “her zaman yaparım” diyorsanız “Her Zaman” yazısını işaretleyin. Araştırmamıza destek olduğunuz için teşekkür ederim

1.İnternette başkasının adını kullanarak e-mail hesabı (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi) açarım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
2.Facebook, Twitter gibi sitelerde başkalarının adını gizlice kullanarak hesap açarım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
3.İnternette arkadaşlarımın ya da başka kişilerin kişisel bilgilerini kullanırım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
4.İnternette başka kişilere virüslü mesaj (e-mail) gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
5.Arkadaşlarımın şifrelerini onların haberi olmadan internette kullanırım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
6.İnternette arkadaşlarımın şifrelerini kullanarak gizlice e-mail (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi) adreslerine girmeye çalışırım	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
7.İnternette arkadaşlarımın şifrelerini kullanarak gizlice onların oyunlarına girmeye çalışırım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
8.İnternette başka kişilere onları tehdit eden mesajlar gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
9.İnternette başka kişilere ya da arkadaşlarıma onların hoşlanmayacağı mesajlar gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
10.İnternette başka kişilerin ya da arkadaşlarımın fotoğraflarını izinlerini almadan farklı sitelerde yayınlıyorum.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
11.İnternette başka kişilerin ya da arkadaşlarımın fotoğraflarını onların iznini almadan mesaj (e-mail) ile diğer kişilere gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
12.İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla ilgili onların hoşlanmayacağı haberler yayınlıyorum.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
13.İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla ilgili gerçek olmayan söylentiler yayıyorum.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
14.İnternette başka kişilere ya da arkadaşlarıma hakaret eden mesajlar gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
15.İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla alay ederim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
16.İnternette arkadaşlarıma ya da başkalarına hoşlanmayacakları kötü isim ya da lakap takarım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman

17.Bir insanın yüzüne asla söyleyemeyeceğim şeyleri internette ya da cep telefonunda rahatlıkla söylerim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
18.Cep telefonundan başka kişilere onları tehdit eden mesajlar gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
19.Cep telefonundan başka kişilerin fotoğraflarını onların iznini almadan diğer kişilere gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
20.Cep telefonundan başka kişilere onların hoşlanmayacağı mesajlar gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
21.Cep telefonunu kullanarak başka kişilerle ilgili gerçek olmayan söylentiler yayarım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
22.Cep telefonundan başka kişilere hakaret eden mesajlar gönderirim	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
23.Cep telefonunu kullanarak başka kişilerle alay ederim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
24. Telefonla başkalarını arayarak onları rahatsız ederim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman

Ek 3. Siber Mağduriyet Ölçeği

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda günlük yaşamda internet ve cep telefonları üzerinde gençlerin yaşayabildiği bazı davranışlar yazılmıştır. Lütfen bu davranışları tek tek okuyunuz. Bu yazılarda “bir başkası” şeklinde tanımlanan kişi sizin arkadaşınız olabilir ya da o kişiyi hiç tanımıyor da olabilirsiniz. Eğer okuduğunuz davranış “bana hiçbir zaman yapılmadı” diyorsanız “Hayır” yazısını işaretleyin. Okuduğunuz davranış “bana daha önce yapıldı” diyorsanız “Evet” yazısını işaretleyin. Araştırmamıza destek olduğunuz için teşekkür ederim.

	EVET	HAYIR
1. İnternette bir başkası benim adımlı kullanarak kendisine e-mail hesabı (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi) açtı.		
2. Facebook, Twitter gibi sitelerde bir başkası gizlice benim adımlı kullanarak hesap açtı.		
3. İnternette arkadaşlarım ya da başka kişiler benim kişisel bilgilerimi kullandı.		
4. İnternette arkadaşlarım ya da başka kişiler bana virüslü mesaj (e-mail) gönderdi.		
5. Arkadaşlarım ya da başka kişiler benim haberim olmadan internette benim şifrelerimi kullandı.		
6. Arkadaşlarım ya da başka kişiler internette benim şifrelerimi kullanarak gizlice e-mail (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi) adreslerime girmeye çalıştılar.		
7.İnternette şifrelerimi kullanarak gizlice oyunlarım girmeye çalıştılar.		
8.İnternette beni tehdit ettiler.		
9.İnternette bana hoşlanmayacağım mesajlar gönderdiler.		
10.İnternette benim iznim olmadan fotoğraflarımı bazı sitelerde yayınladılar.		
11.İnternette fotoğraflarımı benim iznim olmadan mesaj (e-mail) ile diğer kişilere gönderdiler.		
12.İnternette benimle ilgili hoşuma gitmeyen haberler yayınladılar.		
13.İnternette benimle ilgili gerçek olmayan söylentiler yaydılar.		
14.İnternette bana hakaret eden mesajlar gönderdiler.		
15.İnternette benimle alay ettiler.		
16.İnternette bana kötü isim ya da lakap taktılar.		
17.Yüzüme karşı söylemedikleri şeyleri internette ya da cep telefonunda rahatlıkla bana söylediler.		
18.Cep telefonundan bana tehdit eden mesajlar gönderdiler.		
19.Cep telefonundan benim fotoğraflarımı izinsiz diğer kişilere gönderdiler.		
20.Cep telefonundan bana hoşuma gitmeyen mesajlar gönderdiler.		
21.Cep telefonunu kullanarak benimle ilgili gerçek olmayan söylentiler yaydılar.		
22.Cep telefonundan bana hakaret eden mesajlar gönderdiler.		
23.Cep telefonunu kullanarak benimle alay ettiler.		
24. Telefonla beni arayarak rahatsız ettiler.		

Ek 4. Beck Depresyon Envanteri

AÇIKLAMA:

Sayın cevaplayıcı aşağıda gruplar halinde cümleler verilmektedir. Öncelikle her gruptaki cümleleri dikkatle okuyarak, BUGÜN DÂHİL GEÇEN HAFTA içinde kendinizi nasıl hissettiğini en iyi anlatan cümleyi seçiniz. Eğer bir grupta durumunuzu, duygularınızı tarif eden birden fazla cümle varsa her birini daire içine alarak işaretleyiniz.

Soruları vereceğiniz samimi ve dürüst cevaplar araştırmanın bilimsel niteliği açısından son derece önemlidir. Bilimsel katkı ve yardımlarınız için sonsuz teşekkürler.

1- 0. Kendimi üzüntülü ve sıkıntılı hissetmiyorum.

1. Kendimi üzüntülü ve sıkıntılı hissediyorum.
2. Hep üzüntülü ve sıkıntılıyım. Bundan kurtulamıyorum.
3. O kadar üzüntülü ve sıkıntılıyım ki artık dayanamıyorum.

2- 0. Gelecek hakkında mutsuz ve karamsar değilim.

1. Gelecek hakkında karamsarım.
2. Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok.
3. Geleceğim hakkında umutsuzum ve sanki hiçbir şey düzelmeyecekmiş gibi geliyor.

3- 0. Kendimi başarısız bir insan olarak görmüyorum.

1. Çevremdeki birçok kişiden daha çok başarısızlıklarım olmuş gibi hissediyorum.
2. Geçmişe baktığımda başarısızlıklarla dolu olduğunu görüyorum.
3. Kendimi tümüyle başarısız biri olarak görüyorum.

4- 0. Birçok şeyden eskisi kadar zevk alıyorum.

1. Eskiden olduğu gibi her şeyden hoşlanmıyorum.
2. Artık hiçbir şey bana tam anlamıyla zevk vermiyor.
3. Her şeyden sıkılıyorum.

5- 0. Kendimi herhangi bir şekilde suçlu hissetmiyorum.

1. Kendimi zaman zaman suçlu hissediyorum.
2. Çoğu zaman kendimi suçlu hissediyorum.
3. Kendimi her zaman suçlu hissediyorum.

6- 0.Bana cezalandırılmışım gibi geliyor.

- 1.Cezalandırılabilceğimi hissediyorum.
- 2.Cezalandırılmayı bekliyorum.
- 3.Cezalandırıldığımı hissediyorum.

7- 0.Kendimden memnunum.

- 1.Kendi kendimden pek memnun değilim.
- 2.Kendime çok kızıyorum.
- 3.Kendimden nefret ediyorum.

8- 0. Başkalarından daha kötü olduğumu sanmıyorum.

- 1.Zayıf yanların veya hatalarım için kendi kendimi eleştiririm.
- 2.Hatalarımdan dolayı ve her zaman kendimi kabahatli bulurum.
- 3.Her aksilik karşısında kendimi hatalı bulurum.

9- 0. Kendimi öldürmek gibi düşüncelerim yok.

- 1.Zaman zaman kendimi öldürmeyi düşündüğüm olur. Fakat yapmıyorum.
- 2.Kendimi öldürmek isterdim.
- 3.Fırsatını bulsam kendimi öldürürdüm.

10- 0. Her zamankinden fazla içimden ağlamak gelmiyor.

- 1.Zaman zaman içinden ağlamak geliyor.
- 2.Çoğu zaman ağlıyorum.
- 3.Eskiden ağlayabilirdim şimdi istesem de ağlayamıyorum.

11- 0. Şimdi her zaman olduğumdan daha sinirli değilim.

- 1.Eskisine kıyasla daha kolay kızıyor ya da sinirleniyorum.
- 2.Şimdi hep sinirliyim.
- 3.Bir zamanlar beni sinirlendiren şeyler şimdi hiç sinirlendirmiyor.

12- 0. Başkaları ile görüşmek, konuşmak isteğimi kaybetmedim.

- 1.Başkaları ile eskiden daha az konuşmak, görüşmek istiyorum.
- 2.Başkaları ile konuşma ve görüşme isteğimi kaybetmedim.
- 3.Hiç kimseyle konuşmak görüşmek istemiyorum.

13- 0. Eskiden olduğu gibi kolay karar verebiliyorum.

- 1.Eskiden olduğu kadar kolay karar veremiyorum.
- 2.Karar verirken eskisine kıyasla çok güçlük çekiyorum.
- 3.Artık hiç karar veremiyorum.

14- 0. Aynada kendime baktığımda değişiklik görmüyorum.

- 1.Daha yaşlanmış ve çirkinleşmişim gibi geliyor.
- 2.Görünüşümün çok değiştığını ve çirkinleştiğimi hissediyorum.
- 3.Kendimi çok çirkin buluyorum.

15- 0. Eskisi kadar iyi çalışabiliyorum.

- 1.Bir şeyler yapabilmek için gayret göstermem gerekiyor.
- 2.Herhangi bir şeyi yapabilmek için kendimi çok zorlamam gerekiyor.
- 3.Hiçbir şey yapamıyorum.

16- 0. Her zamanki gibi iyi uyuyabiliyorum.

- 1.Eskiden olduğu gibi iyi uyuyamıyorum.
- 2.Her zamankinden 1-2 saat daha erken uyanıyorum ve tekrar uyuyamıyorum.
- 3.Her zamankinden çok daha erken uyanıyor ve tekrar uyuyamıyorum.

17- 0. Her zamankinden daha çabuk yorulmuyorum.

- 1.Her zamankinden daha çabuk yoruluyorum.
- 2.Yaptığım her şey beni yoruyor.
- 3.Kendimi hemen hiçbir şey yapamayacak kadar yorgun hissediyorum.

18- 0.İştahım her zamanki gibi.

- 1.İştahım her zamanki kadar iyi değil.
- 2.İştahım çok azaldı.
- 3.Artık hiç iştahım yok.

19- 0.Son zamanlarda kilo vermedim.

- 1.İki kilodan fazla kilo verdim.
- 2.Dört kilodan fazla kilo verdim.
- 3.Altı kilodan fazla kilo vermeye çalışıyorum.

20- 0. Sağlığım beni fazla endişelendirmiyor.

- 1.Ağrı, sancı, mide bozukluğu veya kabızlık gibi rahatsızlıklar beni endişelendirmiyor.
- 2.Saęlıęım beni endiřelendirdięi için bařka řeyleri dūřünmek zorlařıyor.
- 3.Saęlıęım hakkında o kadar endiřeliyim ki bařka hiçbir řey dūřünemiyorum.

21- 0.Son zamanlarda cinsel konulara olan ilgimde bir değişme fark etmedim.

- 1.Cinsel konularla eskisinden daha az ilgiliyim.
- 2.Cinsel konularla şimdi çok daha az ilgiliyim.
- 3.Cinsel konular olan ilgimi tamamen kaybettim.

Ek 5. Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği (COPE)

Bu ölçek yardımıyla insanların günlük yaşamlarında güç veya bunaltı verici olaylarla ya da sorunlarla karşılaştıkları zaman nasıl tepki verdiklerini araştırmayı amaçlıyoruz. İnsanların karşılaştıkları sorunlarla baş etmelerinin çok sayıda yolu olabilir. Ancak yine de siz seçenekleri bir sorunla karşılaştığınızda genel olarak ne yaptığınızı ya da nasıl davrandığınızı düşünerek işaretlemeye çalışın. Seçenekleri işaretlerken bir öncekinden bağımsız düşünmeye özen gösterin. Seçenekleri belirtirken şu belirtilen puanlamayı kullanın: 1=Asla böyle bir şey yapmam 2=Çok az böyle yaparım 3=Orta derecede böyle yaparım 4=Çoğunlukla böyle yaparım

- 1.Sorunla karşılaştığımda daha önceki tecrübelerden yararlanıp sorunun üstesinden gelmeye çalışırım. 1 () 2 () 3 () 4 ()
- 2.Sorun olan şeyleri aklımdan atmak için bir şeyler yapmaya ya da başka türlü meşguliyetlere yönelirim. 1 () 2 () 3 () 4 ()
- 3.Sorunla karşılaştığımda moralim bozulur ve duygularımı dışarıya yansıtırım.
1 () 2 () 3 () 4 ()
- 4.Başkalarından bu tür sorunlarda ne yaptıkları konusunda tavsiyeler almaya çalışırım.
1 () 2 () 3 () 4 ()
- 5.Sorunla basa çıkma konusunda kendimi konsantre ederim. 1 () 2 () 3 () 4 ()
- 6.Kendi kendime “böyle bir sorunun gerçekte var olmadığını” söylerim. 1 () 2 () 3 () 4 ()
- 7.Allah`a tevekkül eder, O`na dayanırım. 1 () 2 () 3 () 4 ()
- 8.İçinde bulunduğum sorunla ilgili olarak gülerim. 1 () 2 () 3 () 4 ()
- 9.Kendi kendime bir şey yapamayacağımı söyleyerek çabalamayı bırakır ve soruna teslim olurum. 1 () 2 () 3 () 4 ()
- 10.Kendimi hemen bir şeyler yapmaktan vazgeçiririm. 1 () 2 () 3 () 4 ()
- 11.Duygularımı bir başkasıyla tartışırım. 1 () 2 () 3 () 4 ()

12.Kendimi daha iyi hissedebilmek için alkol ya da sakinleştirici ilaç alırım.

1 () 2 () 3 () 4 ()

13.Kendimi yasadığım soruna alıştırmaya çalışırım. 1 () 2 () 3 () 4 ()

14.Sorunla ilgili bir şeyler öğrenmek için birileriyle konuşurum. 1 () 2 () 3 () 4 ()

15.Diğer düşünce ve meşguliyetlere yönelmem ve sorundan kendimi uzak tutmaya uğraşmam. 1 () 2 () 3 () 4 ()

16.Karşılaştığım sorundan farklı şeylerle ilgili hayaller kurarım. 1 () 2 () 3 () 4 ()

17.Üzülürüm ama söz konusu sorunun bilincinde olurum. 1 () 2 () 3 () 4 ()

18.Allah`in yardımını umarım. 1 () 2 () 3 () 4 ()

19.Bir eylem planı yaparım. 1 () 2 () 3 () 4 ()

20.Söz konusu sorunla ilgili şakalar yaparım. 1 () 2 () 3 () 4 ()

21.Karşıma çıkan sorunun var olduğunu ve değişmeyeceğini kabullenirim.

1 () 2 () 3 () 4 ()

22.Sorun el verinceye kadar herhangi bir şey yapmayı ertelerim. 1 () 2 () 3 () 4 ()

23.Arkadaş veya akrabalarımın moral ve manevi destek almaya çalışırım.

1 () 2 () 3 () 4 ()

24.Sorunla baş etmede amacıma ulaşmaya çabalamaktan hemen vazgeçerim.

1 () 2 () 3 () 4 ()

25.Sorunun üstesinden gelebilmek için ilave şeyler yaparım. 1 () 2 () 3 () 4 ()

26.Alkol ya da sakinleştirici olarak bir an olsun kendimi kaybedip olanları unutmaya çalışırım. 1 () 2 () 3 () 4 ()

27.Sorun olduğuna inanmayı reddederim. 1 () 2 () 3 () 4 ()

28.Duygularımı dışarı vururum. 1 () 2 () 3 () 4 ()

29.Daha olumlu taraflarını görebilmek için sorunu başka bir açıdan ele almaya çalışırım.

1 () 2 () 3 () 4 ()

30.Sorunla ilgili somut bir şeyler yapabilen kişilerle konuşurum. 1 () 2 () 3 () 4 ()

31.Sorunla karşılaştığımda her zamankinden daha çok uyurum. 1 () 2 () 3 () 4 ()

32. Ne yapacağım ya da yapmam gerektiği konusunda bir strateji belirlemeye çalışırım.
1 () 2 () 3 () 4 ()
33. Sorunu çözmeye odaklanır ve eğer gerekirse yapmam gereken diğer şeyleri bir süre kendi haline bırakırım. 1 () 2 () 3 () 4 ()
34. Başkalarından sempati ve anlayış görmeyi beklerim. 1 () 2 () 3 () 4 ()
35. Sorunla daha az meşgul olmak için alkol ya da ilaç alırım. 1 () 2 () 3 () 4 ()
36. Sorunla ilgili şaka yaparım. 1 () 2 () 3 () 4 ()
37. İstedikimi elde etmeye uğraşmayı bırakırım. 1 () 2 () 3 () 4 ()
38. İyiye giden bir şeyler arayıp bulmaya çalışırım. 1 () 2 () 3 () 4 ()
39. Sorunu en iyi nasıl çözebileceğim konusunda düşünürüm. 1 () 2 () 3 () 4 ()
40. Sorun gerçekte olmamış gibi davranırım. 1 () 2 () 3 () 4 ()
41. Olumsuz şeyler yaparak işlerin daha da kötüye gitmesine yol açmadığımdan emin olmak isterim. 1 () 2 () 3 () 4 ()
42. Sorunun çözümüne yönelik gayretlerime engel olabilecek şeyleri önlemeye ciddi şekilde çaba gösteririm. 1 () 2 () 3 () 4 ()
43. Sorunla karşılaştığımda sinemaya gider veya TV izler ya da sorunla ilgili daha az düşünürüm. 1 () 2 () 3 () 4 ()
44. Olup biten şeyin ya da sorunun bir realite olduğunu kabul ederim. 1 () 2 () 3 () 4 ()
45. Benzer durumlarla karşılaşan kişilere bu durumda ne yaptıklarını sorarım.
1 () 2 () 3 () 4 ()
46. Büyük oranda duygusal rahatsızlık hisseder ve bu tür hisleri dışarıya yansıtırım.
1 () 2 () 3 () 4 ()
47. Sorunla aktif olarak uğraşmayı hedefleyerek için daha iyi bir tavır takınırım.
1 () 2 () 3 () 4 ()
48. Sorunla karşılaştığımda dini inancımın bir huzur bulmaya çalışırım. 1 () 2 () 3 () 4 ()
49. Bir şeyler yapmak konusunda kendimi uygun ve doğru zamanı beklemeye zorlarım.
1 () 2 () 3 () 4 ()

- 50.Sorunlu durumla ilgili eğlenir ya da oyun oynarım. 1 () 2 () 3 () 4 ()
- 51.Sorunu çözmeye yönelik çabalarımı azaltırım. 1 () 2 () 3 () 4 ()
- 52.Neler hissettiğim konusunda birisiyle konuşurum. 1 () 2 () 3 () 4 ()
- 53.Yaşadıklarım konusunda kendi kendime yardım olsun diye alkol ya da sakinleştirici ilaç alırım. 1 () 2 () 3 () 4 ()
- 54.Sorunla birlikte yaşamayı öğrenirim. 1 () 2 () 3 () 4 ()
- 55.Soruna odaklanabilmek için diğer meşguliyetlerimi bir tarafa bırakırım.
1 () 2 () 3 () 4 ()
- 56.Takınmam gereken tavır konusunda daha ciddi düşünürüm. 1 () 2 () 3 () 4 ()
- 57.Sanki sorun yokmuş veya hiç olmamış gibi davranırım. 1 () 2 () 3 () 4 ()
- 58.Yapmam gereken şey neyse atmam gereken adımı zamanında atarım. 1 () 2 () 3 () 4 ()
- 59.Başıma gelen şeyden ya da yaşadığım sorundan bir şeyler öğrenir ya da tecrübe kazanırım. 1 () 2 () 3 () 4 ()
- 60.Her zamankinden daha çok dua ve ibadet ederim. 1 () 2 () 3 () 4 ()

Ek 6.Veli Onam Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “*Ergenlerde Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Depresyon ve Başetme İlişkisi*” adıyla, 2021-2022 eğitim öğretim yılında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: *Çalışma lise öğrencilerinde siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve başetme ilişkisini belirlemek amacıyla tanımlayıcı- kesitsel olarak yapılacaktır.*

Araştırma Uygulaması: Anket şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı :Ümmü Ögel

İletişim bilgileri :5543125736 / ogelummu55@gmail.com

***Velisi bulunduğum sınıfı numaralı öğrencisi
.....'in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin
veriyorum. (Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).***

.../.../.....

İsim-Soyisim İmza:

Veli Adı-Soyadı :

.....

Ek 7. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Etik Kurul Yazısı

ADÜ Evrak Tarih ve Sayısı: 22/09/2020-E.49370

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hemşirelik Fakültesi Dekanlığı
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

Sayı : 50107718-050.99
Konu : 2020/202 nolu çalışmamız

Sayın Prof.Dr. Hülya ARSLANTAŞ
Öğretim Üyesi

Hemşirelik Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'nun 21.09.2020 tarihinde yapılan olağan toplantısında çalışmamızla ilgili alınan I nolu karar aşağıda sunulmuştur.
Bilgilerinize sunarım.

e-İmzadır

Prof.Dr. Hilmiye AKSU
Kurul Başkanı

KARAR : I
Protokol No : 2020/202
Sorumlu Yürütücü : Prof. Dr. Hülya ARSLANTAŞ
Hemşirelik Fakültesi
Ruhs Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

Hemşirelik Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hülya ARSLANTAŞ' ın "Ergenlerde Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Depresyon ve Başetme İlişkisi" başlıklı araştırmasının 24.08.2020 tarihli kurul kararında eksiklikler saptanmıştır. 11.09.2020 tarihli gelen dilekçesi ve ekleri görüşüldü. İstenen bilgi ve belgelerin dosyaya konulduğu görülmüştür.

Sonuçta klinik araştırma başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve uygun bulunmuş olup, çalışmanın başvuru dosyasında belirtilen merkezde (kurum izni alınması ve dosyaya konulmak üzere gelmesi şartıyla) gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel sakınca bulunmadığına oy birliğiyle karar verilmiştir.

Yine sorumlu araştırmacıya; Form 2'nin 14.1.'in son bölümünde taahhüt edilen **çalışma bittikten sonra nihai raporun**, {**Sonuç Raporu** (web'te), **BGOF** (Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu-gönüllüler tarafından bizzat kendilerinin kendi adı-soyadı yazması ve imzalamasının sağlanması ile adreslerinin eksiksiz olarak formlara yazılmasına dikkat edilmelidir.) ve **ORF** (*Olgu Rapor Formu/Anket*)] lerin **gönderilmesi gerektiğinin hatırlatılmasına** ve sorumlu yürütücülerinin bu hususa özen göstermesi gerektiğinin bir kez daha vurgulanmasına oy birliğiyle karar verilmiştir.

Evrakı Doğrulamak için: <https://ebys.adu.edu.tr/en/Vision/Dogrula/KVSYSP9>

ADÜ Merkez Kampüsü Aytepe Meydanı 09100 Efeler/AYDIN
Telefon No: 02562138866 Faks No: 0256 214 66 87
E-Posta: rektorluk@adu.edu.tr İnternet Adresi: akademik.adu.edu.tr

Bilgi için: Emre Hatice Selda Korkmaz
Ulvan Bilgisayar İşletmeni

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 8. Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğü Kurum İzin Yazısı

T.C.
DENİZLİ VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-16605029-44-41328141
Konu : Anket Uygulama İzni

14/01/2022

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Rektörlüğünün 27.12.2021 tarihli ve 116381 sayılı yazıları.

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ömmü ÖGEL, Prof. Dr. Hülya ARSLANTAŞ sorumluluğunda "Ergenlerde Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Depresyon ve Başetme İlişkisi" konulu tez çalışmasına yönelik hazırlanmış olduğu anket/ölçek formlarını İlgi yazı gereği Müdürlüğümüze bağlı Denizli ili Merkezefendi ilçesinde bulunan ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilere uygulamak istemektedir.

Yukarıda adı geçen müracaat ile ilgili (Lisans/Lisansüstü/Doktora) öğrencileri ve Öğretim Görevlilerinin ilgi yazıları ekinde belirtmiş oldukları okullarda, (Ortaöğretim/İlköğretim/Okulöncesi) konuları ile ilgili anket çalışmalarının 2020/2 Nolu "Araştırma Uygulama İzinleri" Genelgesinde belirtilen esaslar gereğince; Okul ve kurumların eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde 2021/2022 eğitim-öğretim yılı içinde denetimi ilçe milli eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre, onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ve uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının uygulanması, ilgili genelgenin 28. Maddesi ve "Araştırma İzni Başvuru Taahhütnamesi"nin 16. Maddesi gereği **sonuç raporunun çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde kurumunuz aracılığı ile gönderilmesi** Müdürlüğümüze uygun görülmüştür.

Olurlarınıza arz ederim.

Süleyman EKİCİ
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
14/01/2022
Hakkı ÜNAL
Vali a.
Vali Yardımcısı

T.C.
DENİZLİ VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

Kurumunuzca Müdürlüğümüzden talep edilen araştırma isteklerine ait Makam Onayı ve Müdürlüğümüze Onay verilen anket formları ekte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Hakkı ÜNAL
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1-Anket Formları

Adres : M.Akif Ersoy Mah. 29 Ekim Bulv. No:174/1
Merkezefendi-DENİZLİ
İnternet Adresi : <http://denizli.meb.gov.tr>
E-Posta : ab20@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi için: Hüseyin ERKOÇ-V.H.K.İ. / Sefa GELMEŞ-Sef
Telefon No : 0 (258) 234 20 95
Faks : 0 (258) 234 20 99

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys> adresinden Tard1-9fcr-3fdh-95rc-aaar kodu ile teyit edilebilir.

Ek 9. Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği Kullanım İzni

21.12.2021 17:16

Gmail - Siber Zorbalık Ölçeği ve Siber Mağduriyet Ölçeği hakkında izin talebi

Ümmü Ögel <ogelummu55@gmail.com>

Siber Zorbalık Ölçeği ve Siber Mağduriyet Ölçeği hakkında izin talebi

2 ileti

Ümmü Ögel <ogelummu55@gmail.com>

8 Aralık 2021 13:35

Alıcı: "aricaktolga@yahoo.com" <aricaktolga@yahoo.com>

İyi günler dilerim Tolga bey, Ben Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Yüksek Lisans öğrencisi Ümmü Ögel, Yüksek Lisans tez çalışmam için sizin çalışmalarınız Siber Zorbalık Ölçeği ve Siber Mağduriyet Ölçeğini kullanacağım. İlgili yazarlardan izin almam istendi. Bu konuda bana yardımcı olur musunuz?

TOLGA ARICAK <aricaktolga@yahoo.com>

10 Aralık 2021 23:00

Yanıtlama Adresi: TOLGA ARICAK <aricaktolga@yahoo.com>
Alıcı: Ümmü Ögel <ogelummu55@gmail.com>

Ümmü Hanım merhaba,

Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Ölçekleri ektedir. Çalışmanızda kullanabilirsiniz.

Tolga ArıcaK

[Alınan metin gizlendi]

4 eklenti

ArıcaK TanrıKulu&Kinay(12).pdf
911K

Siber Mağdur Ölçeği.pdf
68K

ArıcaK Kinay&TanrıKulu(12).pdf
743K

Siber Zorbalık Ölçeği.pdf
383K

Ek10. Beck Depresyon Ölçeği Kullanım İzni

21.12.2021 17:22

Gmail - BECK DEPRESYON ENVANTERİ İÇİN KULLANIM İZNI

Ümmü Ögel <ogelummu55@gmail.com>

BECK DEPRESYON ENVANTERİ İÇİN KULLANIM İZNI

1 mesaj

Ümmü Ögel <ogelummu55@gmail.com>

9 Aralık 2021 20:42

Alıcı: "nesrinhislisahin@gmail.com" <nesrinhislisahin@gmail.com>

Merhabalar Nesrin Hanım, ben Ümmü Ögel. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği anabilimdalında tezli yüksek lisans öğrencisiyim. Ergenlerde Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Depresyon ve Başetme ilişkisi konulu tezimde Beck Depresyon Envanterini kullanmak istiyorum. Ölçeğinizi kullanabilmek için sizden izin talep ediyorum, saygılarımla iyi çalışmalar dilerim.

21.12.2021 17:18

Gmail - Beck Depresyon Envanteri hakkında izin

Ümmü Ögel <ogelummu55@gmail.com>

Beck Depresyon Envanteri hakkında izin

1 mesaj

Ümmü Ögel <ogelummu55@gmail.com>
Alıcı: nesrinhislisahin@gmail.com

13 Aralık 2021 20:49

Nesrin hanım, Merhabalar

Ben Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği anabilimdalında tezli yüksek lisans öğrencisiyim. Sizin çalışmanız olan Beck depresyon envanterini tez çalışmamda kullanmak istiyorum, izninizi alabilir miyim?

Saygılarımla

21.12.2021 17:19

Gmail - Beck Depresyon Envanteri hakkında izin

Ümmü Ögel <ogelummu55@gmail.com>

Beck Depresyon Envanteri hakkında izin

1 mesaj

Ümmü Ögel <ogelummu55@gmail.com>
Alıcı: nesrinhisahin@gmail.com

15 Aralık 2021 12:49

Merhabalar Nesrin Hanım, ben Ümmü Ögel, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği anabilimdalında tezli yüksek lisans öğrencisiyim. Ergenlerde Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Depresyon ve Bağıtme ilişkisi konulu tezimde Beck Depresyon Envanterini kullanmak istiyorum. Ölçeğinizi kullanabilmek için sizden izin talep ediyorum, saygılarımla iyi çalışmalar dilerim.

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BİLİMSEL ETİK BEYANI

'Ergenlerde Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Depresyon ve Başetme İlişkisi' başlıklı yüksek lisans tezindeki bütün bilgileri etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada, bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiz atıf yaptığımı bildiririm. İfade ettiklerimin aksi ortaya çıktığında ise her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

Ümmü BOYAR

30.01.2023

ÖZ GEÇMİŞ

Soyadı, Adı : BOYAR, Ümmü
Uyruk : T.C.
Doğum yeri ve tarihi : Denizli / 18.07.1994

Yabancı dil : İngilizce

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet tarihi
Y. Lisans	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği	2023
Lisans	Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi	2017

BURSLAR ve ÖDÜLLER

İŞ DENEYİMİ

Yıl	Yer/Kurum	Ünvan
2017	Denizli Özel Sağlık Hastanesi emşire	Hemşire
2018-Halen	Denizli Güney İlçe Entegre Hastanesi	Hemşire